

Nr 39.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen, m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny strafflagstiftning för krigsmakten, dels ock i dessa ämnen väckta motioner.

Genom en den 20 februari 1948 dagtecknad proposition, nr 80, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i strafflagen,
- 2) lag om ändring i rättegångsbalken,
- 3) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister,
- 4) lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 4 juni 1913 (nr 68) angående utlämning av förbrytare,
- 5) lag angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse,
- 6) lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt,
- 7) lag om ändrad lydelse av 28 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443),
- 8) lag om ändrad lydelse av 12 § epizootilagen den 12 april 1935 (nr 105),
- 9) lag angående ändring i lagen den 27 juni 1896 (nr 42 s. 1) om rätt till fiske,
- 10) lag angående ändrad lydelse av 37 § lagen den 30 juni 1913 (nr 97) om gemensamhetsfiske,
- 11) lag angående ändrad lydelse av 29 § 2 mom. lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt,
- 12) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter,
- 13) lag angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred samt
- 14) lag angående ändring i lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om in-teckning i fartyg.

Vidare har Kungl. Maj:t genom en den 27 februari 1948 dagtecknad proposition, nr 144, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i strafflagen,
- 2) lag om disciplinstraff för krigsmän,
- 3) lag om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig,
- 4) lag angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m.,
- 5) lag om ändring i lagen den 4 juni 1913 (nr 68) angående utlämning av förbrytare,
- 6) lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 22 juni 1939 (nr 314) om villkorlig dom,
- 7) lag angående ändrad lydelse av 2 § första stycket lagen den 22 juni 1939 (nr 315) om särskild förundersökning i brottmål,
- 8) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 13 april 1945 (nr 118) om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.,
- 9) lag angående ändrad lydelse av 8, 10 och 13 §§ lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.,
- 10) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 17 december 1943 (nr 881) om polisens ställning under krig,
- 11) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypning samt
- 12) lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 18 juli 1942 (nr 723) om skyddsympning inom försvarsväsendet.

Båda propositionerna ha hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet.

I samband härmed har utskottet förehaft följande i anledning av propositionerna inom riksdagen väckta motioner, nämligen

- i anledning av propositionen nr 80 inom första kammaren nr 280 av herr *Holmbäck* och inom andra kammaren nr 432 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Karlsson* i Stuvsta samt nr 457 av herr *Andersson* i Falun ävensom
- i anledning av propositionen nr 144 inom första kammaren nr 311 av herr *Herlitz*.

Beträffande de skäl som ligga till grund för lagförslagen får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionerna.

Yrkandet i motionen *I: 280* går ut på att riksdagen, i stället för att antaga den genom propositionen nr 80 föreslagna ändringen i 18 kap. 13 § strafflagen, måtte i överensstämmelse med vad den nedan nämnda straffrättskommittén föreslagit i 11 kap. såsom 7 § införa en bestämmelse av följande innehåll:

11 KAP.

7 §.

Den, som hotar, förtalar eller offentligen smädar någon grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse, skall för hets mot folkgrupp dömas till böter eller fängelse.

I motionen *II: 432* yrkas, att riksdagen måtte besluta bifalla propositionen nr 80 med den ändringen, att 18 kap. 13 § strafflagen bibehålles vid sin nuvarande lydelse samt att 11 kap. 7 § strafflagen får följande lydelse:

11 KAP.

7 §.

Den, som offentligen skymfar sådant som av kyrkan eller erkänt trossamfund hålles heligt, dömes för brott mot trosfrid till böter eller fängelse.

Hotar, förtalar eller smädar någon offentligen en grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse, dömes för hets mot folkgrupp till fängelse eller böter.

I motionen *II: 457* hemställes, att riksdagen vid behandling av det i propositionen nr 80 framlagda förslaget till lag om ändring i strafflagen måtte för sin del besluta, att 11 kap. 9 § skall erhålla följande lydelse:

11 KAP.

9 §.

Den som å allmän plats eller på plats utomhus där hans tillstånd lätteligen kan iakttagas av utomstående uppträder berusad, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, dömes för fylleri till böter, minst femtio och högst femhundra kronor.

I motionen *I: 311* hemställer motionären under hänvisning till 73 § strafflagen för krigsmakten, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring i det genom propositionen nr 144 framlagda förslaget till lag om ändring i strafflagen, att ett straffbud om olovlig sammankomst upptages i 26 kap. strafflagen.

Till de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, återkommer utskottet i samband med utskottets yttrande i de ämnen, som beröras i motionerna. I den mån redogörelse sålunda icke lämnas för motionernas innehåll, får utskottet hänvisa till dessa.

1. Proposition nr 80 jämte motioner i ämnet.

Inledning.

Propositionen innefattar en ny huvuddel i den revision av 1864 års strafflag, som inleddes genom den 1942 av riksdagen antagna nya lagstiftningen om förmögenhetsbrott. En översiktlig framställning av det fortsatta reformarbetets planering har lämnats i propositionen (s. 39—40 och s. 63—64).

Lagstiftningen om förmögenhetsbrotten grundade sig på ett av straffrättskommittén den 29 juni 1940 avlämnat betänkande. Efter avgivandet av detta erhöll kommittén enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 oktober 1940 uppdrag att verkställa utredning rörande fortsatt revision av strafflagens speciella del. Kommittén, som vid fullgörandet av detta uppdrag utgjorts av dåvarande presidenten, numera riksmarskalken Birger Ekeberg, tillika ordförande, professorerna Folke Wetter och Ragnar Bergendal, dåvarande byråchefen för lagärenden, numera revisionssekreteraren Ivar Strahl samt dåvarande hovrättsrådet, numera justitierådet Nils Beckman, tillika sekreterare, har den 30 november 1944 avgivit betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten (SOU 1944: 69).

Över förslaget ha yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. I samtliga yttranden, i vilka förslaget gjorts till föremål för något helhetsomdöme, har detsamma ansetts lämpat att läggas till grund för lagstiftning (prop. s. 51—52). I några yttranden har likväl ifrågasatts, huruvida det vore lämpligt att fortsätta på den genom 1942 års lagstiftning inslagna vägen att nydana strafflagens speciella del i etapper. Åtskilliga av förslagets särskilda bestämmelser ha vidare i yttrandena blivit föremål för delvis kritisk bedömning även ur allmänna synpunkter (prop. s. 53—63). Sedan förslaget undergått överarbetning inom justitiedepartementet, har det underställts lagrådet för granskning. Denna har icke föranlett några anmärkningar i fråga om förslagets huvudgrunder. På grundval av kommittéförslaget, remissyttrandena och lagrådets utlåtande ha därefter inom justitiedepartementet utarbetats de vid propositionen fogade lagförslagen.

Huvuddragen av de föreslagna ändringarna i strafflagen.

Propositionen innefattar enligt *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, huvudsakligen en nyreglering av stadgandena om brotten mot staten och allmänheten. De av förslaget berörda brotten ha, i stort sett i anslutning till den nuvarande kapitelindelningen, uppdelats sålunda, att 8 kap. upptager brott mot rikets säkerhet, 9 kap. högmålsbrott, 10 kap. brott mot allmän verksamhet, 11 kap. brott mot allmän ordning, 12 kap. förfalskningsbrott, 13 kap. mened och falskt åtal samt annan osann utsaga, 19 kap. allmänfarliga brott, 24 kap. skadegörelse ävensom tagande av olovlig väg samt 25 kap. ämbetsbrott.

Av de nu nämnda kapitlen, vilka sålunda i propositionen blivit föremål för en fullständig revision, har 8 kap. under de senare årtiondena undergått

upprepade ändringar, framför allt genom att däri införts utvidgade bestämmelser om spioneri och andra därmed sammanhängande brott. Bland annat ha under det senaste världskriget vidtagits omfattande ändringar för att snabbt tillgodose behov av kompletteringar av lagen som vid varje särskild tidpunkt ansetts trängande. Den systematiska överblicken över det hela har därför måst komma i efterhand. Till vinnande av en bättre systematik i kapitlet har detsamma nu ånyo överarbetats. Därutöver har det även gällt att taga ställning till den kritik som särskilt riktats mot vissa av de under krigsåren tillkomna nya straffbuden i kapitlet. Vissa av de gärningar som för närvarande straffbeläggas i 8 kap. ha överförts till andra kapitel, så att 8 kap. i propositionen kommit att uteslutande handla om brott mot statens yttre säkerhet. Vidare ha sådana bestämmelser i det nuvarande 8 kap. som äro av allmänstraffrättslig natur, främst regler om förberedelse och medverkan till brott, förverkande av egendom och mistning av allmän befattning såsom påföljder av brott, ersatts med allmänna regler, gemensamma för ett flertal brott inom skilda kapitel.

Nu ifrågavarande kapitel upptager först ett straffbud mot högförräderi, vilket brott bestämts så att det omfattar angrepp endast mot statens territoriella integritet eller dess oberoende i förhållande till främmande makter. Därefter stadgas straff för trolöshet och egenmäktighet i förhandling med främmande makt. I fortsättningen bestraffas spioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift och vårdslöshet med sådan uppgift, militärt spionage mot främmande makt, kränkande av främmande makt, olovlig värvning och tagande av utländskt understöd.

Propositionen innebär en avsevärd förenkling i åtskilliga hänseenden, framför allt i fråga om bestämmelserna angående spioneribrotten, vilka efter de upprepade partiella reformerna ansetts alltför detaljerade och splittrade. Vad särskilt angår straffbestämmelsen mot olovlig underrättelseverksamhet, som givit anledning till den starkaste kritiken mot det nuvarande 8 kap., motsvaras denna i propositionen endast av det nyssnämnda stadgandet om militärt spionage mot främmande makt.

I 9 kap. ha under rubriken högmålsbrott upptagits brotten mot statens inre säkerhet. Straffbestämmelserna för angrepp mot rikets högst ställda organ kvarstå i kapitlet, ehuru avsevärt förenklade och förkortade. I kapitlet har vidare under beteckningen uppror behandlats ett brott, syftande till att omstörta statsskicket eller med våldsamma medel påverka statsmakternas beslut, varom för närvarande finnas bestämmelser i 8 kap. Dessutom ha till 9 kap. från nuvarande 8 kap. överförts även vissa andra brott, nämligen samlande av väpnat manskap m. fl. gärningar i uppsåt att föröva brott mot allmän säkerhet eller medborgerlig frihet samt självstypning och andra handlingar, genom vilka någon gör sig oduglig till krigstjänst. Till 9 kap. har även hänförs olovlig kårverksamhet, ett brott som för närvarande är straffbelagt i lagen den 15 juni 1934 om förbud mot vissa sammanslutningar. Slutligen har i kapitlet upptagits en ny straffbestämmelse mot offentligt skymfande av Sveriges flagga eller vapen eller annat höghetstecken.

I 10 kap., som enligt propositionen skall omfatta brott mot allmän verksamhet, ha upptagits bestämmelser som skola ersätta de nuvarande stadgandena om våld och missfirmelse mot ämbetsmän och likställda samt våldsam motstånd vid offentlig förrättning. I det förra hänseendet är att märka, att den nuvarande differentieringen av skyddet efter högre och lägre tjänstställning skall bortfalla. Bestämmelserna om våld och missfirmelse kompletteras vidare av en helt ny bestämmelse till ämbetsmans skydd mot tvång eller hämnd annorledes än genom våld eller missfirmelse, exempelvis genom hot om förtal, represalier mot närstående eller dylikt. För att samla de allmänna bestämmelserna om ämbetsskydd har vidare till 10 kap. i väsentligen oförändrat skick flyttats det för närvarande i 25 kap. inrymda stadgandet om bestickning. Efter de sålunda upptagna bestämmelserna om allmänt ämbetsskydd innehåller 10 kap. i förslaget stadganden till skydd för vissa särskilda former av allmän verksamhet. Stadgandet om otillbörligt verkande vid röstning har därvid gjorts mera utförligt än i gällande lag, och en ny bestämmelse har tillkommit om brott mot röstningshemlighet. Vidare följer en straffbestämmelse för övergrepp i rättssak, som upptager det nuvarande skyddet för parter och vittnen. Till skydd för statens verksamhet till beivrande av brott meddelas sedan straffbestämmelser mot skyddande av brottsling och främjande av fånges flykt. Vidare skyddas vissa former av exekutiv och liknande verksamhet genom en bestämmelse mot överträdelse av myndighets bud. Kapitlet innehåller slutligen bestämmelser om obehörig tjänsteutövning och om föregivande av allmän ställning, genom vilka föreslås vissa jämkningar i de stadganden härom som infördes genom 1942 års lagstiftning om förmögenhetsbrotten.

I 11 kap. har såsom brott mot allmän ordning behandlats ett flertal brott som gällande strafflag bestraffar i skilda sammanhang. Kapitlet inleds med en straffbestämmelse mot upplopp som avser att ersätta straffbestämmelserna mot uppror och upplopp i gällande lag; benämningen uppror har i stället använts för ett i 9 kap. straffbelagt brott mot rikets inre säkerhet. Till bestämmelserna om upplopp ansluter sig ett stadgande om ett liknande ehuru såsom mindre straffvärt ansett brott, betecknat ohörsamhet mot ordningsmakten. Därefter straffbelägges störande av förrättning eller av allmän sammankomst. Hemfridsbrotten och övriga brott mot enskild frid skola däremot flyttas från 11 kap. till 15 kap. Under 11 kap. bestraffas vidare uppmaning till brott, kallad uppvigling, samt samhällsfarlig ryktes-spridning. Vidare följer en paragraf om brott mot trosfrid, som upptager straff för den som offentligen skymfar sådant som av kyrkan eller erkänt trossamfund hålles heligt. Denna paragraf är propositionens enda motsvarighet till bestämmelserna om religionsbrott i det nuvarande 7 kap. Sistnämnda kapitel skall enligt propositionen upphävas. Slutligen upptagas i 11 kap. även straffbestämmelser för brott mot griftefrid, fylleri, förgargelseväckande beteende, äventyrligt spel och djurplågeri. Däremot har en av straffrättskommittén i detta kapitel föreslagen bestämmelse om hets mot folk-

grupp uteslutits i propositionen, som i stället innehåller ett nedan vidare omnämnt förslag till ändring i 18 kap. 13 §.

Det härefter följande 12 kap. skall enligt propositionen liksom i gällande lag behandla förfalskningsbrotten. Detta kapitel behandlade ursprungligen endast förfalskning av olika slags allmänna och enskilda handlingar, av allmänna stämplor och märken samt av penningar ävensom bedrägliga åtgöranden med gränsmärken o. d. Kapitlets innehåll förblev i huvudsak oförändrat från 1864 och till 1942, då vissa ändringar däri företogs i samband med den nya lagstiftningen om förmögenhetsbrotten. Dessa inneburo främst, att från 22 kap. till 12 kap. överfördes åtskilliga bestämmelser om brott med avseende å bevismedel, vilka ansågos böra utgå ur 22 kap. Härigenom tillfördes 12 kap. bl. a. även flera stadganden om s. k. immateriell förfalskning, t. ex. bestämmelserna om nekande av hand och förskrivning samt om lämnande av vilseledande uppgifter i arbetsbetyg och andra därmed jämställda enskilda handlingar. Det har emellertid befunnits, att till förfalskningsbrotten borde hänföras endast gärningar, som innefattade s. k. materiell förfalskning, d. v. s. framställande av ett oäkta bevismedel eller förintande av ett äkta sådant, medan däremot de immateriella förfalskningsbrotten borde sammanföras med andra brott som innebure lämnande av oriktiga uppgifter. Från dessa utgångspunkter har i propositionens 12 kap. till en början upptagits straff för urkundsförfalskning, därvid med urkund skall förstås varje handling, vilken blivit upprättad till bevis eller som eljest är av betydelse såsom bevis, ävensom legitimationskort, biljett och dylikt bevismärke. Brottet är uppdelat i tre svårhetsgrader; vid valet mellan dessa liksom vid straffmätningen skall naturligtvis urkundens större eller mindre vikt vinna beaktande, men den nu gällande lagens differentiering av straffbestämmelserna efter olika slag av allmänna och enskilda handlingar såsom förfalskningsobjekt skall bortfalla. Därefter följa bestämmelser om undertryckande av urkund, signaturförfalskning å konstverk, penningförfalskning, förfalskning av värdemärken och offentlig kontrollmärkning samt förfalskning av gränsmärken och andra fasta märken. Av dessa stadganden innefattar bestämmelsen om signaturförfalskning en nyhet i förhållande till gällande rätt. Vidare har i kapitlet inarbetats ett stadgande om straff för spridande av efterbildning av penningssedel i sådana fall där eftergörande icke kan anses ha ägt rum men efterbildningen likväl är sådan att förväxling lätt kan ske. Stadgandet har sin motsvarighet i en särskild lag den 9 juni 1927 men har utvidgats att omfatta även mynt och offentligt värde-
märke.

Beträffande framställandet av oäkta bevismedel företer den gällande rätten betydande ojämnhet i fråga om den punkt av förfarandet, vid vilken straffbarhet inträder. Vid förfalskning av handlingar fordras sålunda i allmänhet, att det förfalskade skall ha begagnats, och försök är i regel icke straffbart. Det har nu ansetts, att straff borde kunna ådömas på ett tidigare stadium. Straff för fullbordat förfalskningsbrott skall sålunda enligt propositionen genomgående inträda så snart själva förfalskningsåtgärden slutförts

och alltså ett oäkta bevismedel blivit framställt, dock att härvid i de flesta fall tillika fordras att åtgärden skall ha inneburit fara i bevishänseende. Om den brottslige, innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt avvärjt sådan, skall emellertid straffet kunna nedsättas eller under vissa förutsättningar helt bortfalla. Åtskilliga av förfalskningsbrotten ha dessutom alljämt gjorts straffbara jämväl på försöksstadiet med den straffrihet vid frivilligt tillbakaträdande som följer av de allmänna reglerna i 3 kap. om straff för försök till brott.

I 13 kap., som enligt propositionen skall avse mened och falskt åtal samt annan falsk utsaga, ha sammanförts alla de brott, för vilka det väsentliga är avgivandet av osann berättelse eller uppgift. Här upptagas sålunda först bestämmelser om mened. Emedan nya rättegångsbalken öppnar möjlighet att höra part i rättegång under sanningsförsäkran, har vidare i anslutning till bestämmelserna om mened upptagits ett straffstadgande mot osann partsutsaga under sådan försäkran. Mened och osann partsutsaga föreslås skola straffas även då gärningen begås av grov oaktsamhet. Propositionen upptager vidare bestämmelser om straff för falskt åtal, obefogat åtal, falsk angivelse och falsk tillvitelse, vilket sistnämnda brott innebär att någon hos åklagare, polismyndighet eller annan myndighet, som har att upptaga anmälan i sådan sak, sanningslöst tillvitar annan brottslig gärning, föregiver besvärande omständighet eller förnekar friande eller mildrande omständighet. I förhållande till de för närvarande gällande bestämmelserna om falsk angivelse i 16 kap. 1 och 2 §§ har en inskränkning skett av det straffbara området, såtillvida som ansvar för falsk angivelse eller tillvitelse endast skall inträda om uppgiftens sanningslöshet är täckt av uppsåt. Särskilt straff har emellertid stadgats även för det fall att gärningen begås av grov oaktsamhet. I en därefter följande paragraf upptages stadgande om straff även för bevisförvanskning med uppsåt att oskyldig må bli sakfälld. I anslutning till de nu berörda stadgandena i kapitlet har upptagits en paragraf, enligt vilken straffpåföljd skall inträda för den som i de förut omnämnda fallen, utan att enligt de tidigare stadgandena ha gjort sig förfallen till straff, genom osann utsaga framkallat fara för att annan skall bli utan laga skäl dömd eller eljest lida avsevärt förfång och efter vunnen insikt härom underlåter att till farans avvärjande göra vad skäligen kan begäras. Kapitlet innehåller därefter stadganden om ett antal fall av immateriell förfalskning, vilka bestämmelser delvis äro mera allmänt utformade än de för närvarande gällande. Straff har sålunda föreslagits för att någon i skriftlig utsaga, som jämlikt lag eller författning avgives under edlig förpliktelse eller på heder och samvete eller under annan dylik försäkran, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen. Vidare skall för osant intygande straffas den som i intyg eller annan urkund uppsåtligen lämnar osann uppgift om annat än egna angelägenheter eller om vem han är. Med sådant lämnande av osann uppgift jämställes upprättande för skens skull av urkund rörande rättshandling. Under beteckningen missbruk av urkund upptages därefter ett brott, bestående i att

någon missbrukar pass, betyg eller dylik för viss person utställd urkund genom att giva sig eller annan ut för denne eller utlämnar urkunden att sålunda missbrukas eller ock sanningslöst utgiver handling, som tillkommit medelst genomslag eller fotografering eller på annat dylikt sätt, för att vara riktig kopia av viss urkund. För förnekande av underskrift skall vidare straffas den som förnekar sin underskrift på urkund. Slutligen innehåller kapitlet även ett stadgande om straffmildring eller straffrihet för den som ådragit sig ansvar enligt någon bestämmelse i kapitlet men, innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt rättat felet eller eljest avvärjt fara för vidare olägenhet.

I 19 kap. bestraffas för närvarande olika former av skadegörelse genom eld eller på annat sätt. De flesta av brotten i kapitlet, såsom mordbrand och åstadkommande av förödelse genom explosion av sprängämne, utmärkas av att handlingen genom skadegörelse eller på liknande sätt åstadkommer en yttre effekt men därjämte innebär en fara som sträcker sig utöver effekten. Sistnämnda förhållande har blivit bestämmande vid utformningen av det nya 19 kap. och i detta ha såsom allmänfarliga brott — med uteslutande av vanlig skadegörelse — sammanförts bestämmelser om straffskydd mot framkallandet av fara för viktiga samhälleliga intressen. Liksom i gällande strafflag inledes kapitlet med mordbrandsbrottet. Mordbrand har därvid definierats såsom anläggande av brand som innebär fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom. Att sålunda egendom av vad slag som helst gjorts till mordbrandsobjekt innebär en utvidgning av brottsområdet i förhållande till gällande lag. En inskränkning har däremot skett genom att ett anläggande av brand, som ej i det särskilda fallet inneburit fara, icke längre skall bestraffas som mordbrand. Vidare innehåller propositionen en straffbestämmelse mot ett såsom allmänfarlig ödeläggelse betecknat brott, bestående i att någon åstadkommer explosion, översvämning, ras, skeppsbrott, flyg- eller tågolycka eller annan sådan ofärd och därigenom framkallar fara av samma slag som vid mordbrand. Härefter stadgas straff för sabotage, d. v. s. skadegörelse eller annan åtgärd — dock ej allenast undanhållande av arbetskraft eller uppmaning därtill — av sådan beskaffenhet att den allvarligt hindrar eller stör någon av vissa uppräknade viktiga samhällsfunktioner. Detta stadgande avser att ersätta lagen den 13 december 1940 om sabotage. Till de nu berörda stadgandena ansluter sig en bestämmelse om straff för oaktsamhetshandlingar. Kapitlet innehåller även straffbestämmelser mot att någon förgiftar eller infekterar livsmedel, vatten eller annat eller eljest sprider gift eller dylikt eller överför eller sprider allvarlig sjukdom och därigenom framkallar allmän fara för människors liv eller hälsa. Stadgandena härom skola ersätta 14 kap. 19—20 a §§ men ha fått en betydligt allmänare utformning. Vidare stadgas i kapitlet straff för den som framkallar allmän fara för djur eller växter, medelst gift eller genom att överföra eller sprida elakartad sjukdom eller sprida skadedjur eller ogräs eller på annat dylikt sätt. Detta brott, som betecknats förgöring, saknar i den gällande rätten motsvarighet såvitt gäller växter och andra djur än kreatur. Även till de nu nämnda stadgandena ansluter sig en bestämmelse

om straff även för handlingar av oaktsamhet, vilken dock skall vara grov. Slutligen behandlas i kapitlet även det fall, att någon genom handhavande av eld, sprängämne, gift eller annorledes framkallat fara i förut berörda hänseenden men på grund av att han saknat brottsligt uppsåt eller av annan orsak icke är förfallen till straff enligt någon av de föregående paragraferna. Underlåter han att till farans avvärjande göra vad skäligen kan begäras, skall han kunna fällas till straff enligt propositionen. Detta stadgande innebär en nyhet i förhållande till gällande lag, utom såvitt gäller förgiftningssituationer, som innebära allmän fara för människor eller kreatur. Beträffande de flesta av brotten i kapitlet stadgas även straff för försök. Sist i kapitlet föreskrives straffnedsättning och under vissa förhållanden strafffrihet för den som ådragit sig ansvar enligt kapitlet för det han framkallat fara men som, innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt avvärjt sådan.

I 24 kap. har sammanförts bestämmelser om vanlig skadegörelse, som hittills behandlats i 19 kap. 20 §, samt om tagande av olovlig väg. Skadegörelsebrottet har indelats i tre svårighetsgrader, benämnda den lindrigaste graden åverkan samt de båda övriga skadegörelse och grov skadegörelse. Under åverkan inbegripes att någon å skog eller mark olovligen tager växande träd eller vissa andra naturprodukter, under förutsättning att brottet kan anses ringa. Är brottet ej ringa, blir det att bedöma som stöld. Av de straffbestämmelser, som i övrigt nu finnas upptagna i 24 kap., bibehållas i förslaget endast stadgandet om straff för olovligt tagande av väg, medan paragrafen om olovligt fiske överföres till lagen den 27 juni 1896 (nr 42 s. 1) om rätt till fiske och återstående olika kränkningar av ägande- eller nyttjanderätt till fastighet skola bli att enligt sin natur hänföra antingen till skadegörelse eller till något av brotten egenmäktigt förfarande, självtäkt eller olovligt brukande, om vilka brott bestämmelser finnas i andra kapitel av strafflagen. En nyhet i kapitlet är åter, att försök till grov skadegörelse gjorts straffbart.

Beträffande 25 kap., som avhandlar ämbetsbrott, skiljer sig förslaget väsentligt från gällande lag. Propositionen utgår från att de allmänna straffbuden mot olika brottsliga gärningar böra vara tillämpliga även om brottet begås i tjänsten. Härutöver erfordras emellertid särskilda regler dels om skärpning av det allmänna straffet med hänsyn till ämbetsmannens ställning, dels ock om möjlighet att skilja ämbetsmannen från tjänsten. Denna metod har redan genom lagstiftningen om förmögenhetsbrott genomförts beträffande förskingring och trolöshet mot huvudman och föreslås nu bli allmängiltig. Enligt propositionen skall sålunda en ämbetsman kunna skiljas från tjänsten för allmänt brott, ej blott om brottet blivit begånget i tjänsten utan även om han utom tjänsten begått brott varigenom han visat sig icke vara skickad att utöva befattningen. Bestämmelsen ersätter nu gällande regler i 25 kap. om mistning av tjänst som straff för där ifrågavarande brott och stadgandet i 2 kap. 18 § om mistning av tjänst såsom påföljd av brott. Under det att sistnämnda lagrum stadgar sådan påföljd allenast vid straffarbetsstraff, medger propositionen att ämbetsmannen avsättes även vid fängelse- eller bötesstraff, förutsatt att han genom brottet visat sig

uppenbarligen icke vara skickad att innehava tjänsten. Om han eljest i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga skall dömas till suspension. Utöver nu återgivna regler erfordras bestämmelser om straff för ämbetsbrott, när gärningen icke är straffbelagd såsom allmänt brott. Förslaget upptager därför som motsvarighet till nuvarande 25 kap. 1—16 §§ straffbestämmelser mot tre typer av brott, nämligen tjänstemissbruk, tagande av muta och brott mot tystnadsplikt, vilka alla kunna medföra såväl avsättning som frihetsstraff, samt dessutom som motsvarighet till nuvarande 25 kap. 17 § en bestämmelse om tjänstefel, som skall kunna medföra böter eller suspension eller, om felet är grovt, avsättning eller suspension och eventuellt fängelse. Propositionen innehåller vidare den nyheten, att de för tjänstemissbruk, tagande av muta och brott mot tystnadsplikt stadgade bötes- och frihetsstraffen skola kunna ådömas även den som icke själv är underkastad ämbetsansvar men medverkat till brottet. Straffbestämmelsen för tjänstefel skall däremot endast gälla den som åsidosatt egen tjänsteplikt.

I fråga om de kategorier befattningshavare, som skola vara underkastade ämbetsansvar, överensstämmer propositionen i huvudsak med gällande rätt. Av straffrättskommittén i denna del föreslagna nya stadganden ha sålunda icke upptagits i propositionen, vilket främst motiverats med hänsyn till ämbetsansvarets betydelse inom arbetsrätten, såsom beträffande förhandlingsrätt och strejkrätt. Då nämligen en allmän översyn av hela denna fråga syntts vara av behovet påkallad, har det i avvaktan härpå befunnits riktigast att icke för närvarande föreslå några ändringar i reglerna om ämbetsansvarets utsträckning, vilka kunde få återverkningar inom arbetsrätten.

Utöver de kapitel i strafflagens speciella del, som sålunda i förslaget undergått en fullständig revision, berör detta även genom följdändringar vissa andra av kapitlen i speciella delen, i det hemfridsbrotten överflyttas från 11 kap. till 15 kap. samt vidare stadgandena om falskt åtal och falsk angivelse i 16 kap. 1—6 §§, om allmänfarlig förgiftning m. m. i 14 kap. 19—20 a §§ och om hållande av spelhus, fylleri och förargelseväckande beteende i 18 kap. 14—16 §§ överförts till de nyredigerade 13 kap. respektive 19 och 11 kap. Omarbetningen av 24 kap. har vidare medfört några smärre följdändringar i 20 och 22 kap.

Vidare har i 18 kap. 13 § införts ett tillägg, varigenom straffbestämmelsen i detta för närvarande om sedlighetssårande gärningar handlande lagrum göres tillämplig även på utspridande och utbudande av skrift eller bild, som genom grov kränkning av andras människovärde är ägnad att väcka allmän anstöt. Härigenom avses stadgandet komma att i fortsättningen träffa även vissa grövre former av rashets.

Slutligen har omarbetandet av de förut omnämnda kapitlen i strafflagens speciella del givit anledning även till vissa ändringar i de allmänna bestämmelserna i 1—6 kap.

I sistnämnda hänseende må av mera betydelsefulla nyheter först framhållas, att i 2 kap. föreslås enhetliga regler angående förverkande av egendom, som kommit till brottslig användning. En principiellt viktig nyhet i detta kapitel är vidare en allmän regel att, då någon haft vinning av brott, ett däremot svarande belopp skall kunna förklaras förverkat. I 3 kap. föreslås bl. a. en väsentlig omläggning av bestämmelserna om delaktighet i brott. De nya reglerna innebära, att den nuvarande principiella skillnaden mellan gärningsmannaskap och delaktighet bortfaller. Även om i ett visst fall ingen kan straffas som gärningsman, skall sålunda envar som med råd eller dåd främjat gärningen vara straffbar, förutsatt att brott kommit till stånd. I samband med de nya reglerna om medverkan ha i 3 kap. även upptagits allmänna bestämmelser om förberedelse till brott. I vilka fall dessa bestämmelser skola bli tillämpliga, anges sedan direkt i strafflagens speciella del.

De föreslagna ändringarna i strafflagen, som avses skola träda i kraft den 1 januari 1949, ha föranlett förslag om ändringar även i ett flertal andra lagar.

Utskottet.

Det genom propositionen framlagda förslaget innefattar en genomgripande nydaning av stora och betydelsefulla avsnitt av strafflagen. Lagrådet har om förslaget uttalat, att det väl icke innefattade några verkliga omvälvningar utan i huvudsak byggde på gällande rätt men att detta likväl ej hindrade att betydelsefulla ändringar genomförts med beaktande av de erfarenheter som vunnits och den utveckling samhällsförhållandena och rättsuppfattningen undergått sedan 1864 års strafflag utarbetades. Straffrättsliga problem av stor räckvidd hade därigenom blivit lösta. I åtskilliga hänseenden innebure dessutom förslaget enligt lagrådet betydande förenklingar, och som helhetsomdöme har lagrådet uttalat, att förslaget i materiellt avseende innefattade värdefulla förbättringar och även formellt väl fyllde de anspråk som borde ställas på en lagstiftning inom detta viktiga och centrala rättsområde.

Till vad lagrådet sålunda uttalat kan utskottet giva sin anslutning. Emellertid har det icke kunnat undgå utskottets uppmärksamhet att på grund av de nu behandlade brottens inbördes olika typ förevarande lagförslag icke på samma sätt som 1942 års lagstiftning om förmögenhetsbrotten utgör en inom sig slutna del av strafflagen, ägnad att upptagas till fristående behandling. De invändningar, som kunna göras mot att reformen av strafflagens speciella del sker i etapper, få sålunda större utrymme när det gäller det nu föreliggande förslaget. Det har också visat sig, att i detta ingå åtskilliga bestämmelser, till vilkas slutliga utformning det icke är möjligt att taga ställning förr än de ännu återstående kapitlen i strafflagens speciella del också komma under behandling. Ett sådant sammanhang består exempelvis mellan å ena sidan de av förevarande förslag omfattade bestämmelserna om kränkande av främmande makt, missfirmelse mot tjänsteman och anstötlig

hetspropaganda mot vissa folkgrupper samt å andra sidan ärekränkingsbestämmelserna i det ännu icke reviderade 16 kap. Olägenheterna av nu berörda förhållande kunna likväl icke anses vara större än att även enligt utskottets uppfattning det föreliggande förslaget nu bör läggas till grund för lagstiftning. Med det sagda vill utskottet emellertid ha understrukit, att åtskilliga bestämmelser i förslaget, mot vilka utskottet icke i detta sammanhang ansett sig vilja framställa några erinringar, i nästa etapp av lagstiftningsarbetet kunna bliva föremål för sådana.

Med hänsyn till den inbördes olikartade beskaffenheten av de olika i förslaget ingående bestämmelserna, finner utskottet i övrigt icke anledning att här upptaga dem till någon sammanfattande behandling. Dock vill utskottet inledningsvis anlägga ytterligare en synpunkt av allmän natur. Ett framträdande drag i förslaget, mot vilket åtskilliga remissinstanser övat kritik, är att under en och samma, stundom något svävande brottsbeteckning och under en gemensam straffskala ofta sammanförts brott av inbördes mycket olika svårhetsgrad. Detta måste otvivelaktigt betecknas som en olägenhet. Å andra sidan medför denna lagstiftningsteknik ett fullständigande av straffskyddet i olika riktningar och kan även innebära fördelar ur systematiska synpunkter. Med hänsyn härtill har utskottet icke velat motsätta sig genomförandet av en lagstiftning efter dessa linjer.

Utskottet övergår härefter till att behandla vissa särskilda bestämmelser i förslaget till lag om ändring i strafflagen, vilket i de delar det icke närmare beröres i det följande ej föranlett erinran från utskottets sida.

Förslaget till lag om ändring i strafflagen.

1 KAP.

3 §.

Denna paragraf reglerar verkan av att en under den svenska strafflagen hemfallande gärning redan blivit föremål för straffrättslig beivran utomlands. Enligt stadgandets i propositionen föreslagna lydelse skall sålunda ej någon utan Konungens förordnande få åtalas för brott, för vilket han utom riket undergått straff eller skyddsåtgärd, och skall vidare domstolen, där till frihetsstraff på viss tid eller böter dömes, äga förordna om avräkning för straff eller skyddsåtgärd, som han undergått, efter ty prövas skäligt. Enligt vad departementschefen uttalat vid remissen till lagrådet har här uttrycket »straff eller skyddsåtgärd» valts för att anslutning skulle vinnas till terminologien i den nya svenska lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. Det är emellertid att märka, att uttrycket »skyddsåtgärd» icke förut återfinnes i strafflagen, och utskottet finner i och för sig mindre lämpligt att denna nya term nu införas däri utan att dess innebörd samtidigt blir närmare definierad. Eftersom vidare här är fråga om utländska förhållanden, synes icke heller föreligga något särskilt behov av anslutning till uttrycks sättet i den svenska straffverkställighetslagen. Å andra sidan har inom den straffrättsliga diskussionen uttrycket »påföljder» alltmer vunnit insteg som

en sammanfattande beteckning för de åtgärder av skilda slag, genom vilka samhället inskrider mot dem som begå i strafflagen förbjudna gärningar. Den nu förevarande paragrafen synes utskottet kunna avfattas i överensstämmelse med den terminologi, som sålunda föreligger. Här avses emellertid icke sådan påföljd av brott som sinnessjukvård efter otillräkneligförklaring utan endast påföljder, som kunna sägas innebära ett utkrävande av ansvar för brottet. På nu angivna skäl förordar utskottet att i stället för uttrycket »straff- eller skyddsåtgärd» insättes i paragrafens första punkt »straff eller annan ansvarsåtgärd» och i andra punkten »ansvarspåföljd».

2 KAP.

15 §.

I denna paragraf i propositionen fastställes, att som särskilda ämbetsstraff avsättning och suspension kunna komma till användning. Det har i detta sammanhang icke befunnits möjligt att meddela några föreskrifter om vilken inverkan avsättning skall utöva på den avsatte tjänstemannens rätt till pension. Liksom hittills får denna fråga regleras i de olika pensionsförfattningarna. Under förarbetena till propositionen har emellertid från flera håll framhållits önskvärdheten av att sådan ändring i nu gällande ordning genomfördes, att avsatta befattningshavare kunde bevaras vid intjänade pensionsförmåner. Utskottet finner denna tanke behjärtansvärd och hälsar med tillfredsställelse vad propositionen på s. 478 innehåller om att frågan, så snart omständigheterna medgiva, kommer att upptagas inom finansdepartementet.

18 §.

I propositionen har här föreslagits ett stadgande av innehåll att, om straff är förfallet, talan angående förverkandepåföljd får av åklagare väckas allenast om landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner det vara ur allmän synpunkt påkallat. För de sålunda angivna överåklagarna har genom lagen den 10 juli 1947 (nr 616) om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 införts den sammanfattande benämningen statsåklagare. Att denna benämning icke kommit till användning i den nu förevarande propositionen, varest befattningshavarna i fråga omnämnas, förutom i denna paragraf, även i 14 kap. 45 § och 24 kap. 6 § strafflagen, förklaras av att den äldre beteckningen återfinnes i en del stadganden i strafflagen som icke beröras av propositionen, nämligen 14 kap. 26 §, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 §; med hänsyn härtill har det befunnits lämpligast att först i slutskedet av lagens omarbetning på en gång införa den nya benämningen i alla de nu ifrågavarande stadgandena.

Utskottet finner det emellertid riktigare, att den tidigare beslutade lagändringen beträffande de ifrågavarande överåklagarnas benämning i rättegångsbalken redan nu vinner efterföljd i strafflagen. I detta sammanhang må framhållas att, såsom framgår av propositionen nr 278 till innevarande

riksdag, tjänster såsom förste stadsfiskal inom kort kunna väntas bli inträttade även i andra större städer än Stockholm. I nämnda proposition föreslås, att innehavarna av dessa tjänster skola jämföras med förste stadsfiskalen i Stockholm i de hänseenden, varom nu är fråga, och sålunda få ställning av statsåklagare. Även med hänsyn härtill bör sistnämnda beteckning införas i strafflagen. Utskottet föreslår därför att i nu förevarande paragraf ävensom i 14 kap. 45 § och 24 kap. 6 § strafflagen propositionens uttryck »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» utbytes mot »statsåklagaren» samt att genom ett tillägg i strafflagsförslagets ingress samma ändring föreskrives skola ske i 14 kap. 26 §, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 §.

3 KAP.

4 och 5 §§.

Vid den omläggning av de nuvarande reglerna om fleras medverkan till brott som skett i dessa båda paragrafer i propositionen har i första stycket av 4 § fastslagits, att straff som är stadgat för viss gärning skall tillämpas ej blott å den som utfört gärningen utan jämväl å annan som främjat denna med råd eller dåd. Vidare säges, att den som ej är att anse såsom gärningsman skall, om han förmått annan till utförandet, dömas för anstiftan av brottet och eljest för medhjälp därtill. I andra stycket av samma paragraf stadgas därefter, att envar medverkande skall bedömas efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. I 5 § åter föreskrives att, om någon förmåtts att medverka genom tvång, svek eller missbruk av hans ungdom, oförstånd eller beroende ställning eller ock medverkat allenast i mindre mån, hans straff må nedsättas under vad eljest bort följa å gärningen samt att i ringa fall ej skall dömas till straff. För en del av de situationer som avses i det sist återgivna stadgandet upptar nuvarande 3 kap. 2 § en bestämmelse, som beaktar dessa fall ur en annan synvinkel. Det föreskrives nämligen där, att om någon till brottslig gärning förmår den som ej fyllt femton år eller om föräldrar göra det med sina barn, adoptivföräldrar med adoptivbarn, fosterföräldrar med fosterbarn, förmyndare med myndling, husbondefolk med tjänstehjon eller förman med den som står under hans lydnad, detta vid bestämmande av straffet för anstiftaren skall anses som en försvårande omständighet. Någon motsvarighet till detta stadgande återfinnes icke i propositionen. Samma resultat i fråga om straffmätningen torde likväl kunna uppnås vid tillämpningen av de förut återgivna, allmänt hållna reglerna i 4 § första och andra styckena i propositionen. Utskottet finner emellertid angeläget framhålla, att det även utan något uttryckligt lagstadgande i ämnet alltjämt bör betraktas såsom en försvårande omständighet, om exempelvis någon anstiftar sina barn eller underordnade att begå brott.

6 KAP.

3 §.

Av denna paragraf i propositionen motsvarar första stycket innehållet i samma paragraf enligt dess nuvarande lydelse, medan andra stycket motsvarar nuvarande 16 kap. 14 §. Av de nämnda båda stadgandena i den nuvarande strafflagen föreskriver 6 kap. 3 §, att vedergällning ock skall givas för lidande, som genom brott emot personliga friheten eller genom falsk angivelse eller annan ärekränkande gärning, må anses vara någon tillskyndat. I 16 kap. 14 § åter stadgas, att den som är saker till falsk angivelse eller annan ärekränkning, ock må, efter omständigheterna, dömas att erlægga kostnad till tryckning i allmän eller ortens tidning av den dom, varigenom den andre vunnit upprättelse, där denne det äskar. Uttryckssättet i båda paragraferna är betingat av att enligt strafflagens nuvarande lydelse 16 kap. 1—6 §§ behandla brottet falsk angivelse och det därmed sidoordnade brottet falskt åtal, medan de närmast därefter följande paragraferna i kapitlet handla om ärekränkning av andra slag. Straffrättskommitténs till grund för propositionen liggande betänkande innebar i förevarande del, att stadgandena i nuvarande 16 kap. 1—6 §§ ersattes med bestämmelser i 13 kap. 5—7 §§ enligt kommitténs förslag. Intet av de i sistnämnda tre paragrafer upptagna brotten hade emellertid av kommittén åsatts benämningen falsk angivelse. På grund härav måste hänvisningen till ett så betecknat brott utgå ur bestämmelserna om ersättning för lidande och om tryckning av dom, varigenom den som ärekränkts vunnit upprättelse. Kommittén föreslog följaktligen under 6 kap. 3 § dels såsom första stycke ett stadgande av innehåll att vedergällning ock skulle givas för lidande, som genom brott mot personliga friheten eller genom ärkekränkande gärning finge anses någon tillskyndat, och dels såsom andra stycke en föreskrift att den som vore saker till ärekränkande gärning efter omständigheterna kunde dömas att erlægga kostnad till tryckning i allmän eller ortens tidning av den dom, varigenom den andre vunnit upprättelse, där denne det äskade. Härvid avsågs att under uttrycket »ärekränkande gärning» utom de i 16 kap. kvarstående ärekränkingsbrotten skulle falla även de i 13 kap. 5—7 §§ upptagna nya brott, som svarade mot bestämmelserna om falskt åtal och falsk angivelse i hittillsvarande 16 kap. 1—6 §§. I propositionen har »falsk angivelse» återinförts som brottsbeteckning, nämligen för brottet i 13 kap. 7 § första stycket. Detta har likväl icke medfört någon ändring i 6 kap. 3 § i kommitténs förslag, vilket stadgande frånsatt några oväsentliga redaktionella jämkningar i oförändrat skick upptagits i propositionen. Vid sådant förhållande finner utskottet anledning framhålla, att utelämnandet i propositionens 6 kap. 3 § av de i nuvarande 6 kap. 3 § och 16 kap. 14 § uttryckligen gjorda hänvisningarna till falsk angivelse icke får tolkas som om detta brott icke längre skulle omfattas av stadgandena i fråga, utan att under uttrycket »ärekränkande gärning» i den nya lagtexten jämte de i 16 kap. kvarstående brotten kunna hänföras såväl falskt åtal i 13 kap. 5 § och obefogat åtal i 13 kap. 6 §

som falsk angivelse i 13 kap. 7 § första stycket, falsk tillvitelse i samma paragrafs andra stycke och det till sistnämnda båda brott anslutna oaktsamhetsbrottet i paragrafens tredje stycke.

5 §.

Denna paragraf upptar enligt propositionen stadgandet att, om flera medverkat till brott, de en för alla och alla för en skola svara till skadestånd. Även den nu gällande lagen utgår i 6 kap. 5 § från principen om solidarisk skadeståndsskyldighet, när flera äro delaktiga i ett brott. Under remissbehandlingen av straffrättskommitténs förslag, som icke innebar någon ändring häri, ifrågasattes från flera håll huruvida icke för den som medverkat allenast i ringa mån skadeståndsskyldigheten borde nedsättas. I anledning härav anförde departementschefen i lagrådsremissen av den 10 maj 1946, att han i och för sig funne starka sakskaäl tala för tanken, att för den, vars medverkan till ett brott varit ringa, skadeståndsskyldigheten borde kunna jämkas efter omständigheterna, men att det dock syntes alltför vanskligt att i förevarande sammanhang inlåta sig på en sådan ändring som kunde ha vittgående konsekvenser.

Vid den följande lagrådsbehandlingen uttalade sig tre ledamöter av lagrådet mot att den solidariska skadeståndsskyldigheten skulle bestämmas att gälla även för den, vars medverkan till ett brott endast haft formen av underlåtenhet att avslöja brottet enligt 3 kap. 6 § första stycket strafflagen sådant detta i propositionen sedermera oförändrade stadgande löd i det till lagrådet remitterade förslaget. I detta hänseende skulle enligt de ifrågavarande ledamöterna av lagrådet föreligga en nyhet i förhållande till gällande rätt, eftersom nuvarande 6 kap. 5 § vid uppräknandet av de fall av delaktighet, vid vilka solidarisk skadeståndsskyldighet skall inträda, icke medtog delaktighet enligt nuvarande 3 kap. 8 §, vilken paragraf innehölle gällande lags motsvarighet till de nu föreslagna bestämmelserna om straff för underlåtenhet att avslöja brott. Eftersom det icke vore tillrådligt att i nu förevarande sammanhang genomföra en utvidgning av skadeståndsskyldigheten på denna punkt, hemställde ifrågavarande tre ledamöter av lagrådet, att tillämpningsområdet för 6 kap. 5 § i förslaget måtte inskränkas till att avse fall, då flera, på annat sätt än i 3 kap. 6 § första stycket sades, medverkat till brott. Även den fjärde ledamoten av lagrådet, vilken för sin del biträdde den av departementschefen förordade lydelsen av 6 kap. 5 §, fann att denna innebure en ändring av gällande lag i nu ifrågavarande hänseende.

I anledning härav har departementschefen hänvisat till det av propositionen icke berörda, som inledning till strafflagens skadeståndsbestämmelser placerade stadgande i 6 kap. 1 §, vilket föreskriver att skada, som någon genom brott annan tillfogar, skall av den brottslige gäldas, evad brottet skett med uppsåt eller av vållande. Redan av detta stadgande skulle, enligt departementschefens mening, följa att den, som vore skyldig att avslöja ett brott men underlåte detta, bleve skyldig att ersätta den genom brottet upp-

komna skadan. Departementschefen har följaktligen ej funnit anledning att i 6 kap. 5 § göra undantag för sådana fall.

Vid paragrafens behandling i utskottet har inom detta befunnits föreliggande sympati för tanken att möjliggöra jämkning av skadeståndsskyldigheten för den, som allenast i ringa mån medverkat till ett brott. I likhet med departementschefen finner utskottet emellertid icke lämpligt att i nu förevarande sammanhang vidtaga denna ändring i gällande lag. Utskottet anser följaktligen det riktigaste vara att nu lämna de i 6 kap. ingående reglerna i princip orubbade.

I ett hänseende föreligger emellertid, som av det förut sagda framgår, mellan departementschefen och lagrådet en meningsskiljaktighet angående innebörden av dessa regler. I fråga om straffbelagd underlåtenhet att avslöja brott anser nämligen departementschefen att denna form av brottslighet omfattas av huvudregeln i 6 kap. 1 §, att skada, som någon genom brott annan tillfogar, skall av den brottslige gäldas, evad brottet skett med uppsåt eller av vållande, medan lagrådet funnit så icke vara förhållandet. Den principiella grunden för departementschefens ståndpunkt är att underlåtenhet av ifrågavarande slag finge betraktas som en särskild form av medverkan till brott, ett slags negativ delaktighet. Till stöd för lagrådets uppfattning har åter kunnat åberopas avfattningen av nuvarande 6 kap. 5 § ävensom domstolspraxis.

Då det gällt att taga ställning till den sålunda uppkomna frågan, har utskottet å ena sidan icke kunnat underlåta att taga intryck av de inom lagrådet anförda skälen för dess uppfattning om vad som är gällande rätt i ämnet samt å andra sidan funnit, att den av departementschefen föreslagna lösningen lämnar utrymme även för sakliga invändningar. Underlåtenhet att avslöja brott har straffbelagts endast vid vissa svårare brott, vid vilka den genom brottet åstadkomna skadan ofta kan väntas uppgå till betydande belopp. Det torde visserligen överensstämma med den allmänna rättsuppfattningen att underlåtenhet att avslöja ett svårt brott straffas, men att sådan underlåtenhet också skulle medföra skyldighet att solidariskt med gärningsmannen ersätta genom brottet uppkommen skada, t. ex. att utgiva livränta till en mördad persons änka, synes icke vara lika omedelbart förenligt med det allmänna föreställningssättet. Även om man med departementschefen vill betrakta den straffbelagda underlåtenheten att avslöja ett brott som en form av medverkan till brottet, förefaller det därför utskottet lämpligast att icke nu föreskriva skadeståndsskyldighet även för sådan medverkan, särskilt i betraktande av att frågan om jämkning av skadeståndsskyldigheten för den som allenast i ringa mån medverkat till brott befunnits böra skjutas på framtiden. Utskottet anser följaktligen, att 6 kap. 5 §, i överensstämmelse med vad lagrådets majoritet förordat, bör göras tillämplig endast då flera, på annat sätt än i 3 kap. 6 § första stycket sägs, medverkat till brott.

8 KAP.

1 §.

Enligt propositionen kan det i denna paragraf behandlade högförräderibrottet, som är det svåraste av de mot statens yttre säkerhet riktade brotten, förekomma i två huvudformer. I paragrafens första stycke talas sålunda om att någon, med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller att del av riket skall sålunda lösryckas, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, medan i andra stycket är fråga om att någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domaremakten skall med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, företager handling som innebär fara därför. Av dessa båda gärningstyper innefattar den förra närmast direkta angrepp mot själva statsområdets integritet, ehuru enligt motiven med uttrycket »bringas i beroende» åsyftas även att riket eller del därav försättes i ett rent faktiskt beroende av främmande makt, t. ex. genom en s. k. fredlig penetration. Att de med utländskt bistånd företagna politiska aktionerna i andra stycket jämförts med första styckets fall har föranletts av att erfarenheten visat att sådana aktioner städse innebära fara för en utveckling, som kan leda till kränkning av rikets yttre integritet, även om målet för den aktion, var till hjälpen lämnas, från början är ett annat och mera begränsat.

I huvudsak återfinnas de nu beskrivna båda formerna av högförräderi i den för närvarande gällande lagen. En nyhet är dock, att den förra gärningstypen utbyggts till att omfatta även gärningar, som förövats med uppsåt att riket eller del därav skall bringas i beroende av främmande makt på annat sätt än genom att läggas därunder. Vidare har i fråga om båda gärningstyperna uttrycket »med utländskt bistånd» införts i stället för det i gällande lag använda uttrycket »med hjälp av främmande makt».

Denna senare ändring har av straffrättskommittén motiverats med att lagens nuvarande uttryckssätt syntes förutsätta bevisning om att en främmande statsmakt varit eller tänkts skola bliva engagerad i företaget, men att det ofta torde förekomma, att en främmande stat vid sådan verksamhet, varom här vore fråga, icke framträdde utan dolde sig bakom något parti eller annan åtminstone till skenet fristående organisation eller bakom enskilda personer. Kommittén har emellertid vidare uttalat, att uppsåt att med utländskt bistånd lägga Sverige under främmande makt eller vad därmed i lagtexten jämfördes ej kunde anses föreligga, med mindre utländskt bistånd inginge såsom ett för brottsplanen väsentligt moment. Att medhjälp från utländskt håll i form av ekonomiskt understöd, propaganda eller dylikt påräknats vore sålunda enligt kommittén icke tillräckligt, utan i planen måste ha ingått utländska påtryckningar på Sverige eller något därmed jämförligt.

Mot de av kommittén sålunda utvecklade synpunkterna har departementschefen icke funnit något att erinra. Emellertid har departementsche-

fen vid paragrafens första stycke framhållit, att uttrycket »utländskt bistånd» här icke åsyftade annat än bistånd vid själva förverkligandet av förräderiuppsåtet. Om sålunda någon ansåge sig böra arbeta för att vårt land skulle ansluta sig till en annan stat och därvid icke avsåge annat än att lagliga medel skulle komma till användning, kunde den omständigheten att han sökte kontakt med personer eller någon sammanslutning i den andra staten i syfte att väcka intresse för saken icke enligt departementschefens mening i och för sig föranleda straff för högförräderi. Vidare har departementschefen i fråga om paragrafens andra stycke understrukt, att förekomsten av uttrycket »med utländskt bistånd» icke innebure, att straff skulle drabba sådana fall som att enskilda personer toge initiativ till en gemensam opinionsyttring av likasinnade eller jämställda i andra kulturländer — t. ex. vetenskapsmän — för att söka påverka regeringen i viss riktning.

I belysning icke minst av de former, i vilka från det nazistiska Tyskland utgingo påtryckningar på andra stater och infiltration i sådana, finner utskottet det i och för sig vara påkallat att vid beskrivningen av högförräderibrottet gällande lags uttryck »med hjälp av främmande makt» ändras till att bättre svara mot mångfalden av de medel, som sålunda visat sig kunna komma till användning. Utskottet har emellertid funnit anledning till tvekan, huruvida icke det i propositionen här föreslagna uttrycket »med utländskt bistånd» är alltför allmänt hållet för att vara fullt tillfredsställande, särskilt med hänsyn till att de i motiven angivna begränsningarna av denna bestämnings räckvidd icke kunna anses omedelbart framgå ur själva lagtexten. Denna reflexion inställer sig särskilt med tanke på att brottsplanen i paragrafens första stycke skall kunna vara inriktad även på att bringa riket eller del därav i sådant beroende av främmande makt, som åstadkommes med annat än krigiska medel, och att i paragrafens andra stycke är fråga om framtvingande av regerings- eller riksdagsbeslut av vilket slag som helst. Om t. ex. en krets av personer skulle försöka påverka regeringens beslut i en importregleringsfråga, i vilken de äro intresserade, och för sådant ändamål lyckades genom utnyttjande av utländska affärsförbindelser framkalla handelspolitiska påtryckningar mot Sverige, skulle detta efter orden omfattas av det andra stycket i den föreslagna paragrafen. Det nu beskrivna fallet täckes emellertid knappast av den för stadgandet i fråga anförda motiveringen, att med utländskt bistånd företagna politiska aktioner innebure fara för en utveckling, som kunde leda till en kränkning av rikets yttre integritet. Ett förfaringssätt av nu tänkt slag synes också alltför mycket skilja sig från högförräderi i hävdvunnen mening för att det skulle vara förenligt med den allmänna rättsuppfattningen att här använda detta brottsnamn och som normalstraff livstids straffarbete, vilket är stadgat i paragrafens båda stycken.

Med hänsyn till vad nu anförts skulle utskottet i och för sig ha funnit värdefullt, om lagtexten kunnat erhålla en klarare avfattning. I betraktande av de motivuttalanden av straffrättskommittén och departementschefen, för

vilka i det föregående redogjorts, anser sig utskottet likväl kunna godtaga paragrafen i den föreslagna lydelsen.

7 §.

Under denna paragraf har i propositionen upptagits ett stadgande av innehåll, att den som, med uppsåt att gå främmande makt till handa, efter åtagande eller mot ersättning bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter som röra annan främmande makts militära förhållanden av hemlig natur, skall för militärt spionage mot främmande makt dömas högst till staffarbete i två år.

Paragrafen är avsedd att träda i stället för ett av de mest omstridda lagrummen i den nuvarande strafflagen, nämligen 8 kap. 14 a §, som stadgar straff för olovlig underrättelseverksamhet. Som ett resultat av 1940 och 1942 års lagstiftning på detta område föreskrives i första stycket av denna paragraf — vilken följer efter stadgandena om spioneri mot Sverige — att den som, i annat fall än förut i kapitlet är sagt, inom riket för främmande makts räkning bedriver hemlig underrättelseverksamhet i militärt eller politiskt syfte, skall för olovlig underrättelseverksamhet dömas till fängelse eller straffarbete i högst två år; äro omständigheterna synnerligen mildrande må till böter dömas. I det 1944 tillkomna andra stycket stadgas, att allmän åklagare icke utan Konungens tillstånd äger väcka åtal för brottet i fråga. Brottet straffas även på förberedelsestadiet, i det att 8 kap. 26 § stadgar straff för den som åtager sig att medverka vid olovlig underrättelseverksamhet eller som erbjuder sig därtill eller som i sådant syfte av främmande makt mottager penningar eller annat eller eljest träder i förbindelse med sådan makt, så ock för den som söker förmå annan till gärning som nu sagts. Vidare föreskrives i samma paragraf straff även för den som, oaktat han har skälig anledning antaga att olovlig underrättelseverksamhet utövas av annan, medverkar till gärningen. Enligt 8 kap. 29 a § må straffet för olovlig underrättelseverksamhet, om brottet begås under tid, då riket befinner sig i krig eller nämnda paragraf enligt Konungens förordnande är tillämplig, höjas till straffarbete i fyra år och lägre straff än straffarbete ådömas, endast då omständigheterna äro synnerligen mildrande.

Dessa bestämmelser om straff för olovlig underrättelseverksamhet, till vilka svensk rätt saknat motsvarighet före 1940, ha till följd av de förhållanden, under vilka de under krigsåren kommo att tillämpas, givit anledning till mycken kritik. Det har sålunda tett sig stötande, att straff för olovlig underrättelseverksamhet ådömts medborgare i ockuperade stater, vilka, efter att ha lyckats fly till Sverige, här lämnat uppgifter om förhållanden i hemlandet till representanter för dess lagliga regering. Det har även förekommit, att det i brottsbeskrivningen i 8 kap. 14 a § innefattade kravet på att fråga skall vara om en verksamhet för anskaffande av uppgifter icke tillräckligt beaktats av domstolarna, som sålunda tillämpat lagrummet även i en del fall, då endast någon enstaka uppgift lämnats. Efter införandet av

åtalsprövningen 1944 torde likväl några nya domar, som givit anledning till kritik ur de nu antydda synpunkterna, icke ha meddelats.

Den kritik, för vilken lagstadgandena i fråga varit utsatta, föranledde emellertid straffrättskommittén att underkasta desamma en omarbetning. Bestämmelser i ämnet ha i kommitténs betänkande upptagits i 8 kap. 9 §, varest kommittén föreslagit ett stadgande av innehåll, att den som, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, här i riket bedriver militär eller politisk underrättelseverksamhet, som ej riktar sig mot Sverige men vars bedrivande inom riket är oförenligt med dess vänskapliga förhållande till främmande makt, skall för olovlig underrättelseverksamhet dömas till fängelse eller till straffarbete i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Genom att uppställa kravet på att verksamheten skall vara oförenlig med rikets vänskapliga förhållande till främmande makt har kommittén velat uttryckligen framhålla vad det är som straffbudet avser att skydda, samtidigt som denna bestämning enligt kommitténs motiv skulle möjliggöra en smidigare och på de verkligt straffvärda fallen inriktad tillämpning av stadgandet. Att kommittén samtidigt förordat borttagandet av det nuvarande kravet på att verksamheten skall vara av hemlig natur, har av kommittén motiverats med att uppställandet av ett sådant krav kunde inge föreställningen att en verksamhet, som blott avsåge insamlande av allmänt kända uppgifter, under alla förhållanden skulle gå straffri; detta torde emellertid icke hava varit lagstiftarens mening vid tillkomsten av stadgandet i 8 kap. 14 a §. Enligt kommitténs mening vore det icke heller lämpligt att, såsom torde följa av ett krav på hemlig natur hos underrättelseverksamheten, från straffbarhet utesluta sådana fall, där uppgifterna förmedlades offentligt. Det kunde vidare ifrågasättas, huruvida en underrättelseverksamhet kunde anses vara hemlig, när uppgifter visserligen icke offentliggjordes men verksamheten bedrevs utan iakttagande av särskilda försiktighetsmått mot upptäckt. Det vore likväl, enligt vad kommittén ansåge, tydligt att en sådan verksamhet kunde vara av beskaffenhet att höra vara straffbelagd. Den nuvarande åtalsprövningen har bibehållits i kommittéförslaget, ehuru med den ändring, att tillstånd till åtal icke längre skulle meddelas av Konungen utan av justitiekanslern. Något stadgande om straff för förberedelse till olovlig underrättelseverksamhet återfinnes icke i kommitténs förslag och ej heller någon motsvarighet till straffskärpningen vid krig enligt nuvarande 8 kap. 29 a §.

Under remissbehandlingen av kommittébetänkandet blev det nu återgivna förslaget till nytt stadgande om olovlig underrättelseverksamhet föremål för kritik från åtskilliga av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna. Särskilt framhöllos de olägenheter som vore förbundna med att straffbarheten skulle betingas av att verksamhetens bedrivande vore oförenligt med rikets vänskapliga förhållande till främmande makt, vilken tänjbara brottsbeskrivning inbjöde till påtryckningar från utländska regeringar. Den framförda kritiken har av departementschefen beaktats genom att stadgandet i 8 kap. 7 § i propositionen erhållit den ovan återgivna lydelsen,

enligt vilken straffbudet drabbar allenast den som, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, efter åtagande eller mot ersättning bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter, som röra annan främmande makts militära förhållanden av hemlig natur. I motiveringen till den sålunda föreslagna bestämmelsen har departementschefen anfört, att det under normala förhållanden icke torde vara erforderligt att i Sverige upprätthålla ett straffskydd mot underrättelseverksamhet för främmande makters intressen annat än såvitt anginge militära hemligheter. Skulle utomordentliga förhållanden åter föränledas av krig, kunde dessa komma att gestalta sig på helt annat sätt än under de gångna krigsåren. Det behov av ytterligare straffskydd, som då kunde yppa sig, finge därför enligt departementschefens mening tillgodoses genom särskild lagstiftning. Genom att göra straffbarhetens inträde beroende av att verksamheten skall bedrivas efter åtagande eller mot ersättning har departementschefen åsyftat att från straffbarhet utesluta sådana fall, då någon spontant och av ideella skäl, ofta patriotiska, lämnar underrättelser rörande Sverige ovidkommande förhållanden i främmande land. Liksom i kommittéförslaget har den särskilda åtalsprövningen bibehållits i propositionen, varest bestämmelsen härom återfinnes i 8 kap. 13 §. Kommitténs förslag att denna prövning skulle överflyttas från Konungen till justitiekanslern har likväl icke vunnit efterföljd. Något stadgande om straff för förberedelse till det i 8 kap. 7 § upptagna brottet ingår icke i propositionen liksom icke heller någon bestämmelse om straffskärpning vid krig.

Då utskottet gått att taga ställning till frågan om den straffrättsliga behandlingen av sådan underrättelseverksamhet för främmande makts räkning, som icke riktar sig mot Sverige utan mot annan främmande makt, har utskottet haft att beakta, att de skäl som tala för en kriminalisering av sådan verksamhet äro av två slag. Å ena sidan kan verksamhetens bedrivande här i landet lätt medföra att Sverige invecklas i utrikespolitiska svårigheter, och å andra sidan kan redan den blotta omständigheten att utländska spionericentraler äro verksamma på svensk botten sätillvida innebära en fara för Sverige som deras arbete när som helst kan inriktas även på svenska förhållanden. Icke minst i dagens läge tala dessa båda synpunkter enligt utskottets mening bestämt för att sådan verksamhet varom nu är fråga icke lämnas ostraffad. Då det gäller att närmare bestämma det straffbara området finner utskottet vidare, att detta måste anses ha blivit alltför snävt angivet i propositionen. Kärnområdet för de förfaranden, mot vilka lagstiftningen här måste inskrida, utgöres visserligen av verksamhet för anskaffande av uppgifter om militära förhållanden, men med hänsyn till det moderna krigets totala karaktär kan också en här i riket bedriven verksamhet för anskaffande av uppgifter om andra för krigföringen viktiga förhållanden utsätta vårt land för faran av allvarliga utrikespolitiska förvecklingar. Icke heller synes det utskottet, att en begränsning kan göras till verksamhet för anskaffande av uppgifter om förhållanden av hemlig natur. Sålunda bör till exempel även sammanställande av iakttagelser rörande så-

dant som fartygs avgångstider och beskaffenheten av deras last kunna falla under stadgandet, även om iakttagelserna utan svårighet kunna göras av envar som befinner sig på platsen. Utskottet finner det icke vara tillräckligt att, såsom departementschefen föreslagit, nu endast antaga en uteslutande för mera fredliga förhållanden avpassad lagstiftning för att först sedermera i händelse av behov skärpa denna. Tvärtom synes det utskottet önskvärt, att även i förevarande avseende den lag som nu antages blir så utformad, att den kan utgöra ett tillräckligt skydd, även om vårt land ånyo skulle utsättas för utrikespolitiska påfrestningar till följd av konflikter mellan andra stater. I detta sammanhang må erinras om att en del av kritiken mot de nuvarande bestämmelserna i 8 kap. tagit till utgångspunkt just att de blivit uppfattade som improvisationer, tillkomna under intryck av krigsläget 1940 och 1942. Även ur synpunkten av lagens förankring i det allmänna rättsmedvetandet vill det därför te sig som en fördel, om den framkommit som resultatet av övertväganden, gjorda under mera normala tidsförhållanden. Att märka är också, att utvecklingen kan förlöpa så snabbt, att en erforderlig komplettering av lagen icke hinner vidtagas innan skadeverkningar av dess ofullständighet redan uppstått.

Däremot anser utskottet i likhet med departementschefen, att beträffande underrättelseverksamhet av nu ifrågavarande typ straffbarheten icke bör betingas av någon sådan förutsättning som att verksamhetens bedrivande här i riket är oförenligt med det vänskapliga förhållandet till främmande makt. Med beaktande av det förut anförda finner utskottet, att en mera tillfredsställande bestämning av det straffbara området skulle erhållas, om förevarande paragraf avfattades i viss anslutning till huvudstadgandet om spioneribrottet i 8 kap. 4 § i propositionen. Sistnämnda straffbud riktar sig mot den som, med uppsåt att gå främmande makt till handa, obehörigen anskaffar, befordrar eller lämnar uppgift rörande försvarsverk, vapen, förråd, import, export eller förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för försvaret eller för folkförsörjningen vid krig eller av krig föranledda utomordentliga förhållanden eller eljest för rikets säkerhet. Under hänvisning härtill vill utskottet förorda, att såsom olovlig underrättelseverksamhet straffbelägges att någon, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, här i riket bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter rörande militära eller andra förhållanden, vilkas uppenbarande för den främmande makten kan medföra men för annan främmande makts säkerhet. En viktig begränsning av det straffbara området i förhållande till 8 kap. 4 § föreligger genom kravet på att det här skall vara fråga om en verksamhet, varemot 8 kap. 4 § straffar även isolerade handlingar. Däremot finner utskottet ej skäl att vid underrättelseverksamhet av nu förevarande slag, såsom i propositionen, göra straffbarhetens inträde beroende av att gärningsmannen handlar efter åtagande eller mot ersättning. Man måste nämligen enligt utskottets mening räkna med möjligheten av att en ur svensk synpunkt farlig verksamhet av den art varom nu är fråga kan komma att bedrivas även av personer, som handla av ideella

bevekelsegrunder. Anmärkas må för övrigt, att den praktiska betydelsen av att rekvisitet »efter åtagande eller mot ersättning» utgår icke förefaller att vara så stor, om kravet på att det skall vara fråga om en verklig underrättelseverksamhet upprätthålles. Den som bedriver en sådan verksamhet får nämligen i regel antagas redan på ett ganska tidigt stadium komma i det förhållande till mottagaren av de insamlade uppgifterna, att det dem emellan på ett eller annat sätt avtalas eller tyst underförstås att verksamheten skall fortgå; därmed lär ett åtagande få anses föreligga.

Ett stadgande om olovlig underrättelseverksamhet av det nu angivna innehållet har emellertid icke synts utskottet vara till fyllest, när det gäller underrättelseverksamhet, som bedrivs i politiskt syfte. En sådan verksamhet kan nämligen ur svensk synpunkt te sig förkastlig, även om den icke skulle vara av beskaffenhet att kunna medföra men för främmande makts säkerhet. Om personer, vilka icke åtnjuta skydd av någon främmande statsmakt, t. ex. statslösa flyktingar, i Sverige skulle utsättas för politiskt spionage från främmande makts sida, böra de tydligen kunna skyddas häremot. På samma sätt bör det även finnas möjligheter att inskrida mot ett politiskt spionage som riktar sig mot svenska medborgare, t. ex. mot att sådana för främmande makts räkning registreras efter rastillhörighet eller politisk åskådning. En straffbestämmelse mot sådan underrättelseverksamhet, varom nu är fråga, är icke påkallad främst av hänsyn till den svenska statens säkerhet utan har till syfte att skydda enskilda människor mot fara för framtida förföljelse och dylikt. Det skulle därför måhända ur strängt systematisk synpunkt vara riktigare, om stadgandet icke upptoges i 8 kap. utan i något av kapitlen om brott mot enskild person. Å andra sidan må framhållas, att en verksamhet av nu ifrågavarande slag innebär att en främmande makts underrättelsetjänst arbetar här i riket. Detta förhållande rymmer i och för sig också en fara för den svenska staten, eftersom verksamheten kan omläggas till att avse spioneri mot denna. På grund härav finner utskottet det motiverat att i nu förevarande sammanhang upptaga en bestämmelse i ämnet. Vid utformandet av denna är att beakta, att icke varje politisk kunskaparverksamhet för främmande makts räkning bör drabbas av straff. Utskottet anser sig sålunda endast vilja föreslå, att till olovlig underrättelseverksamhet skall räknas sådan politisk underrättelseverksamhet, som någon, under förutsättning av uppsåt att gå främmande makt till handa, hemligen eller med användande av svikliga medel bedriver här i riket. Ett stadgande av detta innehåll skulle exempelvis icke träffa en fullt öppet arbetande medarbetare i en utländsk tidning men däremot den som under uppgivande av falska personalia insmyger sig i ett läger för flyktingar i syfte att utspana dessas förhållanden.

Hela stadgandet om straff för olovlig underrättelseverksamhet bör enligt utskottets mening, liksom för närvarande är fallet, kompletteras av en föreskrift om särskild åtalsprövning, varigenom en icke önskvärd tillämpning av stadgandet kan förebyggas. Detta kommer i propositionen att uppnås genom att nu förevarande paragraf omfattas av bestämmelsen om åtalsprövning i 8 kap. 13 §. Utskottet anser även det lämpligaste vara att, såsom en-

ligt propositionen, åtalsprövningen skall ankomma på Konungen. Likaledes i överensstämmelse med propositionen har utskottet icke funnit anledning att straffbelägga olovlig underrättelseverksamhet även på förberedelsestadiet. Straffmålet för brottet synes böra bestämmas till högst straffarbete i två år, vilket kommer att för lindriga fall medgiva även användning av bötesstraff. Någon regel om särskild straffskärpning vid krig finner utskottet ej erforderlig.

På grund av vad ovan anförts vill utskottet förordna att 8 kap. 7 § måtte avfattas sålunda, att i en första punkt stadgas att den som, med uppsåt att gå främmande makt till handa, här i riket bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter rörande militära eller andra förhållanden, vilkas uppenbarande för den främmande makten kan medföra men för annan främmande makts säkerhet, skall för olovlig underrättelseverksamhet dömas högst till straffarbete i två år, samt att i en andra punkt föreskrives, att samma lag skall vara om den som i annat fall än nu sagts, med uppsåt att gå främmande makt till handa, hemligen eller med användande av svikliga medel bedriver politisk underrättelseverksamhet här i riket.

8 §.

Det i denna paragraf upptagna brottet kränkande av främmande makt skall enligt den i propositionen föreslagna lagtexten bl. a. kunna förövas genom att någon med våld, hot därom eller missfirmlig gärning förgriper sig mot främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket. Vid en jämförelse med propositionens stadganden om brotten missfirmelse mot kunglig person i 9 kap. 3 § och missfirmelse mot tjänsteman i 10 kap. 5 § påträffas i det förra av dessa båda lagrum uttryckssättet »talar eller skriver någon smädligen eller förgriper sig eljest med missfirmlig gärning» samt i det senare lagrummet uttryckssättet »förgriper man sig med smädelse eller annan missfirmlig gärning». Eftersom uttrycket »missfirmlig gärning» uppenbarligen måste ha samma innebörd i 8 kap. 8 § som i 9 kap. 3 § och 10 kap. 5 §, finner utskottet, att till förebyggande av missförstånd även på det första stället uttryckligen bör angivas, att smädelse är en form av missfirmlig gärning. Utskottet finner förty, att i nu förevarande paragraf framför orden »missfirmlig gärning» bör inskjutas »smädelse eller annan».

12 §.

I denna paragraf föreslås en rent redaktionell jämkning.

9 KAP.

1 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelserna om uppror, vilket är propositionens beteckning för det allvarligaste av de mot rikets inre säkerhet riktade brotten. Paragrafen blir därför närmast att jämföra med 8 kap. 1 §, som behandlar motsvarande brott mot rikets yttre säkerhet eller högförräderiet.

Detta senare brott har i första stycket av 8 kap. 1 § beskrivits såsom att någon, med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket skall sålunda lösryckas, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande. Som en härmed sidoordnad form av brottet har i paragrafens andra stycke upptagits, att någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, företager handling som innebär fara därför. Brottet uppror åter har i 9 kap. 1 § beskrivits såsom att någon, med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtvingas eller hindras, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, utan att det är högförräderi.

I fråga om framtvingande eller hindrande av åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten har alltså gränsen mellan de båda brotten uppdragits sålunda, att de fall då framtvingandet eller hindrandet är avsett att ske med utländskt bistånd hänförs till högförräderi, medan övriga fall skola bliva att bestraffa såsom uppror, försåvitt användande av vapenmakt eller eljest av våldsamma medel ingått i brottsplanen. Genom den sistnämnda begränsningen har upprorsparagrafen fått ett väsentligt mindre tillämpningsområde än huvudstadgandet om högförräderi i 8 kap. 1 § första stycket, varest med våldsamma medel jämställts eljest lagstridiga medel. Denna skillnad, som går tillbaka på 1940 års lagstiftning i ämnet, har icke blivit närmare motiverad vare sig i samband med tillkomsten av sistnämnda lagstiftning eller under förarbetena till det nu förevarande lagförslaget. Den närmaste anledningen till den ifrågavarande olikheten mellan brottsbeskrivningarna vid högförräderi och uppror torde emellertid vara att söka däri, att upprorsparagrafen icke gör någon skillnad mellan olika slag av åtgärder eller beslut av de högsta statsorganen utan jämställer dem alla såsom föremål för framtvingande eller hindrande. Vid sådant förhållande kan det ha tett sig mindre tilltalande att till uppror hänföra även exempelvis varje lagstridig lockout eller strejk, som anordnats för att påverka ett regeringsavgörande i en fråga vilken som helst.

Emellertid är att märka, att upprorsparagrafen är avsedd att innefatta det straffrättsliga skyddet även mot försök att omstörta statsskicket eller att beröva de högsta statsorganen deras handlingsfrihet när det gäller att träffa avgöranden av den allra största betydelse för hela landets framtid. Erfarenheter från andra länder ha visat, att för sådana ändamål även andra tvångsåtgärder än brukande av vapenmakt eller andra våldsamma medel kunna komma till användning. Med hänsyn härtill ha inom utskottet framförts betänkligheter mot att i propositionen icke såsom uppror straffbelagts jämväl vissa fall, då uppsåtet omfattat att angreppet mot statsskicket eller mot de högsta statsorganens beslutandefrihet skulle utföras med andra än våldsamma medel.

På grund av vad nu anförts vore det enligt utskottets mening önskvärt, att paragrafen om uppror erhöle en mera detaljerad avfattning än i propositionen. En mera genomförd kartläggning av området skulle möjliggöra, att för de allvarligare fallen även uppsåt att utöva tvång mot de högsta statsorganen annorledes än genom våldsamma medel straffbelades. Det synes därvid vara mest tilltalande att direkt i strafflagen angiva vilka fall av angrepp mot statsskicket och de högsta statsorganens beslutandefrihet, som skola vara att hänföra till högmålsbrotten.

En omarbetning av paragrafen i sådan riktning är emellertid icke möjlig utan en mera omfattande utredning än den som kunnat verkställas i samband med utskottets granskning av propositionen. Med anledning härav finner utskottet angeläget att en förutsättningslös utredning om utfyllande av den lucka i förevarande lagförslag, som enligt det sagda förefinnes, skyndsamt kommer till stånd.

I avbidan på att resultatet av denna utredning förelägges riksdagen har utskottet stannat för att tillstyrka, att paragrafen nu antages i den i propositionen föreslagna lydelsen.

5 §.

I denna paragraf har föreslagits att den, som offentligen skymfar Sveriges flagga eller vapen eller annat rikets höghetstecken, skall för skymfande av rikssymbol dömas till böter eller fängelse. Stadgandet, som saknar motsvarighet i den nuvarande strafflagen, har motiverats med att, eftersom i 8 kap. 8 § upptagits en redan i gällande lag ingående bestämmelse om straff för skymfande av främmande makts flagga eller vapen eller annat dess höghetstecken, skydd även borde beredas de svenska motsvarigheterna. Häremot finner utskottet intet vara att erinra. I vad gäller det i den föreslagna lagtexten ingående ordet »höghetstecken», är emellertid att märka att detta ord, som uppenbarligen är ett lån från utlandet, icke torde ingiva den svenska allmänheten någon bestämd föreställning om vad därmed avses. Enligt vad utskottet trots sig kunna förstå, skulle under uttrycket i fråga utom rikets flagga och vapen kunna hänföras riksregalierna samt tre kronor och möjligen även andra beståndsdelar av riksvapnet. För att paragrafen icke skall ge anledning till tveksamhet vid tillämpningen, vore det likväl enligt utskottets mening önskvärt att genom en särskild författning klarlades vilka rikets höghetstecken äro.

10 KAP.

1 §.

Enligt första stycket i denna paragraf är den där upptagna bestämmelsen om straff för våld eller hot mot tjänsteman tillämplig på angrepp mot innehavare av ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är förenat. I andra stycket av paragrafen har tillagts ett stadgande, med stöd av vilket

Konungen skall äga förordna att samma skydd skall vara förenat även med annan befattning. Under den tidigare behandlingen av lagförslaget har bl. a. diskuterats huruvida förordnande av nämnda slag borde ifrågakomma för den yrkesmässiga biltrafikens personal. Lämpligheten härav har sålunda ifrågasatts av lagrådet, varemot departementschefen funnit det vara ett berättigat krav att denna personal skulle komma i åtnjutande av sådant skydd som här är i fråga. Med anledning av vad sålunda förekommit får utskottet framhålla, att det även enligt utskottets uppfattning är påkallat att biltrafikens personal erhåller det ifrågavarande skyddet.

10 §.

I första stycket av denna paragraf i propositionen har brottsbeskrivningen föreslagits skola vara, att någon döljer den som förövat straffbelagd gärning, hjälper honom att undkomma, undanröjer bevis om gärningen eller på annat dylikt sätt motverkar hans befordran till straff, skyddsåtgärd eller motsvarande åtgärd. Under hänvisning till vad utskottet vid 1 kap. 3 § anfört om det mindre lämpliga i att nu införa termen »skyddsåtgärd» i strafflagen, finner utskottet att den bör utgå även ur förevarande paragraf. Efter som vidare orden »skyddsåtgärd eller motsvarande åtgärd» här äro avsedda att täcka icke blott sådana åtgärder som förvaring och internering utan även sinnessjukvård av straffriförklarad, anser utskottet att ifrågavarande ord, i anslutning till den nya terminologi som omnämnts under 1 kap. 3 §, böra ersättas med »eller annan påföljd».

11 §.

Denna paragrafs första stycke innehåller enligt propositionen såsom första punkt stadgandet att, om man tager lös den som är anhållen, häktad eller fånge eller eljest för annat än sjukvård eller skyddsuppfostran berövad friheten eller annorledes främjar hans flykt, skall för främjande av flykt dömas till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. I en andra punkt har tillagts att, om brottet är att anse som ringa, såsom med hänsyn till att rymlingen ej var skyldig till brott, hans brottslighet ej av allvarlig beskaffenhet eller hjälpåtgärden av mindre farlig art, straffet skall vara böter eller fängelse.

Vad angår brottsbeskrivningen i första punkten, framgår av motiven att genom det gjorda undantaget för den som är berövad friheten för sjukvård stadgandet bl. a. icke är avsett att äga tillämpning då någon, som omhändertagits för alkoholistvård, hjälps att fly. Att sålunda ordet »sjukvård» här innefattar jämväl alkoholistvård står måhända icke i överensstämmelse med det allmänna språkbruket, men med hänsyn till vad som uttalats i motiven finner utskottet icke anledning att i detta hänseende påfordra ett förtydligande av lagtexten. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang framhålla att frågan, huruvida det skall vara straffbart att hjälpa någon på alkoholistanstalt intagen att fly, icke får anses slutgiltigt löst genom det stadgande i strafflagen varom nu är fråga. Skäl kunna otvivelaktigt anföras för

att straff här skall inträda, och frågan synes därför böra upptagas i samband med den allmänna översyn av lagstiftningen om alkoholisterna, som för närvarande pågår. Om härvid ett straffstadgande befinnes påkallat, synes detta böra få sin plats i den ifrågavarande speciallagstiftningen och icke i strafflagen på samma sätt som enligt propositionen blir förhållandet med bestämmelserna om straff för den som hjälper någon att fly från sinnessjukhus.

Beträffande andra punktens stadgande om straff lindring, då brottet är att anse som ringa, finner utskottet att de här anförda exemplen icke äro helt lyckliga. Det skulle sålunda enligt utskottets mening vara mindre lämpligt, om den som trodde att en häktad eller fånge vore oskyldig skulle i lagen få en direkt anvisning om att det bleve att bedöma som ett ringa brott att befria honom ur häktet eller fängelset. Vidare finner utskottet, att ordet »hjälpåtgärd» som beteckning på den brottsliga handlingen är ägnat att verka förbryllande, eftersom detta ord eljest i lagstiftningen, t. ex. i alkoholistlagen, användes i betydelsen av åtgärd, som inom socialvården vidtages för att stödja eller tillrättaföra någon. Utskottet vill därför förordna, att exemplen här få utgå.

11 KAP.

7 §.

Under denna paragraf upptog straffrättskommittén i sitt förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten ett stadgande av innehåll, att den, som offentligen hotade, förtalade eller smädade en grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse, skulle för hets mot folkgrupp dömas till böter eller fängelse. Vad sålunda föreslogs stod i överensstämmelse med synpunkter på behovet av lagstiftning i detta ämne, vilka utskottet anlagt i utlåtandena nr 42 vid 1942 års riksdag och nr 34 vid 1943 års riksdag.

Vid remissbehandlingen av kommittéförslaget uttalades från flera håll tvekan angående behovet och lämpligheten av ett stadgande av nu ifrågavarande innehåll. Bestämmelsen blev också utesluten i det till lagrådet den 10 maj 1946 remitterade förslaget, varest till följd härav 11 kap. 7 § i stället kom att såsom i propositionen handla om brott mot trosfrid. Departementschefens motivering för uteslutandet var främst, att ett stadgande av det utav straffrättskommittén föreslagna innehållet skulle kunna giva näring åt påståenden om att judiska medborgare eller andra minoritetsgrupper i vårt land erhållit en privilegierad ställning och att stadgandet därför kunde komma att skärpa motsättningar inom befolkningen i stället för att befordra frid i sammanlevnaden. Departementschefen framhöll emellertid vidare i detta sammanhang liksom senare och utförligare i ett den 17 juli 1947 i andra kammaren lämnat interpellationssvar, att antisemitisk och annan dylik propaganda ofta vore av sådant slag att den stode pornografien nära och att det därför kunde ifrågasättas att straffbelägga sådan propaganda genom ett allmänt hållet stadgande, som träffade icke blott pornografi utan

också andra i vidsträckt mening sedlighetssårande eller anstötliga framställningar.

Behovet av en straffbestämmelse, under vilken antisemitisk propaganda skulle kunna hänföras, erhöll sedermera ökad aktualitet därigenom att från Sverige börjat utgå en dylik propaganda, vilken enligt rapporter från svenska beskickningar och konsulat ådrager vårt land en pinsam uppmärksamhet i stora delar av den civiliserade världen. Med anledning härav återupptogs inom justitiedepartementet frågan om kriminalisering av hetspropaganda. Resultatet härav blev en den 2 december 1947 dagtecknad promemoria med förslag till lag om ändring i 18 kap. 13 § strafflagen. I detta lagrums första punkt stadgas för närvarande straff av böter eller fängelse för den som sprider ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som sårar tukt eller sedlighet, medan i andra punkten säges att samma lag skall vara om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för annans förförelse därav kommer. Det nyssnämnda förslaget innebar, att genom ett tillägg i första punkten denna gjordes tillämplig även å skrift, målning, teckning eller bild, som genom grov kränkning av andras människovärde är ägnad att väcka allmän anstöt.

Den närmare motiveringen för detta förslag, vilket tydligen anslöt sig till departementschefens förut återgivna tankegång, innehöll huvudsakligen, att då det gällde att finna en bärkraftig grund för en kriminalisering av den ifrågavarande propagandan, avgörande vikt syntes böra tilläggas att det strede mot grundvalarna för vår civilisation att förfölja människor för deras härstammings eller religions skull, och att därför en propaganda med sådant innehåll vore ägnad att väcka anstöt inom de stora medborgargrupper hos vilka medvetandet om detta förhållande vore levande. Ett fullföljande av denna tankegång visade, att det anstötliga i propagandan låge däri att genom densamma själva människovärdet hos den förföljda gruppen kränktes. Dennas medlemmar stämplades nämligen såsom mindervärdiga på grund av något som redan från början av deras tillvaro gäve dem en viss prägel och som icke kunde föras tillbaka på något handlande av dem själva. Att av sådan anledning behandla människor såsom föraktliga eller mindervärdiga strede mot den för kristendomen och det demokratiska samhället gemensamma grundåskådning, enligt vilken varje människa oberoende av sin härkomst hade ett eget värde, lika för alla, som det gällde att respektera och tillvarataga. Intet i den nu besegrade nazismens läror hade därför mera upprört den svenska opinionen än att stora folkgrupper betraktats som mindervärdiga i förhållande till s. k. herrefolk och i propagandan rentav betecknats som »Untermenschen». En propaganda, som arbetade med sådana medel, syntes rymma ett så stort mått av anstötighet att det även med allt beaktande av yttrandefrihetens värde icke borde möta några principiella betänkligheter att på denna grund kriminalisera densamma.

Det föreslagna stadgandets placering i 18 kap. 13 § betecknades i promemorian som ett provisorium i avvaktan på slutförandet av den pågående strafflagsrevisionen. Begränsningen till framställningar i skrift eller bild motiverades med att de praktiskt betydelsefulla fallen av ifrågavarande propaganda täcktes av denna brottsbeskrivning. Av särskild vikt vore att det skulle bli möjligt att genom en i tryckfrihetsförordningen inryckt hänvisning till det nya stadgandet bestraffa även sådan hetspropaganda, som skedde medelst tryckt skrift.

I de yttranden, som inhämtades över promemorian, blev det däri innefattade förslaget föremål för livlig kritik. De flesta av remissinstanserna gävo visserligen uttryck åt den uppfattningen, att någon form av lagstiftning mot rashets finge anses påkallad, men allmänt hävdades att det av straffrättskommittén på sin tid framlagda förslaget till stadgande i ämnet vore att föredraga framför förslaget om tillägg till 18 kap. 13 §. Mot sistnämnda förslag invändes framför allt, att det straffbara området icke på ett tillräckligt tydligt sätt bleve bestämt genom att i brottsbeskrivningen talades om grov kränkning av andras människovärde. Enligt vad som utvecklades i motiven skulle nämligen ordet »människovärde» här ha en annan och mera inskränkt betydelse än som överensstämde med det allmänna språkbruket. Även oberoende härav skulle enligt den framförda kritiken stadgandet lämna mera försåtliga och farliga former av hetspropaganda ostrafade. Vidare funno flera remissinstanser, att tillräcklig anledning saknades att icke medtaga jämväl sådan muntlig propaganda, som skedde offentligen. Slutligen framhölls också från åtskilliga håll det olämpliga i att ett stadgande med det föreslagna innehållet placerades i 18 kap., som enligt den tidigare lagrådsremissen i övrigt endast skulle handla om sedlighetsbrott.

I propositionen har emellertid upptagits det ifrågavarande förslaget om tillägg till 18 kap. 13 §. Under denna paragraf har sålunda föreslagits ett i förhållande till gällande rätt utvidgat stadgande i paragrafens första punkt av innehåll, att den som utsprider, håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som sårar tukt och sedlighet eller genom grov kränkning av andras människovärde är ägnad att väcka allmän anstöt, skall för anstötligt förfarande straffas med böter eller fängelse. Vid framläggandet av detta förslag har departementschefen emellertid framhållit, att stadgandet i fråga endast finge betraktas som ett provisorium, avsett att bestå till dess den pågående revisionen av strafflagens speciella del hunne slutföras. Särskilt har departementschefen härvid hänvisat till att frågan om rashetsens rätta straffrättsliga behandling kan komma i en ny dager, därest vid den förestående revisionen av ärekränkingsbestämmelserna i 16 kap. ett allmänt stadgande om ärekränkning mot kollektiva enheter skulle upptagas i lagen.

I motionen I: 280 har yrkats, att riksdagen, i stället för att antaga den föreslagna ändringen av 18 kap. 13 §, måtte i 11 kap. införa en bestämmelse av det innehåll, som straffrättskommittén föreslagit såsom 7 § i kapitlet eller

att den, som hotar, förtalar eller offentligen smädar någon grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse, skall för hets mot folkgrupp dömas till böter eller fängelse. Till stöd härför har motionären anfört synpunkter, som sammanfalla med remissinstansernas förut återgivna kritik av förslaget om ändring i 18 kap. 13 §.

I motionen II: 432 har likaledes framhållits, att straffrättskommitténs förslag finge anses vara att föredraga framför propositionen. Dock ha motionärerna vidare även funnit, att frihetsstraff borde vara normalstraffet för nu ifrågavarande brott. Motionen utmynnar i yrkandet, att 18 kap. 13 § måtte bibehållas vid sin nuvarande lydelse samt att till 11 kap. 7 § i propositionen måtte fogas ett andra stycke av innehåll att den, som offentligen hotar, förtalar eller smädar en grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse, för hets mot folkgrupp skall dömas till fängelse eller böter.

Redan i sitt utlåtande nr 42 vid 1942 års riksdag uttalade utskottet, att till hat hetsande uttalanden mot andra medborgargrupper med utgångspunkt i deras ras eller religion sårade den allmänna anständighetskänslan och icke borde tolereras samt att genom deras kriminalisering skydd skulle beredas för ett viktigt samhällligt ordnings- och anständighetsintresse. Denna principiella ståndpunkt finner utskottet icke nu anledning att frånträda. Vid övervägande huru det ifrågavarande straffskyddet bäst bör anordnas har utskottet vidare funnit, att den av flertalet remissinstanser framförda kritiken mot den i propositionen föreslagna ändringen av 18 kap. 13 § måste anses övertygande och att i dess ställe straffrättskommitténs förslag till stadgande i ämnet är att föredraga. Emellertid anser utskottet, med tanke på att från Sverige visat sig kunna utgå även propaganda mot utländska folkgrupper, att skyddet icke bör, såsom kommittén föreslagit, begränsas till grupper inom den svenska befolkningen utan bör utsträckas till att över huvud taget gälla folkgrupper med viss härstamning eller trosbekännelse. Den erforderliga begränsningen av stadgandets tillämpningsområde finner utskottet vinnas därigenom, att fråga skall vara om ett offentligt hotande, förtalande eller smädande, varvid tillika är att märka att förtal här icke föreligger annat än då det som säges eller skrives är osant; en sakligt underbyggd kritik, som framföres i hyfsad form, skall alltså icke drabbas av straffbudet, även om den är obehaglig eller skadlig för den berörda folkgruppen. Utskottet finner slutligen icke tillräckliga skäl föreligga för att, såsom i motionen II: 432 påfordrats, straffarten fängelse här skulle nämnas först i straffskalan.

På grund av vad sålunda anförts förordar utskottet, att i 11 kap. upptages ett stadgande av innehåll att, om någon offentligen hotar, förtalar eller smädar folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse, han för hets mot folkgrupp skall dömas till böter eller fängelse. Stadgandet i fråga synes böra få sin plats i en egen paragraf, som lämpligen bör bli 7 §. Härav för- anledes omnumrering av 7—12 §§ i propositionen.

10 § (9 § i propositionen).

Förevarande paragraf, som svarar mot det nuvarande stadgandet om fylleri i 18 kap. 15 §, har i propositionen föreslagits skola erhålla den lydelse, att den som på allmän plats, evad det är utom- eller inomhus, uppträder berusad så att det framgår av hans åtbörder eller tal, skall för fylleri dömas till böter, högst femhundra kronor. I fråga om brottsplatsen och graden av berusning innefattar den föreslagna brottsbeskrivningen icke någon saklig ändring av gällande rätt. En skillnad i förhållande till denna är däremot enligt departementschefen, att det uttryckligen kräves, icke endast att den berusade anträffats på allmän plats utan att han där uppträtt på sådant sätt att han genom åtbörder eller tal uppenbarat sitt tillstånd.

Straffrättskommittén föreslog beträffande brottsplatsen en utvidgning, enligt vilken straff för fylleri skulle inträda så snart någon uppträtt berusad på plats, där hans tillstånd lätteligen kunnat iakttagas av utomstående. Emellertid fann departementschefen i likhet med ett stort antal av de hörda remissinstanserna, att denna utvidgning av brottsbeskrivningen skulle föra för långt, varför i propositionen bibehållits gällande rätts krav på att fylleriet skall ha försiggått på allmän plats.

I fråga om straffet för fylleri innebär propositionen införandet av en enhetlig straffskala med ett maximum av 500 kronors böter, medan enligt gällande rätt straffet i normalfallen är högst 100 kronors böter och vid försvårade omständigheter böter från och med 25 till och med 500 kronor. Med hänsyn till att en verkställd utredning visat att de för närvarande av domstolarna utmätta fylleristrafen ofta finge anses för låga, har straffrättskommittén övervägt huruvida icke i lagen borde införas en strängare straffskala än den nu i propositionen föreslagna. Kommittén har emellertid icke funnit detta tillrådligt men har tillika uttalat att det, sedan resultatet av den nämnda utredningen bragts till domstolarnas kännedom, finge förväntas att fylleristrafen skulle skärpas på håll, där dessa förut varit för låga. Samma ståndpunkt har sedermera intagits av departementschefen.

I motionen II: 457 har till en början ifrågasatts, huruvida icke det i den föreslagna lagtexten uppställda kravet på att den berusade skall ha uppträtt så, att hans tillstånd framgår av hans åtbörder eller tal, innebure en inskränkning av det straffbara området enligt nu gällande lag. En sådan inskränkning skulle enligt motionärens mening icke vara riktig, utan snarare borde vid en revision av fylleriparagrafen tillses att dessa ur samhällets synpunkt så förkastliga ordningsföreseelser bleve mera beivrade än förut. Motionären har vidare, under åberopande av straffrättskommitténs ändå längre gående förslag, funnit att även fylleri på enskilt område borde straffas, om det ägde rum utomhus där den berusades tillstånd lätteligen kunde iakttagas av utomstående. Slutligen har motionären under framhållande av penningvärdets försämring även funnit, att bötesminimum vid fylleri borde bestämmas till 50 kronor. Motionen utmynnar i en hemställan, att nu förevarande paragraf måtte erhålla den lydelse, att den som på allmän plats eller på plats utomhus där hans tillstånd lätteligen kan iakttagas av utom-

stående uppträder berusad, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, skall för fylleri dömas till böter, minst femtio och högst femhundra kronor.

I anledning av motionen må först framhållas, att vid fylleri den förutsättning för straffbarhetens inträde, som består uti att den berusade skall ha uppträtt så att hans tillstånd framgått av hans åtbörder eller tal, måste anses innefattad i själva brottsbegreppet. Det som här anses brottsligt är ju icke i och för sig att någon är berusad, ty då skulle även fylleri i avskildhet bestraffas, utan att den berusade väcker anstöt eller förargelse genom sitt tillstånd. Detta måste alltså på något sätt framgå för utomstående. Avfattningen av propositionens lagtext i denna del innebär endast såtillvida en saklig ändring i förhållande till gällande rätt, att straff icke skall drabba den som uppträder berusad på allmän plats, om han icke själv begivit sig dit utan till exempel mot sin vilja av andra personer förts från sin bostad ut på gatan. Mot denna ändring, som står i överensstämmelse med allmänna straffrättsliga grundsatser, synes icke någon erinring kunna göras. Vad därefter angår brottsplatsens bestämning finner utskottet i likhet med departementschefen, att det skulle leda alltför långt att med frångående av gällande rätts ståndpunkt införa straff även för annat fylleri än sådant som äger rum på allmän plats. Icke heller finner utskottet sig kunna biträda motionärens hemställan om att för fylleri måtte stadgas ett bötesminimum av 50 kronor. Det må nämligen framhållas, att detta bötesbelopp i vissa fall kan te sig för högt. På grund av vad sålunda anförts finner utskottet icke skäl att i anledning av motionen hemställa om någon ändring av vad i propositionen föreslagits.

Däremot har utskottet i ett annat avseende funnit anledning till en redaktionell jämkning av den föreslagna lagtexten. Medan enligt gällande lag endast den som berusat sig av starka drycker straffas för fylleri, återfinnes denna begränsning icke i propositionen. Enligt denna skall sålunda även den som berusat sig exempelvis av droger kunna straffas för fylleri. Förhållandet har emellertid icke kommit till uttryck på annat sätt än därigenom att orden »starka drycker» icke längre ingå i lagtexten. Till följd härav har denna redan av straffrättskommittén vidtagna sakliga ändring av gällande lag icke framstått klar för de remissinstanser, som yttrat sig över kommitténs förslag. Utskottet finner därför, att ändringen bör komma till tydligare uttryck i lagtexten, och anser detta lämpligen kunna ske genom att paragrafen uppdelas i två stycken, sålunda att i första stycket stadgas att den som på allmän plats, evad det är utom- eller inomhus uppträder berusad av starka drycker, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, skall för fylleri dömas till böter högst femhundra kronor, samt i andra stycket att till samma straff skall dömas om någon på plats och sätt som i första stycket sägs uppträder berusad av annat än starka drycker. Genom denna uppdelning av paragrafen vinnes även den språkliga fördelen, att beteckningen fylleri icke skall komma till användning då berusningsmedlet är av annat slag än starka drycker.

Utskottet, som sålunda icke vill motsätta sig att straff såsom för fylleri

skall för framtiden kunna drabba även den som berusar sig med droger och dylikt, vill emellertid framhålla, att motsvarande fråga måste anses vara av större praktisk betydelse när det gäller bestämmelserna om rattfylleri. Utskottet får därför giva uttryck åt den förväntan, att som en följd av nu ifrågavarande ändring i strafflagens fylleristadgande lagstiftningen om rattfylleri snarast måtte revideras i samma hänseende.

12 KAP.

4 §.

Såsom föremål för det i denna paragraf upptagna brottet, undertryckande av urkund, har i propositionen angivits urkund, varöver gärningsmannen ej äger förfoga. Av motiven framgår, att härmed icke endast avses urkund vartill gärningsmannen ej är ägare, utan även urkund, som visserligen tillhör gärningsmannen men varöver denne, exempelvis på grund av rättegångsbalkens bestämmelser om skyldighet att förete skriftliga handlingar, ej äger fritt förfoga. För att detta måtte komma till klarare uttryck i lagtexten förordar utskottet en redaktionell jämkning av paragrafens ordalydelse.

14 KAP.

45 §.

I denna paragraf föreslår utskottet samma ändring avseende införande av beteckningen statsåklagare som i 2 kap. 18 §.

18 KAP.

13 §.

Som följd av vad utskottet anfört vid 11 kap. 7 § förordar utskottet att den i propositionen föreslagna ändringen av förevarande paragraf måtte utgå. Härav föranledes en jämkning i lagförslagets ingress.

24 KAP.

6 §.

Även i denna paragraf föreslår utskottet samma ändring beträffande beteckningen för överåklagarna som i 2 kap. 18 § och 14 kap. 45 §.

25 KAP.

7 §.

I första stycket av denna paragraf, som reglerar frågan om ämbetsstraff såsom påföljd av att en ämbetsman dömes till straff för ett allmänt brott,

har i propositionen till en början föreslagits en bestämmelse av innehåll att ämbetsmannen, om han för det allmänna brottet dömes till straffarbete, tillika skall bli avsett; dock skall han, om särskilda skäl föranleda därtill, kunna bibehållas i tjänsten och skall i sådant fall kunna dömas till suspension. Därefter har i propositionen även upptagits ett stadgande att, om ämbetsmannen förskyller fängelse eller böter, han skall dömas till avsättning, om han genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava tjänsten, eller till suspension, om han eljest i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga. Av dessa båda föreslagna stadganden överensstämmer det första nära med vad som för närvarande gäller enligt 2 kap. 18 § strafflagen. Det senare stadgandet innebär däremot en väsentlig utvidgning av möjligheten att låta ämbetsstraff inträda som påföljd av att en ämbetsman dömes till straff för ett allmänt brott. När sistnämnda straff icke uppgår till annat än fängelse eller böter, kan enligt den nu gällande strafflagen ämbetsstraff inträda endast i den mån så följer av stadgandena i 8 kap. 31 § och 25 kap. 20 §. Enligt förstnämnda lagrum skall vad i 2 kap. 18 § stadgas ock gälla där någon för brott som avses i 8 kap. dömes till fängelse. I 25 kap. 20 § åter föreskrives att, om ämbetsman, till vars ämbete hör att undervisa eller uppfostra ungdom, enligt 18 kap. 6 § 1 mom. dömes till fängelse för otukt med ungdom som han i kraft av sitt ämbete eller eljest hade till undervisning eller uppfostran eller enligt 18 kap. 13 § dömes till ansvar för någon tukt och sedlighet sårande gärning därav kom synnerlig fara för sådan ungdoms förförelse, han tillika skall dömas till avsättning eller till mistning av ämbetet på viss tid. Vidare gäller enligt 8 § lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål att, om präst för brott utom ämbetet blivit genom laga kraft ägande utslag dömd till böter eller fängelse och brottet är sådant, att hans prästerliga anseende därigenom fläckas eller spilles, han särskilt skall dömas till varning, mistning av ämbetet på viss tid eller avsättning. Straffbestämmelserna i sistnämnda lag äro enligt propositionen nr 94 avsedda att ersättas av de allmänna bestämmelserna i 25 kap. strafflagen.

Den utvidgning av ämbetsstraffens tillämplighetsområde, som sålunda föreslås i propositionen, har mött gensagor i flera remissyttranden, särskilt i vad gäller att jämväl bötesdomar skulle öppna möjlighet att använda ämbetsstraff. Även inom utskottet ha betänkligheter framförts häremot. Av motiven och lagtextens uttryckssätt framgår emellertid, att det icke är förslagens mening att domar å fängelse och särskilt icke å böter skola föranleda ämbetsstraff annat än då alldeles särskilt starka skäl tala därför. Otvivelsaktigt kunna också fall förekomma, då den särskilda beskaffenheten av någon viss befattning gör det nödvändigt att innehavaren för alltid eller för viss tid skiljes därifrån, om han gjort sig skyldig till brott av något slag som låter honom framstå såsom olämplig att i fortsättningen förrätta sin tjänst, låt vara att det allmänna straffet för brottet icke uppgår mera än till fängelse eller kanske icke ens mera än till böter. Så skulle tydligen vara förhållandet om, för att välja några exempel i anslutning till de nuvarande spe-

cialstadgandena, en officer dömdes till fängelse för spioneri, en lärare till fängelse för otukt med skolungdom eller en präst till böter för upprepat eller svårartat fylleri. Även andra liknande fall skulle emellertid kunna tänkas, såsom med avseende på polis- och fångvårdspersonal, och det skulle tydligen erbjuda stora svårigheter att uppställa specialregler, som täckte alla situationer av nu ifrågavarande slag.

Med hänsyn härtill finner utskottet, att propositionens lösning synes bära godtagas. För att lagtexten klarare måtte giva till känna att tillämpning av suspension och än mer av avsättning som påföljd av fängelse- och bötesstraff för allmänna brott icke skall ifrågakomma annat än i fall av alldeles särskild beskaffenhet, vill utskottet emellertid förorda en sådan omformulering av lagtexten att, om ämbetsmannen förskyller fängelse eller böter, han skall dömas till suspension, om han genom brottet i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga, dock att till avsättning må dömas, därest han med hänsyn till tjänstens särskilda beskaffenhet genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava denna.

11 §.

I andra stycket av förevarande paragraf har upptagits ett stadgande att den som är förordnad eller vald till ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling eller sitter i jury eller beskattningsnämnd ock skall vara underkastad ämbetsansvar efter 2, 3 och 5—7 §§, dock att suspension ej må ådömas. Genom hänvisningen till 7 § skulle nu ifrågavarande kategorier av förtroendemän bliva underkastade även den där föreslagna utvidgade möjligheten att tillämpa avsättningsstraff som påföljd av domar för allmänna brott. I vad gäller de genom val utsedda förtroendemän för allmänheten, som här avses, finner utskottet emellertid icke lämpligt att i nu ifrågavarande hänseende vidtaga någon ändring av gällande rätt. På grund härav får utskottet förorda, att lagtexten förses med ett tillägg, enligt vilket den som är vald till ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling ej enligt 7 § må dömas till avsättning i annat fall än då han dömes till straffarbete eller, för brott som avses i 8 kap., till fängelse.

Övergångsbestämmelserna.

Utskottets förslag att i 2 kap. 18 §, 14 kap. 26 och 45 §§, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 §, 22 kap. 10 § och 24 kap. 6 § strafflagen ersätta orden »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» med ordet »statsåklagaren» har, såsom ovan vid 2 kap. 18 § strafflagen utvecklats, föranletts bland annat därav, att tjänster såsom förste stadsfiskal avses skola bliva inrättade även i andra större städer än Stockholm. Innehavarna av dessa tjänster skola enligt ett i propositionen nr 278 framlagt förslag få ställning av statsåklagare. Av propositionen framgår, att fråga om inrättande av åtminstone en

sådan tjänst torde uppkomma redan före den 1 januari 1949. Då strafflagsreformen avses skola träda i tillämpning först den 1 januari 1949, blir tjänstens innehavare icke utan särskilt stadgande behörig att under tiden intill dess verkställa den åtalsprövning, som tillkommer de nuvarande statsåklagarna enligt 14 kap. 26 och 45 §§, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 § strafflagen. För att undvika ett sådant specialstadgande torde den av utskottet i förevarande hänseende föreslagna ändringen i nämnda paragrafer böra träda i kraft från och med den 1 juli 1948. I enlighet med dessa överväganden föreslår utskottet ett tillägg till bestämmelserna om strafflagsreformens ikraftträdande (1 § lagen angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m.) av innehåll, att lagen om ändring i strafflagen, i vad den avser att orden »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» i 14 kap. 26 och 45 §§, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 § strafflagen skola ersättas med ordet »statsåklagaren», skall äga tillämpning från och med den 1 juli 1948.

Följdförfattningarna.

Övriga genom propositionen framlagda lagförslag innebära allenast följdändringar, föranledda av ändringarna i strafflagen. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot lagförslagen.

2. Proposition nr 144 jämte motion i ämnet.

Inledning.

Gällande strafflagstiftning för krigsmakten återfinnes huvudsakligen i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914. En översiktlig framställning av bestämmelserna i denna lag samt vissa uppgifter om tidigare reformarbete ha lämnats i propositionen (s. 30—32).

Sedan särskilda sakkunniga den 30 september 1935 avgivit utlåtande rörande riktlinjer för en revision av strafflagen för krigsmakten, tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 maj 1936 sakkunnig att verkställa fortsatt utredning och avgiva förslag angående revision av nämnda lag, men förordnades den 23 december 1939 att utredningsarbetet skulle vila tills vidare. Den 30 oktober 1941 förordnade dåvarande chefen för justitiedepartementet att utredningen skulle återupptagas samt tillkallade såsom sakkunnig för verkställande av utredningen tillförordnade lagbyråchefen, numera militieombudsmannen Nils Regner. I enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 december 1943 utsåg departementschefen ledamoten av riksdagens andra kammare, advokaten L. E. B. Gezelius, ombudsmannen B. Lundström, kommandörkaptenen av 1. graden, numera kommandören S. C. G. Montelius, direktören, numera statssekreteraren F. Thumborg, krigsdomaren, professorn F. Wetter, vice krigsdomaren, rådmannen E. A. Wilhelmsson och översten S. E. Öberg att deltaga i överläggningar med ut-

redningsmannen angående berörda lagrevision. Sedan Öberg den 29 maj 1945 på egen begäran entledigats från nämnda uppdrag, utsågs samma dag i hans ställe översten G. F. Brinck. Den 7 juli 1944 förordnade Kungl. Maj:t hovrättsrådet Hugo Henkow att biträda Regner vid ifrågavarande utredningsarbete.

Utredningen har den 16 november 1946 avgivit betänkande med förslag till strafflagstiftning för krigsmakten (SOU 1946: 83). I nära nog samtliga remissyttranden, som avgivits över förslaget, har detta i princip varit gillande eller lämnats utan erinran (prop. s. 41—56). Icke heller har lagrådets granskning av utredningens förslag i överarbetat skick föranlett anmärkning i fråga om förslagets huvudgrunder (prop. s. 279—296). På grundval av utredningens förslag, remissyttrandena och lagrådets utlåtande har inom justitiedepartementet utarbetats de vid propositionen fogade lagförslagen.

Huvuddragen av den föreslagna strafflagstiftningen för krigsmakten.

I anslutning till vad utredningen anfört har *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, beträffande principerna för den föreslagna lagstiftningen anfört bland annat följande.

»Den militära strafflagstiftningens huvudändamål är skyddet av krigsmaktens effektivitet. Det erfordras sålunda straffbestämmelser för att säkra fullgörandet av de tjänsteplikter, som måste åläggas den militära personalen. Eftersom straffbestämmelserna skola avse endast vissa medborgare, komma de att i viss mån utgöra en undantagslagstiftning på liknande sätt som föreskrifterna om särskilt straffansvar för exempelvis ämbetsmän. Av denna krigslagstiftningens karaktär följer emellertid även att bestämmelserna böra begränsas till vad som kräves för att deras syfte skall tillgodoses. Inskränkningar i de allmänt medborgerliga fri- och rättigheterna som ej äro oundgängligen nödvändiga böra sålunda icke få förekomma. I den mån de i allmänna strafflagen upptagna bestämmelserna äro tillräckliga, böra icke heller särbestämmelser för militära förhållanden tillåtas.

Själva stommen i de militära bestraffningsreglerna utgöres av sådana brottstyper, som hänföra sig till de speciellt militära tjänsteplikterna, s. k. rent militära brott. Dessa ha av naturliga skäl icke beaktas i de för vanliga medborgare avsedda straffbestämmelserna. Härutöver bruka i militära strafflagar ingå vissa såsom »militärt kvalificerade» betecknade brott. Dylika brottstyper ha motsvarighet bland allmänna strafflagens brott men få, då de förövas på det militära området, en karaktär som påkallar speciell behandling i straffrättsligt avseende, i allmänhet strängare. Vid revisionen av vår militära strafflagstiftning finner jag angeläget att det tillses, att sistnämnda grupp icke kommer att omfatta andra brott än sådana där den militära kvalifikationen är av väsentlig betydelse med hänsyn till krigsmaktens effektivitet.

Vid utformandet av en militär strafflagstiftning torde man emellertid icke enbart kunna följa de nu angivna riktlinjerna. Det är därjämte nödvändigt att tillse att likställighet inför lagen i görligaste mån upprätthålles. Visserligen kan ett brott, begånget av någon som tillhör en viss personalkategori, vara allvarligare än enahanda brott, förövat av en gärningsman tillhörande en annan kategori. Det är emellertid icke blott av väsentlig betydelse ur allmänt demokratisk synpunkt utan jämväl i krigsmaktens eget intresse att alla inom denna äro underkastade en ensartad straffrättslig reglering så långt detta är möjligt. Utan att denna förutsättning uppfyllts synas nämligen militära straffbestämmelser icke vara ägnade att grundlägga en i egentlig mening god disciplin. Det måste vidare uppmärksammas att upprätthållandet av den för krigsmaktens effektivitet nödvändiga disciplinen även och kanske till övervägande delen är beroende av andra omständigheter än straffbestämmelser och deras tillämpning. Den sociala och kulturella omvårdnad, för vilken de värnpliktiga under senare år varit föremål, kan utan tvivel antagas ha medfört en helt annan inställning till militärtjänsten än förut. I samma riktning har säkerligen också det förändrade läget i försvarsfrågan verkat. Särskilt erfarenheterna från det andra världskrigets tid ha bidragit till att undanröja försvarsfientliga stämningar och skapa insikt om försvarets nödvändighet såsom det yttersta värdet för vårt folks självbestämmanderätt. Dessa omständigheter giva förbättrade möjligheter att tillgodose kravet på humanisering inom detta straffrättsområde. Uppenbart är nämligen att en lindring av straffsatser och straffmetoder i enlighet med det nutida rättsmedvetandets krav lättare kan förverkligas i samma mån som försvarsviljan är allmän och krigsmaktens effektivitet sålunda blir säkerställd på andra vägar.»

I enlighet med dessa grundläggande synpunkter innebär den i propositionen föreslagna lagstiftningen i första hand en väsentlig begränsning av krigslagstiftningens omfattning. Åtskilliga av gällande lags straffbestämmelser ha sålunda helt utmönstrats. Bland annat ha alla bestämmelser om skadegörelse, stöld och andra förmögenhetsbrott samt ett flertal stadganden om gärningar som innefatta spioneri eller förräderi lämnats utan särskild motsvarighet. Härigenom har dock i stort sett det straffbara området icke minskats, eftersom dylika gärningar, som ej täckas av den militära lagstiftningen, naturligtvis skola bestraffas enligt allmänna strafflagen. Även sistnämnda lags bestämmelser om ämbetsbrott ha förutsatts skola vara tillämpliga å viss militär personal, som uttryckligen förklarats ha ämbetsansvar. Detta har i sin tur medfört att de bestämmelser om generella tjänstebrott, vilka liksom för närvarande ingå bland de militärstraffrättsliga bestämmelserna, begränsats att gälla endast personal som icke tillagts sådant ansvar.

De i förslaget ingående bestämmelserna om rent militära och militärt kvalificerade brott ha genomgående erhållit nya brottsbeskrivningar. Hittillsvarande kasuistiska beskrivningar ha sammanförts till enhetliga stadganden av

mera generell utformning. Vissa brottstyper ha därvid fått ändrat straffbarhetsområde. Sålunda har exempelvis rymningsbrottet, som för närvarande i allmänhet föreligger endast då bortovaro från krigstjänsten varat viss tid, olika i olika fall, givits en bestämning som förutsätter en reell bedömning av skadan eller faran av brottet i varje särskilt fall. Bestämmelsen om olovliga sammankomster har begränsats, huvudsakligen såtillvida att den skall gälla endast under beredskapstillstånd och då riket är i krig. Man har härmed velat avlägsna ett icke oväsentligt ingrepp i den medborgerliga församlings- och överläggningsfriheten. I samma syfte föreslås upphävande av 1906 års lag om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster. De nuvarande speciella straffbuden rörande olovligt krigsbyte, olovliga stridsmedel och andra brott mot folkrättsliga regler ha i förslaget ersatts med en enda bestämmelse av vidare räckvidd. Den omfattar alla sådana förfaranden vid krigföringen, mot befolkningen å ockuperat område eller i fråga om behandlingen av krigsfångar, som stå i strid mot föreskrifter vilka Konungen på grund av avtal med främmande makt meddelat eller mot allmänt erkända folkrättsliga grundsatser. Med denna bestämmelse, som föreslås regelmässigt skola gälla envar som begår ävensedd gärning, avses att den folkrättsliga regleringen av kriget skall införlivas med vår nationella straffrätt, och bestämmelsen skall utgöra grundval för bestraffningen av s. k. krigsförbrytelser.

Förslaget militära bestämmelser har givits lika giltighet för alla som över huvud taget skola vara underkastade desamma. Den nuvarande kategoriindelningen, som innebär att straffbestämmelserna äro tillämpliga i olika omfattning å skilda grupper av krigsmaktens personal, har sålunda avskaffats; i förslaget benämnas alla som lyda under de militära bestämmelserna krigsmän. I samklang härmed står den omarbetning som gjorts av gällande bestämmelser om våld eller annan misshandel och om förolämpning. Reglerna härom äro för närvarande upptagna i ej mindre än tolv paragrafer, vari differentiering gjorts bland annat med hänsyn till om brottet förövats mot förman eller annan överordnad, vaktpost, underordnad eller med gärningsmannen likställd, om det begåtts i eller för den förorättades tjänst eller utom tjänsten samt, såvitt angår brott mot överordnad utom tjänsten, om denne därvid varit iförd tjänstedräft eller icke. Alla dessa straffbud ha ersatts av två bestämmelser, den ena rörande våld och hot om våld och den andra rörande missfirmelse. Båda äro begränsade till att avse brott av krigsman mot annan krigsman i eller för dennes tjänst. Såsom mot svarighet till nuvarande stadganden om straff för viss särskilda former av missbruk av förmansställning upptager förslaget en mera allmänt avfattad bestämmelse om förmans missbruk av sin myndighet över underlydande. Då de underlydande ha ovillkorlig lydnessplikt gentemot förmännens befallningar, har det nämligen funnits angeläget att uppställa generella garantier mot missbruk av förmansskapet. Den yttre korrekthet som måste iakttagas mellan olika krigsmän har i förslaget kommit till uttryck i en

enhetlig straffbestämmelse vari såsom likställda förseelser upptagas vanvördnad mot förman och missaktning mot underlydande.

Straffsätserna ha i förslaget i stor utsträckning mildrats. Detta har framför allt skett genom nedsättning av minimistrafpen. För alla brott, som icke innefatta förräderi eller andra svåra förbrytelser, ingår sålunda disciplinstraff i straffskalan, och detta straff gäller, i motsats till vad som ofta är händelsen för närvarande, utan begränsning till fall då omständigheterna äro synnerligen mildrande. Även strafflatitudens maximum har i vissa fall sänkts för normalfallen. Då de militära brotten kunna vara mycket farliga för riket och dess försvar, har dock latituden uppåt ej kunnat göras alltför snäv. I avsikt att hålla nere normalstraffen under fredstid ha i vissa fall föreslagits särskilda straffsätser för krigstid och beredskapstid. Däremot förekommer icke i förslaget någon differentiering av straffskalorna efter den brottslige tjänsteställning, vilket i viss utsträckning är förhållandet i gällande lag.

I fråga om straffarterna föreslås nyheter huvudsakligen beträffande disciplinstraffen. Dessa äro enligt förslaget arrest och disciplinbot. Då det föreslagna arreststraffet närmast motsvarar vaktarrest, innebär sålunda förslaget att de hittillsvarande straffformerna sträng arrest, skärpt arrest och arrest utan bevakning avskaffas samt att såsom ny art av disciplinstraff införas disciplinbot. Arrest skall enligt förslaget kunna ådömas i minst tre och högst trettio dagar. Under hela strafftiden skall arrestant vidkännas löneavdrag med visst belopp som står i relation till hans löneställning. Disciplinbot är ett penningstraff, som i vissa hänseenden erinrar om dagsbotsstraffet och i andra om de i den civila statsförvaltningen tillämpade disciplinstraffen i form av mistning av lön. Straffet utgöres i allmänhet av löneavdrag med samma belopp för dag, som den brottslige skulle avstått under avtjänande av arrest. Disciplinbotsstraffet ådömes för minst en och högst tjugu dagar. Slutligen må nämnas att förslaget innefattar vidgade möjligheter att använda villkorlig dom vid militära brott.

I formellt hänseende innebär förslaget att strafflagstiftningen för krigsmakten till huvudsaklig del skall inordnas i allmänna strafflagen. Erforderliga straffbestämmelser upptagas i två nya kapitel, 26 och 27 kap., varjämte vissa stadganden av allmänstraffrättslig natur införas i 1, 2 och 5 kap.

Fördelningen av bestämmelserna mellan 26 och 27 kap. föreslås skola ske sålunda, att i det senare sammanföras de straffbud och därmed sammanhängande fristående stadganden, som skola gälla endast under beredskapstillstånd eller då riket är i krig eller som eljest blott avse dylig tid, samt att i 26 kap. intagas övriga bestämmelser. Medan sistnämnda kapitel i enlighet med vad dess rubrik anger allenast handlar om brott av krigsmän, ingå i 27 kap., som erhållit rubriken »Särskilda bestämmelser för krig, beredskapstillstånd m. m.», även vissa brottsbestämmelser, vilka gälla oavsett om det är fråga om krigsman eller icke, samt andra stadganden av mera generell räckvidd.

Vad angår ordningen inom 26 och 27 kap. inledes 26 kap. med brott mot disciplinen inom krigsmakten. Inom denna grupp behandlas först lydnadsbrott mot förman, myteri och ohörsamhet mot vakt. En parallell till lydnadsbrotten utgöra de brott, som innefatta missbruk av förmanskap eller obehörig befälsutövning, och dessa brott behandlas i anslutning till lydnadsbrotten. Därpå följa våld, hot och missfirmelse krigsmän emellan i eller för tjänsten, oskickligt beteende ävensom uppvigling, vilka brott ävenledes rikta sig mot disciplinen i vidare betydelse. I ordningen därefter upptagas vissa till arten mera speciella tjänstebrott, undanhållande och rymning, övergivande av post samt onykterhet i tjänsten. Härefter behandlas ordningsförseelserna fylleri och förargelseväckande beteende inom militära områden, varpå de egentliga straffbuden avslutats med de subsidiära bestämmelserna om tjänstemissbruk och tjänstefel.

Stadgandena om krigsförräderi inleda 27 kap., och i anslutning till dem upptagas övriga brott, som innebära förräderi eller på ett mera omedelbart sätt kunna medföra ett blottställande av krigsmakten, nämligen överlöpande till fienden, olovlig förbindelse med fienden, undergrävande av stridsmoralen, falsk ryktesspridning och olovlig sammankomst. Därefter behandlas de tre brottstyper som kännetecknas av bristande pliktuppfyllelse i fråga om förberedandet av krigsföretag och främjandet av krigföringen. Sist i kapitlet följer folkrättsbrottet.

Med hänsyn till att strafflagens allmänna del för närvarande står under revision av strafflagberedningen, ha vissa bestämmelser om disciplinstraffen upptagits i ett särskilt förslag till lag om disciplinstraff för krigsmän. Jämväl beträffande dödsstraffet, som funnits icke kunna undvaras under krig, har upprättats ett särskilt lagförslag, förslag till lag om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig. I avsikt att understryka detta straffs extraordinära karaktär har det nämligen icke ansetts böra göras till föremål för behandling i allmänna strafflagen. Slutligen innefattar den föreslagna lagstiftningen, som är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1949, ett förslag till promulgationslag samt vissa följdförfattningsförslag.

Utskottet.

Att gällande strafflag för krigsmakten sedan länge varit i trängande behov av revision, anser utskottet vara ställt utom tvivel. Såsom departementschefen framhållit äro åtskilliga bestämmelser däri ålderdomligt detaljerade med anknytning till förhållanden som numera i många fall sakna motsvarighet. Bland dem som haft att tillämpa lagen är den dessutom allmänt känd för sin invecklade systematik. Den allvarligaste anmärkningen, som riktats mot lagen, är likväl att dess bestämmelser innefatta onödigt stränghet i skilda avseenden; en humanisering har ansetts påkallad för att

bringa krigslagstiftningen i bättre överensstämmelse med vår tids allmänna rättsuppfattning. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om de skrivelser i ämnet till Kungl. Maj:t som beslutats vid 1922 och 1932 års riksdagar. Till motivering av de krav på revision av strafflagen för krigsmakten, som framställts i skrivelserna, ha huvudsakligen framhållits just de här förut antydda bristerna.

Det genom förevarande proposition framlagda förslaget till ny strafflagstiftning för krigsmakten bygger på den förutsättningen, att lagstiftningens huvudändamål är att skydda krigsmaktens effektivitet, och har med utgångspunkt härifrån utarbetats under iakttagande av tre huvudprinciper, nämligen lagstiftningens begränsning, likställighet inför lagen samt humanisering. Förslaget utgör således resultatet av en avvägning mellan behovet av särskilda militära straffbestämmelser å ena sidan och intresset av att upprätthålla de nämnda huvudprinciperna å den andra.

Enligt utskottets mening har denna avvägning i stort sett genomförts på ett mycket lyckligt sätt. Såvitt utskottet kunnat finna äro de föreslagna bestämmelserna ägnade att utgöra en god grund för den nödvändiga militära disciplinen och att även i övrigt giva krigsmakten erforderligt straffrättsligt skydd. Den särslagstiftning, som de militära straffbestämmelserna utgöra, har emellertid likväl, i förhållande till gällande rätt, både kunnat inskränkas till sin omfattning och i fråga om innehållet utformas på ett sätt, som allmänt taget medger ett mera likartat bedömande av krigsmän av skilda kategorier och en mindre sträng behandling av brottslingar som icke gjort sig skyldiga till allvarligare brott. Härigenom har alltså avståndet mellan strafflagstiftningen för krigsmakten och den straffrättsliga regleringen i allmänna strafflagen ganska avsevärt minskats. En sådan utveckling är givetvis icke något självändamål. Med hänsyn till de militära straffbestämmelsernas karaktär av särslagstiftning böra de ej innefatta avvikelser från motsvarande allmänna bestämmelser i vidare mån än som betingas av deras syfte. Detta är av stor vikt icke blott med tanke på krigsmännens medborgerliga ställning utan även i avseende å skyddet av krigsmaktens effektivitet. Endast om den militära lagstiftningen ej tillerkännes större utrymme än erforderligt, kan den nämligen få det fäste i allmänna rättsmedvetandet, som är nödvändigt för att lagbestämmelser skola vara till verkligt gagn.

Vad angår den formella utformningen av den föreslagna lagstiftningen har utskottet funnit att bestämmelserna på det hela taget erhållit en klar och lättillgänglig avfattning samt sinsemellan ordnats på ett redigt och systematiskt sätt. Särskilt vill utskottet uttala sin tillfredsställelse över att huvuddelen av de militära bestämmelserna införts i allmänna strafflagen. Förutom att vissa lagtekniska fördelar äro förenade därmed, är det nämligen värdefullt att den militära strafflagstiftningens särprägel så långt möjligt undanröjes även i formellt hänseende.

Utskottet övergår härefter till att beröra vissa av de särskilda bestäm-

melserna i förslagen till lag om ändring i strafflagen och lag om disciplinstraff för krigsmän, vilka förslag i de delar de icke beröras i det följande ej föranlett erinran från utskottets sida.

Förslaget till lag om ändring i strafflagen.

26 KAP.

10 §.

Förevarande paragraf i förslaget innehåller en bestämmelse om straff för krigsman som muntligen inför samling av krigsmän eller eljest i meddelande till krigsmän söker förleda till brott av visst slag.

I 27 kap. 7 § finnes dessutom ett straffstadgande om olovlig sammankomst. Enligt detta inträder straffbarhet om krigsmän, under beredskaps-tillstånd eller då riket är i krig, obehörigen hålla sammankomst rörande ämne genom vars avhandlande lydnadsbrott eller rymning lätt kan för-anledas eller fruktan eller misströstan kan utbredas hos krigsmännen. I pro-positionen har bland annat framhållits att direkta inskränkningar i den medborgerliga rättighet, som församlingsfriheten utgör, måste vara grun-dade på mycket starka skäl och att enligt departementschefens mening så-dana icke förelåge, såvitt anginge vanliga fredsförhållanden.

I ovan omförmälda motion I: 311 av herr Herlitz har hemställts att riks-dagen ville i förslaget om ändring i strafflagen vidtaga sådan ändring att ett straffbud om olovlig sammankomst upptages i 26 kap. Till stöd härför har motionären åberopat att gällande strafflag för krigsmakten i 73 § innehölle ett förbud mot olovliga sammankomster, vilket icke vore inskränkt att gälla under beredskapstillstånd och krigstid. Det vore av vikt att ett sådant för-bud upprätthölles även i fredstid. Det allvarliga tidsläget innefattade en särskild maning att icke uppgiva det skydd som nuvarande bestämmelse beredde. Vid utformningen av ett stadgande i berörda hänseende borde till-ses att det icke lade hinder i vägen för det lojala organisationsarbetet bland militär personal.

Utskottet anser det vara synnerligen angeläget att slå vakt om den ur de-mokratisk synpunkt fundamentala rättighet, som församlingsfriheten utgör, och finner därför, i likhet med departementschefen, att direkta inskränk-ningar i nämnda rättighet böra stadgas endast på mycket starka skäl. Å andra sidan är det emellertid också av största betydelse att krigsmakten så-som det yttersta värnet för vårt demokratiska samhälle tillerkännes allt er-forderligt straffrättsligt skydd. Då avsevärda kostnader nedläggas på att ma-teriellt stärka försvaret, kan man följdriktigt icke underlåta att vidtaga sådana lagstiftningsåtgärder vilka äro oundgängliga som stöd för discipli-nen. I den mån krigsmän, som ju allmänt taget äro bundna av tjänsteplikter i förhållande till krigsmakten, utnyttja medborgerliga rättigheter i försvars-

eller statsfientligt syfte, anser utskottet det föreligga tillräckliga skäl att göra inskränkningar i rättigheterna. Att behov i detta hänseende finnes även under fredstid, är enligt utskottets mening uppenbart, icke minst på grund av den senaste tidens händelser i Europa.

Vid utformande av det sålunda erforderliga stadgandet är att uppmärksamma att redan vissa bestämmelser i förslaget kunna bliva tillämpliga på de åsyftade förfarandena. Främst kommer härvid i fråga bestämmelsen om uppvigling i 26 kap. 10 §. Denna upptager emellertid straff endast för krigsman som söker förleda till brott. Det nu ifrågasatta stadgandet synes därför närmast böra taga sikte på deltagande i sådan mera allmänt hållen agitation mot krigsmakten eller rikets säkerhet, som väl icke direkt behöver avse att förleda till brott men indirekt genom skapande av missnöje och olust kan förorsaka brott och i varje fall medför svårigheter vid disciplinens upprätthållande.

Individuell propaganda är emellertid icke ägnad att läggas till grund för ett straffstadgande, utan ett dylikt bör omfatta allenast den mera påtagliga agitation, som bedrives i form av sammankomster och demonstrationer. Ordet sammankomst avses därvid ha samma innebörd som i 27 kap. 7 §. En sammankomst behöver sålunda icke vara på förhand planerad, men det måste å andra sidan föreligga något konstituerande moment för att en sammankomst skall ha kommit till stånd. En sådan sammankomst kan vara avsedd att uppväcka missnöje med militärtjänsten eller anordningar inom krigsmakten, att skapa hatfull inställning till det militära befälet, att underminera försvarsviljan i förhållande till viss främmande makt eller att på annat sätt verka disciplinupplösande. Om sålunda en sammankomst på grund av ändamålet med dess anordnande eller eljest uppenbarligen är riktad mot krigsmakten eller rikets säkerhet, bör krigsman icke få deltaga däri. Detta synes böra gälla även om det icke är fråga om sammankomst enbart eller ens huvudsakligen mellan krigsmän. Att märka är nämligen att i propositionen föreslås upphävande av 1906 års lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster. Om exempelvis vissa missförhållanden inom krigsmakten upptagas till behandling vid en sammankomst uteslutande i det lojala syftet att få missförhållandena avhjälpta, är givetvis sammankomsten icke att anse som riktad mot krigsmakten. Något obehörigt hinder för militära personalföreningars verksamhet kan därför icke uppkomma genom ett på angivet sätt begränsat förbud mot deltagande i sammankomster. Vad angår demonstrationer avses därmed, förutom demonstrationslåg, även t. ex. resolutioner och protestskrivelser. En resolution, som antages men ej offentliggöres, eller en protestskrivelse, som endast avsändes till vederbörlig myndighet, kan givetvis ej anses som demonstration. På liknande sätt som nyss yttrats beträffande sammankomster bör krigsman ej få ansluta sig till demonstration som är riktad mot krigsmakten eller rikets säkerhet och delta oavsett om i övrigt krigsmän eller andra personer stå bakom densamma. Straffet för överträdelse av ifrågasatt

förbud bör utgöra disciplinstraff eller fängelse. Någon särskild brottsbeteckning synes icke erforderlig.

I anslutning till vad i motionen I: 311 hemställts anser sålunda utskottet att en bestämmelse av det innehåll som här förut angivits bör upptagas i 26 kap. av förevarande lagförslag. Bestämmelsen har syntes lämpligen kunna införas såsom ett andra stycke i kapitlets 10 §.

15 §.

Med anledning av den jämkning, som utskottet vid behandlingen av propositionen nr 80 förordat beträffande det där i 11 kap. 9 § intagna stadgandet om fylleri, bör förevarande bestämmelse undergå en motsvarande omredigering.

16 §.

Såsom av motiven till denna paragraf framgår är den i första stycket angivna brottsbeteckningen icke tillämplig å förseelse som avses i andra stycket. Med hänsyn till att ett liknande förhållande föreligger vid 15 § enligt den av utskottet föreslagna lydelsen, synes det lämpligt att redaktionellt jämka andra stycket i 16 §.

21 §.

Enligt förevarande paragraf skola bland andra hemvärnsmän och hemvärnsrekryter vara krigsmän under den tid de i sådan egenskap äro tjänstgöringsskyldiga.

Utskottet vill framhålla att härmed icke avses att hemvärnsmän och hemvärnsrekryter skola vara krigsmän under hela den tid de äro bundna av vederbörligt kontrakt. Med tjänstgöringsskyldighet avses nämligen enligt propositionen ej den latent skyldighet att tjänstgöra som uppkommer genom kontraktet utan endast tjänstgöringsskyldighet som genom inställelseorder eller på annat sätt blivit aktualiserad. Frånsett krigsmannansvaret i de särskilda fall som avses i 21 § andra stycket, skall således den, som genom vederbörligt kontrakt blivit hemvärnsman eller hemvärnsrekryt, vara underkastad de militära straffbestämmelserna, allenast då han i nämnda egenskap har att fullgöra tjänstgöring.

I nu ifrågakvarande paragraf är vidare stadgat att närmare bestämmelser om vad som avses med krigsmakten meddelas av Konungen. Genom detta stadgande kommer tydligen tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen att i viss mån bli beroende av beslut i administrativ väg. Ehuru principiella betänkligheter kunna anföras mot en dylik anordning, vill utskottet, med hänsyn till att stadgandet i realiteten får betydelse endast i sådana mindre praktiska fall som ej beröra de centrala delarna av krigsmakten samt att ett detaljerat fastställande i lag av krigsmaktens omfattning onekligen kan föranleda stora svårigheter, icke framställa någon erinran däremot.

27 KAP.

14 §.

På grund av tredje stycket i denna paragraf skall utländsk man som här i riket internerats vid krig mellan främmande makter, under vilket riket är neutralt, i viss utsträckning vara underkastad de militära straffbestämmelserna. Ett stadgande av liknande innehåll finnes även i gällande strafflag för krigsmakten, och utskottet har ingen erinran att göra mot förslaget i denna del. Med tanke på den möjlighet att taga utlännning i förvar, som 1945 års utlänningslag medger, vill utskottet emellertid erinra att i förevarande paragraf endast är fråga om sådan internering av främmande krigsdeltagare, som avses i 1907 års Haagkonvention angående neutrala maktens och personers rättigheter och förpliktelser under ett lantkrig.

Förslaget till lag om disciplinstraff för krigsmän.

4 §.

I förevarande paragraf stadgas bland annat att arrest ådömes i minst tre och högst trettio dagar samt att straffet verkställs i militärhåkte.

Då längsta strafftiden för det hittillsvarande vaktarreststraffet är femton dagar och utredningen för sin del föreslagit att arrest skulle få ådömas i högst tjugu dagar, har det inom utskottet ifrågasatts, om icke departementschefen gått väl långt då maximitiden för arrest bestämts till trettio dagar. Avsikten därmed har emellertid, såsom av propositionen framgår, varit att såvitt möjligt undvika tillämpning av fängelsestraff vid militära brott. Förutom att sådant straff i många fall är olämpligt med hänsyn till de militära brottens särart, bör beaktas att arreststraffet, som till stor del verkställs med tjänstgöring, inverkar mindre hindrande på utbildningen än fängelsestraffet. Med hänsyn härtill finner utskottet det vara konsekvent och riktigt att möjlighet öppnats att utdöma arreststraff upp till den tid som utgör fängelsestraffets minimum, en månad. Att höjningen av arreststraffets maximum skall leda till allmän skärpning av straff i denna straffart, anser utskottet icke vara att befara, eftersom enligt vad i propositionen förutsatts längre tids arrest än femton dagar skall få ådömas endast av domstol. Utskottet vill tillika framhålla angelägenheten av att de militärhåkten, i vilka arrest skall verkställas, i hälsovårdshänseende fylla skäliga anspråk.

5 §.

Denna paragraf innehåller vissa verkställighetsföreskrifter beträffande arrest. Bland annat stadgas att arrestant äger rätt till läsning i den utsträckning Konungen bestämmer.

Av utredningen har framhållits att återhållsamhet borde iakttas i fråga om arrestants rätt till läsning och under remissbehandlingen har i anslut-

ning därtill hävdats att arrestant endast borde ha tillgång till bibel, psalmbok, militära reglementen o. s. v. i den omfattning för närvarande i regel tillämpades.

Med anledning härav vill utskottet uttala att återhållsamheten i förevarande hänseende icke bör drivas för långt. Givet är visserligen att arrestant, som undergår helt kort tids arrest, icke kan medgivas nämnvärda förmåner utan att straffet får viss karaktär av rekreation. I varje fall då fråga är om arreststraff på längre tid, synes det emellertid icke vara nödvändigt att inskränka rätten till läsning i så hög grad som under remissbehandlingen ifrågasatts. Uppenbarligen få dock förmåner icke beviljas i den utsträckning att straffets effektivitet äventyras.

Övriga lagförslag.

Beträffande övriga genom propositionen framlagda lagförslag har utskottet icke funnit anledning till erinran.

3. Utskottets hemställan.

Både propositionen nr 80 och propositionen nr 144 innefatta förslag till lag om ändring i strafflagen. Vidare innehålla båda propositionerna förslag till lag om ändring i lagen angående utlämning av förbrytare. Utskottet har funnit lämpligt att sammanarbeta samhörande lagförslag, varav föranletts jämkningar i rubrik och ingresser till lagförslagen. Härjämte ha samtliga övergångsbestämmelser avseende strafflagen införts i det vid propositionen nr 144 fogade förslaget till lag angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m. De av utskottet sålunda förordade lagändringarna äro alla av rent teknisk natur, varför utskottet ansett sig icke behöva närmare redogöra för desamma.

På grund härav och under åberopande av vad här förut anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i genom propositionerna nr 80 och nr 144 framlagda lagförslag — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) Lag

om ändring i strafflagen.

(Proposition nr 80.)

Härigenom förordnas, dels att 2 kap. 20 och 21 §§, 7 kap., 14 kap. 19, 20 och 20 a §§, 16 kap. 1—6 och 14 §§, 18 kap. 14—16 §§ samt 20 kap. 11 § strafflagen skola upphöra att

Härigenom förordnas, dels att 2 kap. 20 och 21 §§, 7 kap., 14 kap. 19, 20 och 20 a §§, 16 kap. 1—6 och 14 §§, 18 kap. 14—16 §§ samt 20 kap. 11 § strafflagen skola upphöra att

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

gälla, dels att 1 kap. 1 och 3 §§, överskriften till 2 kap., 2 kap. 8 och 15—18 §§, 3 kap., 4 kap. 2, 6, 7 och 14 §§, 5 kap. 13 och 15 §§, 6 kap. 3 och 5 §§, 8—13 kap., 14 kap. 2, 7, 10, 18 och 45 §§, överskriften till 15 kap., 15 kap. 25 §, överskriften till 16 kap., 18 kap. 13 §, 19 kap., 20 kap. 3, 8 och 10 §§, 21 kap. 6 och 8 §§, 22 kap. 7 § samt 24 och 25 kap. strafflagen skola erhålla ändrad lydelse¹ på sätt nedan angives, dels ock att i strafflagen skola införas följande paragrafer, nämligen i 5 kap. en paragraf, betecknad 19 a §, samt i 15 kap. sex paragrafer, betecknade 26—31 §§, av nedan angiven lydelse.

(Proposition nr 144.)

Härigenom förordnas, dels att 5 kap. 10 § strafflagen² skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att i samma lag skola införas ej mindre följande nya paragrafer, nämligen i 1 kap. en paragraf, betecknad 3 a §, i 2 kap. en paragraf, betecknad 15 a §, samt i 5 kap. en pa-

gälla, dels att 1 kap. 1 och 3 §§, överskriften till 2 kap., 2 kap. 8 och 15—18 §§, 3 kap., 4 kap. 2, 6, 7 och 14 §§, 5 kap. 10, 13 och 15 §§, 6 kap. 3 och 5 §§, 8—13 kap., 14 kap. 2, 7, 10, 18 och 45 §§, överskriften till 15 kap., 15 kap. 25 §, överskriften till 16 kap., 19 kap., 20 kap. 3, 8 och 10 §§, 21 kap. 6 och 8 §§, 22 kap. 7 § samt 24 och 25 kap. strafflagen skola erhålla ändrad lydelse¹ på sätt nedan angives, dels att i strafflagen skola införas ej mindre följande nya paragrafer, nämligen i 1 kap. en paragraf, betecknad 3 a §, i 2 kap. en paragraf, betecknad 15 a §, i 5 kap. två paragrafer, betecknade 10 a och 19 a §§, samt i 15 kap. sex paragrafer, betecknade 26—31 §§, än även två nya kapitel, betecknade 26 och 27 kap., av nedan angiven lydelse, dels ock att i 14 kap. 26 §, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 § strafflagen¹ orden »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» skola ersättas med ordet »statsåklagaren».

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 8 § SFS 1942:378 och 15—18 §§ 1936:244, beträffande 3 kap. 1917:382 och 1942:378, beträffande 4 kap. 2 och 7 §§ 1938:251, 6 § 1945:873 och 14 § 1942:378, beträffande 5 kap. 15 § 1946:856, beträffande 6 kap. 5 § 1942:378, beträffande 8 kap. 1940:356 ävensom 1942:103 och 378 samt 1944:314, beträffande 9 kap. 1906:19 s. 8, 1921:288, 1931:327 och 1940:356, beträffande 10 kap. 1887:82 s. 1, 1906:19 s. 8 och 42 s. 1, 1921:288, 1931:327, 1933:185, 1936:327, 1938:251, 1940:356, 1942:378, 1944:416 och 1947:627, beträffande 11 kap. 1890:33 s. 1, 1930:199, 1931:327, 1935:288, 1936:327 och 1942:378, beträffande 12 kap. 1890:33, s. 1, 1906:19 s. 8, 1931:327, 1937:242 och 1942:378, beträffande 13 kap. 1937:242, 1938:251, 1942:378 och 1947:627, beträffande 14 kap. 2, 10 och 18 §§ 1942:378 samt 45 § 1943:277, beträffande 15 kap. 25 § 1942:378, beträffande 18 kap. 13 § 1938:566, beträffande 19 kap. 1890:33 s. 1, 1900:49 s. 5, 1910:70 s. 1, 1919:429, 1921:288, 1931:327, 1936:244, 1937:242 och 1942:378, beträffande 20—22 kap. 1942:378, beträffande 24 kap. 1875:46 s. 1, 1931:327, 1938:274 och 1942:378 samt beträffande 25 kap. 1915:438, 1931:327, 1933:185, 1936:244, 1938:251, 1941:838, 1942:378 och 1944:167.

² Senaste lydelse, se SFS 1945:128.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 8 § SFS 1942:378 och 15—18 §§ 1936:244, beträffande 3 kap. 1917:382 och 1942:378, beträffande 4 kap. 2 och 7 §§ 1938:251, 6 § 1945:873 och 14 § 1942:378, beträffande 5 kap. 10 § 1945:128 och 15 § 1946:856, beträffande 6 kap. 5 § 1942:378, beträffande 8 kap. 1940:356 ävensom 1942:103 och 378 samt 1944:314, beträffande 9 kap. 1906:19 s. 8, 1921:288, 1931:327 och 1940:356, beträffande 10 kap. 1887:82 s. 1, 1906:19 s. 8 och 42 s. 1, 1921:288, 1931:327, 1933:185, 1936:327, 1938:251, 1940:356, 1942:378, 1944:416 och 1947:627, beträffande 11 kap. 1890:33 s. 1, 1930:199, 1931:327, 1935:288, 1936:327 och 1942:378, beträffande 12 kap. 1890:33 s. 1, 1906:19 s. 8, 1931:327, 1937:242 och 1942:378, beträffande 13 kap. 1937:242, 1938:251, 1942:378 och 1947:627, beträffande 14 kap. 2, 10 och 18 §§ 1942:378, 26 § 1947:618 samt 45 § 1943:277, beträffande 15 kap. 25 § 1942:378, beträffande 19 kap. 1890:33 s. 1, 1900:49 s. 5, 1910:70 s. 1, 1919:429, 1921:288, 1931:327, 1936:244, 1937:242 och 1942:378, beträffande 20—22 kap. 1942:378, beträffande 24 kap. 1875:46 s. 1, 1931:327, 1938:274 och 1942:378 samt beträffande 25 kap. 1915:438, 1931:327, 1933:185, 1936:244, 1938:251, 1941:838, 1942:378 och 1944:167.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

ragraf, betecknad 10 a §, än även två nya kapitel, betecknade 26 och 27 kap., av nedan angiven lydelse.

1 KAP.

1 §.

Inländsk man — — — — — åtalas må.

Brott anses begånget där den brottsliga handlingen företogs, så ock där brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats.

3 §.

Ej må någon utan Konungens förordnande åtalas för brott, för vilket han utom riket undergått straff eller *skyddsåtgärd*. Där till frihetsstraff på viss tid eller böter dömes, äge domstolen förordna om avräkning för *straff eller skyddsåtgärd*, som han undergått, efter ty prövas skäligt.

Ej må någon utan Konungens förordnande åtalas för brott, för vilket han utom riket undergått straff eller *annan ansvarspåföljd*. Där till frihetsstraff på viss tid eller böter dömes, äge domstolen förordna om avräkning för *ansvarspåföljd*, som han undergått, efter ty prövas skäligt.

3 a §.

Utän hinder av vad i 1 och 2 §§ stadgas varde krigsman efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått utom riket där avdelning av krigsmakten befinner sig.

Utländsk man varde, utan hinder av vad i 2 § stadgas, efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott som han, då avdelning av krigsmakten för annat ändamål än övning befinner sig utom riket, begått där avdelningen är, såframt Konungen förordnar att åtal må ske.

Då avdelning av krigsmakten för annat ändamål än övning befinner sig utom riket, äger högste chefen på stället efter uppdrag av Konungen meddela sådant förordnande om åtal som i detta kapitel avses.

2 KAP.

Om straff, som efter denna lag ådömas må; så ock om förverkande.

8 §.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet och vare minst en, högst ethundratjugu, där ej annat följer av vad i 4 kap. 2 § sägs. Dagsboten fastställles i penningar till belopp från och med en till och med trehundra kronor, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff vare fem kronor.

Där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp, ådömes dock straffet omedelbart i penningar, ej under fem kronor.

Böter tillfalla kronan.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

15 §.

Särskilda straff för dem som innehava ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, äro:

- 1) Avsättning.
- 2) Suspension.

Suspension innebär mistning av befattning för viss tid, ej under en månad eller över ett år, och medför under denna tid förlust av de rättigheter och förmåner som följa med befattningen. Suspension må ej verkställas medan den dömda undergår frihetsstraff.

15 a §.

Särskilda straff för krigsmän äro disciplinstraff. I vissa avseenden stadgas därom i särskild lag.

16 §.

Muta så ock för främjande av brott avsett förlag eller vederlag och annat dylikt, som lämnats eller mottagits då det i denna lag är särskilt belagt med straff, skall, om det ej är uppenbart obilligt, förklaras förverkat till kronan; utgjordes egendomen av annat än penningar och finnes den ej i behåll, må i stället värdet förklaras förverkat. Vad nu sagts gälle dock ej mot den som i god tro förvärvat här avsedd egendom eller särskild rätt därtill.

Har någon eljest av gärning, som i denna lag är belagd med straff, haft vinning, som ej motsvaras av skada för enskild, må han efter ty prövas skäligt förpliktas att utgiva däremot svarande belopp till kronan.

17 §.

Vad som använts såsom hjälpmedel vid gärning, vilken i denna lag är belagd med straff, eller frambragts genom sådan gärning må, såvitt ägaren eller någon som var i hans ställe uppsåtligen förövat gärningen eller medverkat därtill, förklaras helt eller delvis förverkat till kronan, om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligga och det ej är uppenbart obilligt; finnes egendomen ej i behåll, må i stället värdet förklaras förverkat. Samma lag vare om hjälpmedel, varmed någon tagit befattning som innebär i denna lag straffbelagd förberedelse till brott. Vad nu sagts gälle dock ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill. Avser förverkandeförklaring fartyg, som besväras av sjöpanträtt eller inteckning, må domstolen ock förklara, att panträdden i fartyget skall upphöra. Finnes i annat fall någons rätt till föremål som förklaras förverkat böra oaktat förklaringen bestå, göre domstolen förbehåll därom.

Ändå att fall, varom i första stycket sägs, ej är för handen, må dyrk, falskt mynt eller annat föremål, som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning, förklaras förverkat.

I stället för förverkande äge rätten föreskriva åtgärd till förebyggande av missbruk.

18 §.

Är straff förfallet, må talan angående påföljd som avses i 16 eller 17 § av åklagare väckas allenast om *lands-*

Är straff förfallet, må talan angående påföljd som avses i 16 eller 17 § av åklagare väckas allenast om *stats-*

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

fogden eller, i Stockholm, förste åklagaren finner det vara ur allmän
 stadsfiskalen finner det vara ur all- synpunkt påkallat.
 män synpunkt påkallat.

3 KAP.

Om försök, förberedelse och medverkan till brott.

1 §.

Har någon påbörjat utförandet av visst brott utan att detta kommit till fullbordan, skall han i de fall lagen utsätter straffas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Straffet sättes under vad som bort följa å den fullbordade gärningen, dock att till straffarbete på livstid må dömas i de fall som i lagen särskilt utsättas och att lägre straff än straffarbete ej må ådömas, där minsta straff för det fullbordade brottet är straffarbete i två år eller däröver.

2 §.

Den som, med uppsåt att utföra eller främja straffbelagd gärning, lämnar eller mottager penningar eller annat såsom förlag eller vederlag för brottet eller ock anskaffar, förfärdigar, lämnar, mottager, förvarar, fortskaffar eller tager annan dylik befattning med gift, sprängämne, vapen, dyrk, förfalskningsverktyg eller annat sådant hjälpmedel, skall i de fall lagen utsätter straffas för förberedelse till brottet, där han ej förskyllt straff för fullbordat brott eller försök. I vissa fall som särskilt angivas skall ock stämpling anses som förberedelse. Med stämpling förstås, att någon i samråd med annan beslutar gärningen så ock att någon söker anstifta annan eller åtager eller erbjuder sig att utföra den.

Till straff för förberedelse skall ej dömas, om faran för brott var ringa.

Straffet för förberedelse sättes under vad som bort följa å den fullbordade gärningen och må ej sättas högre än till straffarbete i två år, med mindre å det fullbordade brottet kunnat följa straffarbete i åtta år eller däröver.

3 §.

Straff för försök eller förberedelse till brott skall ej ådömas den som frivilligt, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats. Den som tagit olovlig befattning med hjälpmedel må ej dömas till straff för förberedelse, om han frivilligt förebyggt den brottsliga användningen av hjälpmedlet.

4 §.

Straff som är stadgat för viss gärning skall tillämpas ej blott å den som utfört gärningen utan jämväl å annan som främjat denna med råd eller dåd. Den som ej är att anse såsom gärningsman dömes, om han förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och eljest för medhjälp därtill.

Envar medverkande bedömes efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. Straff som är stadgat för gärning av syssloman, gäldenär eller annan i särskild ställning skall ock drabba den som jämte honom medverkat till gärningen.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Vad i denna paragraf sägs skall ej gälla, där annat följer av vad för särskilda fall är stadgat.

5 §.

Har någon förmåtts att medverka genom tvång, svek eller missbruk av hans ungdom, oförstånd eller beroende ställning eller ock medverkat allenast i mindre mån, må hans straff nedsättas under vad eljest bort följa å gärningen; i ringa fall skall ej till straff dömas. Samma lag vare, då fråga är att straff som är stadgat för någon i särskild ställning skall tillämpas å annan medverkande.

6 §.

Underlåter någon att i tid anmäla eller eljest avslöja straffbelagd gärning som är å färde, när det kan ske utan fara för honom själv eller någon av hans närmaste, skall han i de fall lagen utsätter straffas för underlåtenhet att avslöja brottet enligt vad som är stadgat för den som allenast i mindre mån medverkat till sådan gärning, och må ej i något fall dömas till högre straff än straffarbete i två år.

Underlåta, i annat fall än första stycket avser, föräldrar eller andra uppfostrare eller förmyndare att från straffbelagd gärning hindra den som står under deras vård eller lydnad, när det kan ske utan fara för dem själva eller deras närmaste och utan anmälan till myndighet, dömes för underlåtenhet att hindra brottet enligt vad i första stycket är stadgat; dock må straffet ej sättas högre än till fängelse.

Ej må till straff för underlåtenhet att avslöja eller hindra brott dömas, med mindre den gärning som var å färde så fortskridit att straff kan följa därå.

7 §.

Straff som lagen utsätter för det fall att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något skall jämväl tillämpas, då någon avsiktligen bereder annan vinning eller tillägnar annan något.

4 KAP.

2 §.

Gemensamt straff bestämmes med tillämpning av de för brotten i lag stadgade straffsätserna; dock må straffet i den svåraste tillämpliga straffarten höjas intill vad som svarar mot de för brotten utsatta högsta straffen sammanlagda med varandra. Är det svåraste av de högsta straffen fängelse eller straffarbete på viss tid, må det straffet ej överskridas med mer än två år. Böter såsom gemensamt straff må ej överstiga etthundraåttio dagsböter eller femhundra kronor; dagsböter ådömas, om sådant straff är stadgat för något av brotten. Ej må gemensamt straff understiga det svåraste av de lägsta straffen.

6 §.

Vid tillämpning — — — räknas lika.

Vid beräkning av högsta gemensamma straff för brott, varå kan följa fängelse eller straffarbete, samt brott, som ej är belagt med svårare straff än böter, skall bötesstraff anses motsvara det fängelse som skolat följa vid böternas förvandling. Vid beräkning av högsta och lägsta gemensamma

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

straff i dagsböter, där något av brotten är belagt med böter omedelbart i penningar, skall varje påbörjat bötesbelopp av fem kronor anses lika med en dagsbot.

Uppkommer vid — — — dagatal förfaller.

7 §.

Vad i 1—4 §§ är stadgat om gemensamt straff skall i tillämpliga delar gälla, där någon för flera brott förskyller avsättning eller suspension från samma befattning. Suspension såsom gemensamt straff må bestämmas högst till ett år.

Har någon för skilda brott förskyllt avsättning eller suspension och allmänt straff, varde straffen ådömda jämte varandra; dock må ej jämlikt 25 kap. 1—4 §§ dömas till böter, där den brottslige för annat brott förskyllt avsättning eller suspension och sådant straff prövas vara tillfyllest.

14 §.

Begår någon, efter det han genom laga kraftvunnet utslag blivit dömd för brott som i 12, 20, 21, 22 eller 23 kap. sägs, sådant i dessa kapitel avsett brott, vid vilket särskilt stadgande finnes för det fall att brottet är grovt eller att brottet är ringa, skall straffet för återfall, som ej tillhör högsta svårhetsgraden av brottet, bestämmas enligt stadgandet för närmast högre svårhetsgrad, där ej med hänsyn till brottens beskaffenhet, den tid som mellan dem förflutit eller eljest särskilda skäl äro mot straffhöjningen. Ej må dom å lägre bötesstraff än sextio dagsböter tillräknas någon till sådan straffhöjning.

Utländsk straffdom må tillmätas samma verkan som svensk.

5 KAP.

10 §.

Rymmer fånge eller häktad eller den som är anhållen såsom misstänkt för brott, eller sätter han sig till motvärn emot bevakningsman eller annan, som vill hindra honom från rymning, eller emot anstaltsföreståndare eller annan, under vars uppsikt han står, då denne skall hålla honom till ordningen, eller söker någon, som skall häktas, anhållas eller eljest gripas, att undkomma den som äger verkställa åtgärden, eller sätter sig någon med våld eller hot emot polisman eller vaktpost eller annan för bevakning eller upprätthållande av ordning tjänstgörande krigsman, som skall verkställa tjänsteåtgärd; då må det våld brukas, som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt.

Samma lag — — — verkställa åtgärden.

Har någon — — — — — 9 § sägs.

10 a §.

Vid myteri, under strid så ock eljest vid tillfälle, då brott mot krigslydnaden medför särskild fara, må krigsman mot underlydande som visar ohörsamhet bruka det våld som är nödigt för lydnadens upprätthållande. Göres större våld än nöden kräver, vare lag som i 9 § sägs.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

13 §.

Dör förbrytare, förfalle allt straff. Äro böter, under den brottsliges livstid, ålagda genom laga kraft ägande dom och har till gäldande därav även under hans livstid lös egendom tagits i måt eller satts i allmänt förvar, skola dock böterna utgå av den egendomen.

Påföljd som i 2 kap. 16 eller 17 § sägs må, om det finnes skäligt, ådömas utan hinder av förbrytarens död.

15 §.

För brott som avses i 25 kap. 1—5 §§ vare, där brottet ej är belagt med svårare allmänt straff än straffarbete i två år, straffet förfallet, om den misstänkte ej häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år. Kan å brottet följa straff som i 14 § första, andra eller tredje punkten sägs, gälle vad där stadgas.

19 a §.

Talan om ådömande av påföljd som i 2 kap. 16 § eller 17 § första stycket sägs må, där straff är förfallet, ej väckas senare än tio år från det brottet begicks.

6 KAP.

3 §.

För lidande, som genom brott mot personliga friheten, eller genom ärekränkande gärning, må anses någon tillskyndat, skall ock vedergällning givas.

Den som är saker till ärekränkande gärning må, där den andre äskar det, efter omständigheterna dömas att erlägga kostnad till tryckning i allmän eller ortens tidning av den dom, varigenom denne vunnit upprättelse.

5 §.

Hava flera medverkat till brott, svare de en för alla och alla för en till skadestånd.

Hava flera, på annat sätt än i 3 kap. 6 § första stycket sägs, medverkat till brott, svare de en för alla och alla för en till skadestånd.

8 KAP.

Om brott mot rikets säkerhet.

1 §.

Den som, med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket skall sålunda lösryckas, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, dömes för högförräderi till straffarbete på livstid. Var faran ringa, skall till straffarbete från och med fyra till och med tio år dömas.

Där någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, företager handling som innebär fara därför, straffes ock för högförräderi som i första stycket sägs.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

2 §.

Där den, som fått i uppdrag att för riket förhandla med främmande makt eller eljest bevaka rikets angelägenheter hos någon som företräder främmande makts intresse, missbrukar behörighet att företråda riket eller eljest sin förtroendeställning och därigenom orsakar riket avsevärt men, dömes för trolöshet i förhandling med främmande makt till straffarbete på livstid eller från och med två till och med tio år.

3 §.

Svensk medborgare som utan tillstånd av Konungen eller den han bemyndigat låter bruka sig såsom ombud sig för främmande makt i diplomatisk angelägenhet som rör riket, så ock envar som i föregiven egenskap av behörigt ombud inlåter sig i underhandling om sådan angelägenhet med någon som företräder främmande makts intresse, dömes för egenmäktighet i förhandling med främmande makt till fängelse eller straffarbete i högst två år. Var riket i krig, skall till straffarbete i högst fyra år dömas.

Innebar brottet fara för rikets självbestämmningsrätt eller dess fredliga förhållande till främmande makt, dömes till straffarbete från och med ett till och med sex år eller, om riket var i krig, från och med fyra till och med tio år eller på livstid.

4 §.

Den som, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, obehörigen anskaffar, befordrar eller lämnar uppgift rörande försvarsverk, vapen, förråd, import, export eller förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för försvaret eller för folkförsörjningen vid krig eller av krig föranledda utomordentliga förhållanden eller eljest för rikets säkerhet, dömes, evad uppgiften är riktig eller ej, för spioneri till straffarbete i högst sex år eller, om brottet är ringa, till fängelse. Samma lag vare, där någon med uppsåt som nu sagts obehörigen framställer eller tager befattning med skrift, teckning eller annat föremål som innefattar sådan uppgift.

5 §.

Är spioneri med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, dömes för grovt spioneri till straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen var av särskilt farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av synnerlig vikt eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrotts honom.

6 §.

Förövas, beträffande uppgift som rör förhållande av hemlig natur, gärning som i 4 § sägs utan uppsåt att gå främmande makt tillhanda, dömes för obehörig befattning med hemlig uppgift högst till straffarbete i två år eller, om riket var i krig, högst till straffarbete i fyra år.

Befordrar eller lämnar någon av grov oaktsamhet uppgift som avses i 4 § och som rör förhållande av hemlig natur, dömes för vårdslöshet med hemlig uppgift till fängelse eller böter eller, om riket var i krig, högst till straffarbete i två år.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

7 §.

Den som, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, efter åtagande eller mot ersättning bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter som röra annan främmande makts militära förhållanden av hemlig natur, dömes för militärt spionage mot främmande makt högst till straffarbete i två år.

Den som, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, här i riket bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter rörande militära eller andra förhållanden, vilkas uppenbarande för den främmande makten kan medföra men för annan främmande makts säkerhet, dömes för olovlig underrättelseverksamhet högst till straffarbete i två år. Samma lag vare om den som i annat fall än nu sagts, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, hemligen eller med användande av svikliga medel bedriver politisk underrättelseverksamhet här i riket.

8 §.

Den som offentligen skymfar främmande makts flagga eller vapen eller annat dess höghetstecken så ock den som med våld, hot därom eller missfirmlig gärning förgriper sig mot främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket eller gör intrång i lokal som innehaves av främmande makts representation eller gör skada därå eller å egendom som där finnes, dömes för kränkande av främmande makt till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år, eller, om brottet är ringa, till böter.

Den som offentligen skymfar främmande makts flagga eller vapen eller annat dess höghetstecken så ock den som med våld, hot därom, smädelse eller annan missfirmlig gärning förgriper sig mot främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket eller gör intrång i lokal som innehaves av främmande makts representation eller gör skada därå eller å egendom som där finnes, dömes för kränkande av främmande makt till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år, eller, om brottet är ringa, till böter.

9 §.

Värvar någon utan Konungens tillstånd här i riket folk till främmande krigstjänst eller därmed jämförlig tjänst eller förmår folk att olovligen begiva sig ur riket för att taga sådan tjänst, dömes för olovlig värvning till fängelse eller böter eller, om riket var i krig, till straffarbete i högst två år.

10 §.

Den som av främmande makt eller någon som handlar i dess intresse mottager penningar eller annan egendom för att genom utgivande eller spridande av skrifter eller annorledes påverka den allmänna meningen om statsskicket eller om åtgärder i rikets inre eller yttre styrelse, dömes för tagande av utländskt understöd till fängelse eller straffarbete i högst två år.

11 §.

Försök eller förberedelse till brott som i 1, 2, 4 eller 5 § eller 6 § första stycket sägs så ock underlåtenhet att avslöja brott som avses i 1, 2, 4 eller

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

5 § straffes efter ty i 3 kap. stadgas; dock må för försök dömas till straffarbete på livstid, där sådant straff kunnat följa på det fullbordade brottet. Såsom förberedelse till brott som avses i 1, 2, 4 eller 5 § anses ock stämpling.

12 §.

Där någon, som med hänsyn till vad honom är veterligt, meddelad varning eller eljest bort inse att brott som i 1, 2, 4 eller 5 § sägs är å färde, medverkar till gärningen, straffes med fängelse eller böter eller, om riket var i krig, högst med straffarbete i två år.

Där någon, som med hänsyn till vad honom är veterligt, på grund av meddelad varning eller eljest bort inse att brott som i 1, 2, 4 eller 5 § sägs är å färde, medverkar till gärningen, straffes med fängelse eller böter eller, om riket var i krig, högst med straffarbete i två år.

Samma lag vare, där någon, som bort inse att brott mot 1, 2, 4 eller 5 § är å färde, underlåter att avslöja vad som är honom kunnigt, när det kan ske utan fara för honom själv eller någon av hans närmaste.

13 §.

Allmän åklagare må ej utan Konungens lov väcka åtal för brott som avses i 7—9 §§.

9 KAP.

Om högmålsbrott.

1 §.

Där någon, med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtvingas eller hindras, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, dömes, där det ej är högförräderi, för uppror till straffarbete på livstid. Var faran ringa, skall till straffarbete från och med fyra till och med tio år dömas.

2 §.

Förövar någon misshandel å Konungens person eller å regent som är satt i Konungens ställe eller brott mot Konungens eller regentens frihet, dömes för majestätsbrott till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

Sker brott som nu sagts mot annan medlem av konungahuset, dömes till straffarbete i högst sex år. Är brottet grovt, skall till straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid dömas.

Berövar man någon av de nämnda livet, dömes till straffarbete på livstid.

3 §.

Talar eller skriver någon smädligen eller förgriper sig eljest med missfirmig gärning mot Konungen eller annan medlem av konungahuset, dömes för missfirmelse mot kunglig person till fängelse eller böter.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

4 §.

Skymfar någon offentligen riksstyrelse, som är satt i Konungens ställe, eller riksdagen, dess avdelning eller utskott, dömes för missfirmelse mot riksstyrelse eller mot riksdagen till fängelse eller böter.

5 §.

Den som offentligen skymfar Sveriges flagga eller vapen eller annat rikets höghetstecken, dömes för skymfande av rikssymbol till böter eller fängelse.

6 §.

Där någon, med uppsåt att brott skall förövas mot allmän säkerhet eller medborgerlig frihet, samlar eller anför väpnat manskap eller håller det samlat eller förser manskap med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning eller övar det i vapens bruk, dömes för väpnat hot mot laglig ordning till straffarbete från och med sex till och med tio år.

7 §.

Den som bildar eller deltagar i sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten, eller ock för sådan sammanslutning tager befattning med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning, upplåter lokal eller mark för sammanslutningens verksamhet eller understödjer sammanslutningen med penningar eller på annat sätt, straffes för olovlig kärverksamhet högst med straffarbete i två år.

8 §.

Där någon genom stympning eller annorledes gör sig oduglig, för längre eller kortare tid, till tjänstgöring som han skolat fullgöra vid krigsmakten eller eljest för rikets försvar eller ock genom att föregiva sjukdom eller medelst annat vilseledande undandraget sig sådan tjänstgöringsskyldighet, dömes för svikande av försvarsplikt högst till straffarbete i två år eller, om riket var i krig, högst till straffarbete i fyra år.

9 §.

Försök till brott som i 1, 2, 6 eller 8 § sägs så ock förberedelse till brott som i 1, 2 eller 6 § sägs eller underlåtenhet att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas; dock må för försök dömas till straffarbete på livstid, där sådant straff kunnat följa på det fullbordade brottet. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

10 §.

Allmän åklagare må icke utan Konungens lov åtala brott som i 2 § sägs, med mindre någon genom brottet ljutit döden, eller brott som avses i 3 §, ej heller försök eller förberedelse till brott mot 2 § eller underlåtenhet att avslöja sådant brott.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

10 KAP.

Om brott mot allmän verksamhet.

1 §.

Förgriper sig någon med våld eller hot därom å innehavare av ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, då denne är i tjänsteutövning eller för att tvinga honom till tjänsteåtgärd, hindra honom därifrån eller hämnas därför, dömes för våld eller hot mot tjänsteman till straffarbete i högst fyra år eller fängelse; är brottet ringa, vare straffet böter. Samma lag vare, där någon sålunda förgriper sig mot den som innehaft ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar var förenat, för vad denne däri gjort eller låtit.

Vad nu sagts om befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, skall ock gälla befattning, med vilken enligt Konungens förordnande samma skydd skall vara förenat.

2 §.

Den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon, som åtnjuter skydd enligt nämnda paragraf, i utövningen av hans befattning eller hämnas därför otillbörligen företager gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed, dömes för förgripelse mot tjänsteman till fängelse eller böter. Är brottet grovt, skall till straffarbete i högst fyra år eller fängelse dömas.

3 §.

Vad i 1 och 2 §§ stadgas skall ock gälla, om någon på sätt som i nämnda paragrafer sägs förgriper sig mot den som är eller varit kallad att biträda där avsedd befattningshavare vid förrättning.

4 §.

Den som, utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra utövningen av befattning som avses i 1 §, dömes för våldsamt motstånd till fängelse eller böter.

5 §.

Förgriper man sig med smädelse eller annan missfirmlig gärning mot någon, som åtnjuter skydd enligt 1 §, och sker det i eller för hans befattning, dömes för missfirmelse mot tjänsteman till böter eller fängelse.

6 §.

Där någon lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat, straffes för bestickning högst med straffarbete i två år.

7 §.

Den som vid val till allmän befattning eller vid annan utövning av rösträtt i allmänt ärende söker hindra omröstningen eller förvanska dess utgång eller eljest otillbörligen inverka på omröstningen, dömes för otillbörligt verkande vid röstning till fängelse eller böter. Är brottet med hänsyn till att det

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

innefattar missbruk av tjänsteställning eller eljest att anse som grovt, skall till fängelse eller straffarbete i högst två år dömas.

Den som mottager, låter åt sig utlova eller begär otillbörlig förmån för att rösta på visst sätt eller icke rösta i allmänt ärende, dömes till böter eller fängelse.

8 §.

Söker någon obehörigen förskaffa sig kännedom om vad som angående utövning av rösträtt i allmänt ärende skall hållas hemligt, dömes för brott mot rösthemlighet till böter.

9 §.

Den som med våld eller hot därom angriper någon för det han hos domstol eller annan myndighet gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller eljest vid förhör avgivit utsaga eller för att hindra honom från sådan åtgärd, straffes för övergrepp i rättsak högst med straffarbete i två år. Samma lag vare om den som med annan gärning, som medför lidande, skada eller eljest olägenhet, eller med hot därom angriper någon för det han avlagt vittnesmål eller eljest avgivit utsaga vid förhör hos myndighet eller för att hindra honom från sådan utsagas avgivande.

10 §.

Där någon döljer den som förövat straffbelagd gärning, hjälper honom att undkomma, undanröjer bevis om gärningen eller på annat dylikt sätt motverkar hans befordran till straff, *skyddsåtgärd eller motsvarande åtgärd*, dömes för skyddande av brottsling högst till straffarbete i två år.

Insåg han icke men hade skäligen anledning antaga att den andre var brottslig, straffes med böter.

Make, trolövd, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som i första svågerlag är lika nära förenad med den brottslige, adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej fällas till straff efter denna paragraf.

11 §.

Tager man lös den som är anhållen, häktad eller fånge eller eljest för annat än sjukvård eller skyddsuffostran berövd friheten eller främjar annorledes hans flykt, dömes för främjande av flykt till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Är brottet att anse som ringa, *såsom med hänsyn till att rymlingen ej var skyldig till brott, hans brottslighet ej av allvarlig beskaffenhet eller hjälpåtgärden av mindre farlig art*, vare straffet böter eller fängelse.

Försök straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

Tager man lös den som är anhållen, häktad eller fånge eller eljest för annat än sjukvård eller skyddsuffostran berövd friheten eller främjar annorledes hans flykt, dömes för främjande av flykt till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Är brottet att anse som ringa, vare straffet böter eller fängelse.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

12 §.

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, utmått eller beslagtaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller insegel eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt myndighets förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse.

Vägrar någon inträde som förrättningsman äger fordra, dömes till böter.

13 §.

Där någon obehörigen utövar vad som hör till befattning varmed ämbetsansvar är förenat, dömes för obehörig tjänsteutövning till fängelse eller böter. Är brottet med hänsyn till att gärningsmannen ville skaffa sig obehörig vinning eller eljest att anse som grovt, skall till straffarbete i högst fyra år eller fängelse dömas.

14 §.

Den som, utan att fall är för handen som i 13 § sägs, obehörigen giver sig ut för att innehava där avsedd befattning, dömes för föregivande av allmän ställning till böter eller fängelse. Samma lag vare, där någon obehörigen bär uniform eller tjänstetecken för att giva sig sken av att tillhöra krigsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Den som obehörigen giver sig ut för advokat, dömes till böter.

11 KAP.

Om brott mot allmän ordning.

1 §.

Stör folksamling allmän ordning genom att ådagalägga uppsåt att, med förenat våld, sätta sig upp mot myndighet eller eljest framtvunga eller hindra viss åtgärd och skingrar sig ej på myndighets befallning, straffes för upplopp, anstiftare och anförare med straffarbete i högst fyra år och annan deltagare i folksamlingens förehavande högst med straffarbete i två år.

Skingrar sig folksamlingen på myndighets befallning, straffes anstiftare och anförare högst med straffarbete i två år.

2 §.

Har folksamling, med uppsåt som i 1 § sägs, gått till förenat våld å person eller egendom, dömes, evad myndighet var tillstädes eller ej, för våldsam upplopp, anstiftare och anförare till straffarbete i högst tio år och annan deltagare i folksamlingens förehavande högst till straffarbete i fyra år.

3 §.

Underlåter deltagare i folksamling som stör allmän ordning att efterkomma för ordningens upprätthållande meddelad befallning eller intränger på område som för sådant ändamål fridlysts eller avspärrats, dömes, där ej upplopp föreligger, för ohörsamhet mot ordningsmakten till böter eller fängelse.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

4 §.

Där någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra allmän gudstjänst, annan allmän andaktsövning, vigsel eller begravning eller dylik akt, domstols förhandling eller annan statlig eller kommunal förrättning eller ock allmän sammankomst för överläggning, undervisning eller åhörande av föredrag, dömes för störande av förrättning eller av allmän sammankomst till böter eller fängelse.

5 §.

Var som muntligen inför menighet eller folksamling, i skrift som sprides eller utlämnas för spridning eller i annat meddelande till allmänheten uppmannar eller eljest söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet, dömes för uppvigling till böter eller fängelse. Sökte han förleda till brott varå straffarbete kan följa, må till straffarbete i högst fyra år dömas.

6 §.

Den som bland allmänheten sprider falskt rykte eller annat osant påstående som är ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet, folkförsörjningen eller allmän ordning och säkerhet eller att undergräva aktningen för myndighet eller annat organ vilket äger besluta i allmänna angelägenheter, straffes för samhällsfarlig ryktesspridning högst med straffarbete i två år.

7 §.

Hotar, förtalar eller smädar någon offentlig folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse, dömes för hets mot folkgrupp till böter eller fängelse.

7 §.

Den som offentligen skymfar sådant som av kyrkan eller erkänt trossamfund hålles heligt, dömes för brott mot trosfrid till böter eller fängelse.

8 §.

8 §.

Där någon obehörigen flyttar, skadar eller skymfligen behandlar lik eller avlidens aska, öppnar grav eller eljest gör skada eller ofog på kista, urna, grav eller annat de dödas vilorum eller på gravvård, dömes för brott mot griftefrid till fängelse eller böter.

9 §.

9 §.

Den som på allmän plats, evad det är utom- eller inomhus, uppträder berusad så att det framgår av hans åtbörder eller tal, dömes för fylleri till böter, högst femhundra kronor.

10 §.

Den som på allmän plats, evad det är utom- eller inomhus, uppträder berusad av starka drycker, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, dömes för fylleri till böter, högst femhundra kronor.

Till samma straff dömes, om någon på plats och sätt som i första stycket sägs uppträder berusad av annat än starka drycker.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

10 §.

11 §.

Var som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, för oljud på allmän plats eller eljest offentligen betar sig på sätt som är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten, dömes för förargelseväckande beteende till böter, högst femhundra kronor.

11 §.

12 §.

Anordnar någon för allmänheten äventyrligt spel om penningar eller penningvärde eller tillåter sådant spel i lokal som han upplåtit åt allmänheten, straffas med fängelse eller böter. Deltager någon i dylikt spel som anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i lokal vartill allmänheten har tillträde, dömes till böter.

12 §.

13 §.

Den som, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, utsätter djur för otillbörligt lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse.

12 KAP.

Om förfalskningsbrott.

1 §.

Var som, genom att skriva annan, verklig eller diktad, persons namn, falskeligen förskaffa sig annans underskrift eller annorledes, framställer falsk urkund eller ock falskeligen ändrar eller utfyller äkta urkund, dömes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Såsom urkund anses protokoll, kontrakt, skuldebrev, intyg och annan handling, som upprättats till bevis eller eljest är av betydelse såsom bevis, så ock legitimationskort, biljett och dylikt bevismärke.

2 §.

Där urkundsförfalskning med hänsyn till omständigheterna vid brottet är att anse som ringa, skall för ringa urkundsförfalskning dömas till fängelse eller böter.

Vid bedömande huruvida urkundsförfalskning är ringa skall särskilt beaktas, om urkunden är av mindre vikt, såsom kassakvitto, kontramärke eller dylikt mottagningsbevis, eller om gärningen skett för att förhjälpa någon till hans rätt.

3 §.

Är urkundsförfalskning med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grov, skall för grov urkundsförfalskning dömas till straffarbete från och med ett till och med sex år.

Vid bedömande huruvida urkundsförfalskning är grov skall särskilt beaktas, om den avser myndighets arkivhandling av vikt eller urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen, såsom obligation, aktiebrev eller inteckningshandling, eller om gärningen eljest är av särskilt farlig art.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

4 §.

Den som förstör, gör obrukbar eller undanskaffar urkund varöver han ej äger förfoga, straffes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för undertryckande av urkund med straffarbete i högst två år eller fängelse. Är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år. I ringa fall vare straffet fängelse eller böter.

Den som förstör, gör obrukbar eller undanskaffar urkund varöver han *vid tillfället* ej äger så förfoga, straffes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för undertryckande av urkund med straffarbete i högst två år eller fängelse. Är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst fyra år. I ringa fall vare straffet fängelse eller böter.

5 §.

Där någon utan lov anbringar eller eljest förfalskar namnteckning eller annan signatur på alster av konst eller konsthantverk eller på annat dylikt verk och därigenom ger sken av att annan bestyrkt sig vara upphovsman till verket, dömes för signaturförfalskning till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Är brottet ringa, vare straffet fängelse eller böter.

6 §.

Var som eftergör inom eller utom riket gällande penningsedel eller mynt eller annorledes förfalskar sedel eller mynt, dömes för penningförfalskning till straffarbete i högst fyra år. Är brottet grovt, skall till straffarbete från och med ett till och med åtta år dömas. I ringa fall vare straffet fängelse eller böter.

7 §.

Eftergör någon gällande frimärke, beläggningsstämpel eller annat offentligt eller för allmänheten avsett inländskt eller utländskt värdemärke eller ock offentlig inländsk eller utländsk kontrollmärkning på mått, vikt, vara, handling eller annat, eller anbringar någon falskt sådant märke eller falskeligen äkta märke eller förfalskar någon eljest sådant märke eller det märkta, straffes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för märkesförfalskning med straffarbete i högst två år eller fängelse. Är brottet grovt, skall till straffarbete från och med ett till och med sex år dömas. I ringa fall vare straffet fängelse eller böter.

8 §.

Där någon falskeligen anbringar märke eller annat föremål som kan tagas för gällande gränsmärke, vattenmärke, fixpunkt eller annat märke för plan- eller höjdmätning eller ock flyttar, borttager, skadar eller förstör sådant märke, dömes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förfalskning av fast märke till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Är brottet ringa, vare straffet fängelse eller böter.

9 §.

Den som åberopar falsk urkund, utbjuder eller håller till salu verk med falsk signatur, utprånglar falsk sedel eller falskt mynt, begagnar falskt värde- eller kontrollmärke, åberopar falskt fast märke eller eljest gör bruk av något, som förfalskats på sätt ovan sägs, straffes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av det förfalskade såsom hade han själv gjort förfalskningen.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

10 §.

Den som i annat fall än i 9 § sägs bland allmänheten sprider något, som lätt kan förväxlas med gällande penningssedel, mynt eller offentligt värde-
märke, dömes för spridande av efterbildning av sådant föremål till böter.

11 §.

Har någon, som ådragit sig ansvar enligt vad förut i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit frivilligt avvärjt den fara i bevishän-
seende som gärningen innebar, må straffet nedsättas under vad eljest bort
följa å gärningen. Var faran ringa och är brottet ej belagt med svårare straff
än fängelse, vare fri från straff.

12 §.

Försök eller förberedelse till brott som i 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 § sägs
så ock underlåtenhet att avslöja brott som avses i 6 § straffes efter ty i 3 kap.
stadgas. Skulle brottet, om det fullbordats, hava varit att anse som ringa,
må dock ej dömas till straff enligt vad nu sagts.

13 KAP.

Om mened och falskt åtal; så ock om annan osann utsaga.

1 §.

Var som under laga ed eller försäkran som avgives i eds ställe lämnar
osann uppgift eller förtiger sanningen, dömes för mened till straffarbete från
och med sex månader till och med fyra år. Är brottet med hänsyn till om-
ständigheterna att anse som grovt, såsom då det sker med uppsåt att oskyl-
dig må fällas till urbota straff eller eljest synnerlig skada tillfogas annan,
skall till straffarbete från och med två till och med åtta år dömas. Är brottet
att anse som ringa, vare straffet fängelse eller böter.

2 §.

Den som vid förhör under sanningsförsäkran i rättegång lämnar osann
uppgift eller förtiger sanningen, dömes för osann partsutsaga till straffar-
bete i högst två år eller fängelse. Är brottet att anse som ringa, vare straffet
böter eller fängelse.

3 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som i 1 eller 2 § sägs, dömes
för ovarsam utsaga till böter eller fängelse.

4 §.

Prövas utsaga som avses i 1—3 §§ vara utan betydelse för saken, skall
ej till straff dömas.

Vad i första stycket sägs skall ock gälla, där någon lämnat osann upp-
gift eller förtigit sanningen angående sådant varom han ägt vägra att yttra
sig och omständigheterna innebära skäligen ursäkt för honom.

5 §.

Väcker någon åtal med uppsåt att oskyldig må bli sakfälld, dömes för
falskt åtal till straffarbete i högst två år eller fängelse. Där gärningen med
hänsyn till omständigheterna är att anse som grov, såsom då åtalet avser

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

svårt brott eller innefattar missbruk av tjänsteställning, skall till straffarbete i högst sex år dömas. I ringa fall vare straffet fängelse eller böter.

6 §.

Den som väcker åtal ehuru han icke har sannolika skäl därtill, dömes för obefogat åtal till fängelse eller böter.

7 §.

Gör någon angivelse till åtal med uppsåt att oskyldig må bli sakfälld, dömes för falsk angivelse till straffarbete i högst två år eller fängelse. I ringa fall vare straffet fängelse eller böter.

Den som, i annat fall än första stycket avser, hos åklagare, polismyndighet eller annan myndighet sanningslöst tillvitar annan brottslig gärning, föregiver besvärande omständighet eller förnekar friande eller mildrande omständighet, straffes, där myndigheten har att upptaga anmälan i sådan sak, för falsk tillvitelse såsom i första stycket sägs.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som i första eller andra stycket sägs, dömes till böter eller fängelse.

8 §.

Förvanskar eller undanröjer någon bevis med uppsåt att oskyldig må bli sakfälld eller åberopar med sådant uppsåt falskt bevis, dömes för bevisförvanskning såsom i 5 § sägs.

9 §.

Har någon, utan att vara förfallen till straff enligt vad förut i detta kapitel är sagt, genom åtgärd, varom där förmäles, framkallat fara för att annan skall bli utan laga skäl dömd eller eljest lida avsevärt förfång, och underlåter han, efter att hava kommit till insikt därom, att till farans avvärande göra vad skäligen kan begäras, dömes till böter eller fängelse.

10 §.

Var som i skriftlig utsaga, som jämlikt lag eller författning avgives under edlig förpliktelse eller på heder och samvete eller under annan dylik försäkran, lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, dömes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till fängelse eller böter eller, om brottet är grovt, till straffarbete i högst två år.

Förövas gärning, varom i första stycket förmäles, av grov oaktsamhet, dömes till böter eller fängelse.

11 §.

Lämnar någon i intyg eller annan urkund osann uppgift om vem han är eller om annat än egna angelägenheter eller upprättar för skens skull urkund rörande rättshandling, dömes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse. Är brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller eljest att anse som grovt, skall till fängelse eller straffarbete i högst två år dömas.

Den som åberopar eller eljest begagnar osann urkund som avses i första stycket, straffes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund enligt vad i nämnda stycke sägs.

12 §.

Missbrukar någon pass, betyg eller dylik för viss man utställd urkund genom att giva sig eller annan ut för honom eller utlämnar urkunden att så-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

lunda missbrukas, eller utgiver någon sanningslöst handling, som tillkommit medelst genomslag eller fotografering eller på annat dylikt sätt, för riktig kopia av viss urkund, dömes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av urkund till fängelse eller böter.

13 §.

Förnekar någon sin underskrift på urkund, dömes, där åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förnekande av underskrift till fängelse eller böter.

14 §.

Där någon, som ådragit sig ansvar enligt vad förut i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit frivilligt rättat felet eller på annat sätt avvärjt fara för vidare olägenhet, må straffet nedsättas under vad eljest bort följa å gärningen. Var faran ringa och är brottet ej belagt med svårare straff än fängelse, vare fri från straff.

15 §.

Förberedelse till brott varom i 1 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas, där ej brottet, om det fullbordats, skulle hava varit att anse som ringa. Lika med förberedelse anses sådan stämpling, att någon sökt anstifta annan till gärningen.

Försök till brott som i 8 § sägs straffes ock enligt vad i 3 kap. stadgas.

14 KAP.

2 §.

Försök eller förberedelse till mord så ock underlåtenhet att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas; dock må för försök dömas till straffarbete på livstid. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

7 §.

Hava flera deltagit i misshandel, varav någon ljutit döden; då skall en var, som tillfogat den döde livsfarlig skada, och där ej viss skada var i sig själv livsfarlig, en var, som tillfogat den döde någon av de skador, vilka i förening orsakat döden, dömas till det straff, vartill han, om den av honom åstadkomna skadan ensam varit dödande, gjort sig förfallen. Den, som å den döde gjort ringare misshandel, skall, där ej gärningen eljest är med högre straff belagd, anses hava medverkat till dråpet på sätt i 3 kap. 5 § sägs.

10 §.

Har någon — — — — — sex år.

Försök eller förberedelse till brott, som nu sagt är, så ock underlåtenhet att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

Med svår — — — livsfarlig sjukdom.

18 §.

Har någon — — — — — år dömas.

Försök eller förberedelse till brott, som nu sagt är, så ock underlåtenhet

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

45 §.

Misshandel som i 12 eller 13 § sägs, ändå att den skett emot maka, styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan förman, så ock brott efter 15 eller 37 §, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande brottet till sådant åtal angiver, eller det blivit förövat å allmän plats. Utan hinder av vad nu är sagt må brottet åtalas av allmän åklagare, där det medfört döden eller ock *landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen* finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

Misshandel som i 12 eller 13 § sägs, ändå att den skett emot maka, styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan förman, så ock brott efter 15 eller 37 §, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande brottet till sådant åtal angiver, eller det blivit förövat å allmän plats. Utan hinder av vad nu är sagt må brottet åtalas av allmän åklagare, där det medfört döden eller ock *statsåklagaren* finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

Vållande, varom — — — än målsägande.

Därest brott — — — — — till åtal.

Har brott — — — — — åtal anges.

15 KAP.

Om brott mot annans frihet eller frid.

25 §.

Försök till brott, som i 5, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 15 a eller 17 § eller 18 § 1 mom. sagt är, så ock förberedelse till eller underlåtenhet att avslöja brott som i 5, 6, 7 eller 8 § anges, straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Har av försök till brott, som i 12 eller 13 § omtalas, kvinnan fått döden, må till straffarbete på livstid dömas. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

Angående åtal — — — — — 19 § sägs.

26 §.

Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälig anledning därtill visa; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må, ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.

27 §.

Brytes hemfrid genom husrannsakan av obehörig person eller i olaga ordning; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

28 §.

Bryter man hemfrid, i ty att man, av ondska, slår in fönster i annans hus, eller kastar i annans gård, hus eller fartyg in sten eller annat; straffes med

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

böter eller fängelse i högst sex månader. Sker det av överdåd eller okynne; vare staffet böter.

Den, som kastar sten eller annat å annans hus, bultar eller gör annat våld därå, eller kommer oljud eller oväsande åstad i annans gård eller trädgård, varde, där hemfrid därigenom störes, straffad med böter.

29 §.

Brott, som i 26, 27 eller 28 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där det ej av målsägande till sådant åtal angives.

30 §.

Den som, sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra, olovligen bryter eller öppnar annans förseglade brev eller handling eller annat, som honom enskilt angår och med försegling eller på annat sätt tillslutet är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Sker det eljest med vilja utan ont uppsåt; vare straffet böter.

Tager någon olovligen från posten ut annans brev och det uppsåtligt förstör eller undanhåller; straffes ock såsom i första stycket sägs.

Brott, som i denna paragraf avses, må ej åtalas av annan än den, som brevet avsänt eller till vilken det skrivet är, eller av den, som äger, i vård haver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnat blivit.

31 §.

Har man, utan sådant hemfridsbrott, som i 26, 27 eller 28 § sägs, gjort våld å annan, i hus eller gård, där han sitt hemvist hade, eller dit han i fara tillflykt tog, eller å fartyg, evad han till besättningen hörde eller eljest hade lov eller lega för sig, eller ute å mark, då han sitt arbete förrättade; varde den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande ansedd.

16 KAP.

Om ärekränkning.

18 KAP.

13 §.

Sprider någon ut, håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som sårar tukt och sedlighet eller genom grov kränkning av andras människovärde är ägnad att väcka allmän anstöt, straffes för anstötligt förfarande med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

19 KAP.

Om allmänfarliga brott.

1 §.

Anlägger någon brand, som innebär fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom, dömes för mordbrand till straffarbete från och med två till och med åtta år.

2 §.

Är mordbrand med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grov, dömes för grov mordbrand till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om branden anlagts i tättbebyggt samhälle, där den lätt kunde sprida sig, eller eljest innebar fara för flera människor eller för egendom av särskild betydelse.

3 §.

Den som åstadkommer explosion, översvämning, ras, skeppsbrott, flyg- eller tågolycka eller annan sådan ofärd och därigenom framkallar fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom, dömes för allmänfarlig ödeläggelse till straffarbete från och med två till och med åtta år eller, om brottet är grovt, till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

4 §.

Där någon förstör eller skadar egendom, som har avsevärd betydelse för rikets försvar, folkförsörjning, rättsskipning eller förvaltning eller för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i riket, eller genom annan åtgärd, som ej innefattar allenast undanhållande av arbetskraft eller uppmaning därtill, allvarligt hindrar eller stör användningen av sådan egendom, dömes för sabotage till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Samma lag vare, där någon eljest, genom skadegörelse eller annan åtgärd som nyss sagts, allvarligt hindrar eller stör den allmänna samfärdseln eller användningen av telegraf, telefon, radio eller dylikt allmänt hjälpmedel eller av anläggning för allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Är brottet grovt, dömes för grovt sabotage till straffarbete från och med två till och med tio år eller på livstid. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om därigenom framkallats fara för rikets säkerhet, för flera människoliv eller för egendom av särskild betydelse.

5 §.

Den som av oaktsamhet, genom att umgås ovarsamt med eld eller sprängämne eller annorledes, vållar brand eller ofärd som i 1, 2 eller 3 § sägs eller framkallar fara därför eller vållar skada eller hinder som i 4 § sägs, dömes för allmänfarlig vårdslöshet till fängelse eller böter. Är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

6 §.

Förgiftar eller infekterar någon livsmedel, vatten eller annat, sprider på annat sätt gift eller dylikt eller överför eller sprider allvarlig sjukdom, och

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

framkallar han därigenom allmän fara för människors liv eller hälsa, dömes för spridande av gift eller smitta till straffarbete i högst sex år.

Är brottet grovt, dömes till straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det skett med uppsåt att skada annan till liv eller hälsa eller om många människor utsatts för fara.

7 §.

Framkallar någon allmän fara för djur eller växter medelst gift eller genom att överföra eller sprida elakartad sjukdom eller genom att sprida skadedjur eller ogräs eller på annat dylikt sätt, straffes för förgöring högst med straffarbete i två år.

Är brottet grovt, dömes för grov förgöring till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det skett med uppsåt att skada eller om egendom av betydande värde utsatts för fara.

8 §.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som i 6 eller 7 § sägs, dömes till fängelse eller böter.

9 §.

Har någon, utan att vara förfallen till straff enligt vad förut i detta kapitel är sagt, vid handhavande av eld, sprängämne, gift eller annorledes framkallat fara för brand eller ofärd som i 1, 2 eller 3 § sägs eller allmän fara som avses i 6 eller 7 §, och underlåter han, efter att hava kommit till insikt därom, att till farans avvärjande göra vad skäligen kan begäras, dömes till fängelse eller böter.

10 §.

Där någon, som ådragit sig ansvar enligt 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 eller 9 §, frivilligt avvärjt fara som där sägs innan avsevärd olägenhet uppkommit, må straffet nedsättas under vad eljest bort följa å gärningen, dock må ej till lägre straff än straffarbete dömas, om minsta straff för brottet eljest är straffarbete i två år eller däröver. Var faran ringa och är brottet ej belagt med svårare straff än fängelse, vare fri från straff.

11 §.

Försök eller förberedelse till brott som i 1, 2, 3, 4, 6 eller 7 § sägs så ock underlåtenhet att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

20 KAP.

3 §.

Stjäl någon — — — — — det tillgripna.

I fråga om straff för återfall i brott skall bodräkt anses som ringa stöld.

8 §.

Tager någon i skog eller mark olovligen sådant som avses i 24 kap. 2 § andra stycket och är ej brottet enligt vad där sägs att anse som åverkan, skall vad i detta kapitel är stadgat angående tillgrepp äga tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Gör någon intrång i annans besittning av fastighet, såsom genom att olovligen anbringa eller bryta stängsel, bygga, gräva, plöja, upptaga väg eller låta kreatur beta, eller skiljer obehörigen annan från besittning av fastighet eller del därav, skall vad i 6 och 7 §§ sägs om egenmäktigt förfarande eller självtäkt äga tillämpning.

10 §.

Försök eller förberedelse till brott som i 1, 4, 5 eller 9 § sägs så ock underlåtenhet att avslöja brott som i 5 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Samma lag vare beträffande försök till sådant tillgrepp av fortskaffningsmedel, som är straffbart enligt 6 §. Såsom förberedelse till rån anses ock stämpling.

Gör vid — — — — — livstid dömas.

21 KAP.

6 §.

Den som köper sak, som är frånhänd någon genom brott, eller tillgodogör sig saken eller eljest därmed tager befattning ägnad att försvåra sakens återställande, straffes för häleri med straffarbete i högst två år eller fängelse, eller, om brottet är grovt, med straffarbete i högst fyra år; i ringa fall vare straffet böter eller fängelse. Samma lag vare om den som bereder sig otillbörlig vinning av någons brottsliga förvärv, så ock om den som genom krav, överlåtelse eller på annat dylikt sätt hävdar genom brott tillkommen fordran.

Om gärningsmannen — — — eller fängelse.

8 §.

Försök eller förberedelse till brott som i 1, 3, 4 eller 5 § sägs straffes efter ty i 3 kap. stadgas; dock skall vad i 3 kap. 3 § sägs icke gälla i fråga om försök till utpressning.

Såsom för förberedelse till brott som i 1 eller 3 § sägs straffes den som för att bedraga försäkringsgivare eller eljest med bedrägligt uppsåt skadar sig eller annan till person eller egendom. Samma lag vare, där någon med uppsåt som nyss sagts söker åstadkomma sådan skada. Har han innan skadan inträtt frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, vare fri från straff.

22 KAP.

7 §.

Brukar någon olovligen annans sak som han har i besittning och vållar därigenom skada eller olägenhet, dömes för olovligt brukande till böter. Samma lag vare, där innehavare av fastighet brukar denna till men för annans rätt därtill genom att olovligen bygga, gräva, plöja, upptaga väg, låta kreatur beta eller vidtaga annan dylik åtgärd.

24 KAP.

Om skadegörelse; så ock om tagande av olovlig väg.

1 §.

Var som förstör eller skadar egendom, fast eller lös, till men för annans rätt därtill, dömes för skadegörelse till fängelse eller böter.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

2 §.

Är skadegörelse med hänsyn till skadans obetydlighet och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för åverkan dömas till böter.

Den som i skog eller mark olovligen tager växande träd eller gräs eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda eller ock vindfälle, sten, grus, torv eller annat sådant, som ej är berett till bruk, dömes för åverkan, om brottet med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter är att anse som ringa.

3 §.

Är skadegörelse med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grov, skall för grov skadegörelse dömas till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om av gärningen kommit synnerlig fara för någons liv eller hälsa eller om den förövats på sak som har stor kulturell eller ekonomisk betydelse eller om skadan eljest är synnerligen kännbar.

4 §.

Tager någon olovlig väg över tomt eller plantering eller över annan äga som kan skadas därav, dömes för tagande av olovlig väg till böter.

5 §.

Försök eller förberedelse till brott som i 3 § sägs så ock underlåtenhet att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas.

6 §.

Åverkan eller tagande av olovlig väg må ej, där brottet endast förnärmar enskilds rätt, åtalas av allmän åklagare med mindre *landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen* finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

Åverkan eller tagande av olovlig väg må ej, där brottet endast förnärmar enskilds rätt, åtalas av allmän åklagare med mindre *statsåklagaren* finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

25 KAP.

Om ämbetsbrott.

1 §.

Missbrukar ämbetsman, genom handling eller underlåtenhet, sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild, dömes, där ej gärningen utgör förskingring eller annan trolöshet eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstemissbruk till avsättning eller suspension från tjänsten; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse eller straffarbete i högst två år. I ringa fall vare straffet allenast böter.

Är tjänstemissbruk med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, dömes för grovt tjänstemissbruk till avsättning och straffarbete i högst sex år.

2 §.

Ämbetsman, som mottager, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, dömes, där ej gärningen

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

eljest är särskilt belagd med straff, för tagande av muta såsom i 1 § stadgas. Samma lag vare, där han begått sådan gärning innan han erhöll befattningen.

Begår den som varit ämbetsman gärning, varom i första stycket sägs, dömes till allmänt straff som i 1 § stadgas.

3 §.

Yppar ämbetsman vad han är pliktig att hemlighålla eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, där ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för brott mot tystnadsplikt till suspension eller avsättning; om skäl äro därtill, skall han tillika dömas till fängelse. I ringa fall vare straffet allenast böter.

Begår den som varit ämbetsman sådan gärning, dömes till allmänt straff som i första stycket sägs.

4 §.

Åsidosätter ämbetsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, dömes, där ej gärningen utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstefel till böter eller suspension. Är felet grovt, vare straffet avsättning eller suspension; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse.

5 §.

Finnes ämbetsman hava genom gärning, som är annorstädes än i 1—4 §§ belagd med straff, åsidosatt sin tjänsteplikt, varde den omständigheten beaktad vid bestämmande av straffet, och må fängelse intill två år ådömas, ändå att så högt straff eljest ej kunnat följa.

6 §.

Innehar den som enligt bestämmelserna i 1—4 §§ förskyllt avsättning eller suspension från viss tjänst ej längre samma tjänst, men har han i dess ställe erhållit annan befattning med likartade arbetsuppgifter, skall dömas till avsättning eller suspension från den befattningen. Har han ej i tjänstens ställe erhållit annan befattning varom nu sagts, skall allmänt straff som i 1—4 §§ stadgas ådömas enbart och vid straffets bestämmande hänsyn tagas till att han förskyllt avsättning eller suspension; om han eljest ej förskyllt frihetsstraff, må varje straff bortfalla. Har den brottslige förskyllt avsättning, skall det utsättas i domen.

Där den som förskyllt avsättning eller suspension från sin tjänst innehar annan med ämbetsansvar förenad befattning än i första stycket sägs, varde han avsatt från denna, om han genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava befattningen; har han eljest i avsevärd mån skadat det anseende innehavaren av den befattningen bör äga, dömes till suspension därifrån.

Dömes någon till ansvar jämlikt 2 § andra stycket eller 3 § andra stycket och innehar han med ämbetsansvar förenad befattning, skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

7 §.

Där ämbetsman på grund av annat brott än sådant varom i 1—4 §§ sägs dömes till straffarbete, varde ock av- Där ämbetsman på grund av annat brott än sådant varom i 1—4 §§ sägs dömes till straffarbete, varde ock av-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

satt; om särskilda skäl föranleda därtill, må han dock bibehållas i tjänsten, och kan i sådant fall dömas till suspension. Förskyller han fängelse eller böter, skall dömas till *avsättning*, om han genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava *tjänsten*, eller till *suspension*, om han *eljest* i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga.

(Utskottets förslag:)

satt; om särskilda skäl föranleda därtill, må han dock bibehållas i tjänsten, och kan i sådant fall dömas till suspension. Förskyller han fängelse eller böter, skall dömas till *suspension*, om han genom brottet i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga; dock må till *avsättning* dömas, där *est* han med hänsyn till *tjänstens särskilda beskaffenhet* genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava *denna*.

Då avsättning eller suspension ådömes jämlikt första stycket, skall den förlust ämbetsmannen därigenom lider beaktas vid bestämmande av annat straff för brottet, och må böter som *eljest* skolat följa å brottet bortfalla.

8 §.

Har förvaltningsmyndighet för visst brott ålagt ämbetsman bestraffning, har domstol att taga hänsyn därtill vid bestämmande av straff för samma brott, och må böter eller suspension, som *eljest* skolat följa å brottet, bortfalla. Förvaltningsmyndighetens beslut skall förfalla, om det ej helt eller delvis verkstälts då åtal för brottet väckes.

9 §.

Har ämbetsman utan lov eller tillkännagivet förfall avhållit sig från tjänstgöring och ej kunnat med kallelse träffas eller inställas, dömes, där han ej kommer innan tre månader förflutit från det kallelse som domstolen utfärdat å honom införts i allmänna tidningarna, till avsättning från tjänsten.

10 §.

Har någon medverkat till gärning, varom i 1, 2 eller 3 § förmäles, utan att därigenom åsidosätta tjänsteplikt, dömes till allmänt straff som där sägs efter ty i 3 kap. stadgas. Är han själv ämbetsman, skall därjämte vad i 7 § sägs äga tillämpning.

För medverkan till gärning varom i 4 § sägs må allenast den som därigenom åsidosatt tjänsteplikt dömas.

11 §.

Med ämbetsman förstås i denna lag domare, annan statens befattningshavare som endast medelst rannsaking och dom kan avsättas från sin tjänst samt den som har förtroendesyssla, från vilken Konungen må entlediga honom. Vad som sägs om ämbetsmän gälle ock om dem, som äro satta att förvalta städers, menigheters eller allmänna av Konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättingars eller stiftelsers angelägenheter, om de tjänstemän som under ämbets- eller förvaltningsmyndigheterna lyda och om andra som förordnats att förrätta ämbete eller tjänsteärende.

Den som är förordnad eller vald till ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling eller sitter i jury eller beskattningsnämnd skall

Den som är förordnad eller vald till ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling eller sitter i jury eller beskattningsnämnd skall

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

ock vara underkastad ämbetsansvar efter 2, 3 och 5—7 §§; dock må suspension ej ådömas.

ock vara underkastad ämbetsansvar efter 2, 3 och 5—7 §§; dock må suspension ej ådömas, och må den som är vald till ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling ej enligt 7 § dömas till avsättning i annat fall än då han dömes till straffarbete eller, för brott som avses i 8 kap., till fängelse.

Där innehavare av befattning vid företag för allmän samfärdsel, vilken enligt Konungens förordnande skall åtnjuta skydd som i 10 kap. 1 § sägs, åsidosätter vad honom åligger till förekommande av olyckshändelse, gälla vad i 5 och 7 §§ stadgas.

12 §.

Brott som avses i 5 § hör, utan hinder av vad eljest må vara stadgat, under allmänt åtal.

13 §.

Har den, som blivit dömd till straff, innan domen meddelades eller därefter men innan den vunnit laga kraft, blivit förordnad eller vald till befattning och har domstolen icke prövat frågan om avsättning eller suspension därifrån jämlikt 6 eller 7 §, må särskild talan om avsättning eller suspension från befattningen föras, såframt den väckes inom två år från det domen vann laga kraft.

26 KAP.

Om brott av krigsmän.

1 §.

Vägrar eller underlåter krigsman att lyda förmans befallning eller uppehåller han otillbörligen befallningens fullgörande, och är det ej uppenbart att befallningen icke angår tjänsten, dömes för lydnadsbrott till disciplinstraff eller fängelse.

2 §.

Är lydnadsbrott med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall för grovt lydnadsbrott dömas till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas om befallningen avsett tjänsteåtgärd av större vikt eller om brottet skett inför samlad trupp eller förövats av flera i samråd.

Var riket i krig och förövades brottet under strid eller eljest vid tillfälle då brott mot krigslydnaden medför särskild fara, dömes till straffarbete i högst tio år eller på livstid.

3 §.

Adagalägger samling av krigsmän uppsåt att, med förenat våld, sätta sig upp mot förman, straffes för myteri, anstiftare och anförare med straffarbete i högst sex år eller fängelse samt annan deltagare högst med straffarbete i fyra år.

Hava deltagare i myteri gått till förenat våld å person eller egendom, dömes anstiftare och anförare till straffarbete i högst tio år eller på livstid och annan deltagare till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Förövas myteri då riket är i krig och sker det under strid eller eljest vid tillfälle då brott mot krigslydnaden medför särskild fara, dömes till straffarbete i högst tio år eller på livstid, dock må deltagare som ej är anstiftare eller anförare straffas med fängelse.

4 §.

Efterkommer krigsman icke tillsägelse som av vaktpost eller annan krigsman, vilken tjänstgör för bevakning eller upprätthållande av ordning, meddelats för denna tjänst, dömes för ohörsamhet mot vakt till disciplinstraff eller fängelse. Är brottet grovt, vare straffet fängelse eller ock straffarbete i högst fyra år.

5 §.

Missbrukar förman sin myndighet genom att söka förmå underlydande till något som det icke ingår i dennes tjänst att göra, tåla eller underlåta, dömes för missbruk av förmanskap till disciplinstraff eller fängelse. Är brottet grovt, vare straffet fängelse eller ock straffarbete i högst fyra år.

Samma lag vare, där förman otillbörligen, såsom påföljd för underlydandes förhållande i eller utom tjänsten, ålägger honom särskild tjänstgöring eller vägrar honom förmån, så ock där förman utan skäl utsätter underlydande för fara till liv eller hälsa.

6 §.

Krigsman som, utan att vara behörig därtill, utövar befäl över annan krigsman, dömes för obehörig befälsutövning till disciplinstraff eller fängelse. Är brottet grovt, vare straffet fängelse eller ock straffarbete i högst fyra år.

7 §.

Förgriper sig krigsman med våld eller hot därom å krigsman då denne är i tjänsteutövning eller för att tvinga honom till tjänsteåtgärd eller hindra honom därifrån eller eljest med anledning av hans tjänst, dömes för våld eller hot mot krigsman till fängelse eller disciplinstraff; är brottet med hänsyn till att det inneburit fara för krigslydnaden eller eljest att anse som grovt, vare straffet fängelse eller ock straffarbete i högst fyra år. Lika med våld skall anses gärning som innefattar försök varom i 14 kap. 2, 3 eller 10 § förmåles.

Förövar krigsman, då riket är i krig, brott som nu sagts mot förman eller mot vaktpost eller annan krigsman som tjänstgör för bevakning eller upprätthållande av ordning, vare straffet fängelse eller ock straffarbete i högst tio år eller, om brottet är ringa, disciplinstraff; sker det under strid eller eljest vid tillfälle då brott mot krigslydnaden medför särskild fara, må dömas till straffarbete på livstid.

8 §.

Förgriper sig krigsman med smädelse eller annan missfirmelig gärning mot krigsman i eller för hans tjänst, straffes för missfirmelse mot krigsman med disciplinstraff eller fängelse.

9 §.

Visar krigsman, i annat fall än förut är sagt, vanvördnad mot förman eller missaktning mot underlydande eller brister han eljest i anständigt uppförande mot krigsman, och sker det i eller för dennes tjänst, dömes för oskickligt beteende till disciplinstraff.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

10 §.

Krigsman som muntligen inför samling av krigsmän eller eljest i meddelande till krigsmän uppmanar eller annorledes söker förleda till lydnadsbrott eller annan gärning, varigenom krigsman åsidosätter sin tjänsteplikt, dömes för uppvigling av krigsmän till disciplinstraff eller fängelse. Sökte han förleda till brott varå straffarbete kan följa, må till straffarbete i högst fyra år dömas.

Deltager krigsman i sammankomsten som på grund av ändamålet med dess anordnande eller eljest uppenbarligen är riktad mot krigsmakten eller rikets säkerhet, eller ansluter sig krigsman till demonstration med sådant syfte, straffes med disciplinstraff eller fängelse.

11 §.

Avviker eller utebliver krigsman olovligen från avdelning av krigsmakten, vid vilken han skall tjänstgöra eller vistas, eller eljest från tjänstgöringsställe som är bestämt för honom, dömes för undanhållande till disciplinstraff. Den som förut begått sådant brott må dömas till fängelse.

För undanhållande under beredskapstillstånd vare straffet disciplinstraff eller fängelse. Var riket i krig, dömes högst till straffarbete i två år.

12 §.

Där undanhållande med hänsyn till den tidrymd, under vilken gärningsmannen hållit sig undan eller avsett att hålla sig undan, eller arten av hans tjänstgöring medfört eller kunnat medföra väsentligt avbräck i utbildningen eller annat avsevärt men för tjänsten, dömes för rymning till fängelse eller disciplinstraff.

För rymning under beredskapstillstånd vare straffet fängelse eller straffarbete i högst två år. Var riket i krig, dömes till straffarbete i högst tio år.

13 §.

Lämnar krigsman, vilken tjänstgör såsom chef för avdelning av krigsmakten eller fullgör vakttjänst eller likartad uppgift, obehörigen sin post eller finnes han hava genom förtäring av starka drycker eller annorledes satt sig ur stånd att fullgöra tjänsten, dömes för övergivande av post till disciplinstraff eller fängelse.

För övergivande av post under beredskapstillstånd vare straffet högst straffarbete i två år. Var riket i krig, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till disciplinstraff; förövades brottet under strid eller eljest vid tillfälle då brott mot krigslydnaden medför särskild fara, dömes till straffarbete i högst tio år eller på livstid.

14 §.

Är krigsman under tjänsteutövning så påverkad av starka drycker eller annat berusningsmedel, att hans förmåga att fullgöra tjänsten måste antagas vara nedsatt, dömes för onykterhet i tjänsten till disciplinstraff eller fängelse.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

15 §.

Krigsman som, inom område eller utrymme som nyttjas av krigsmakten, uppträder berusad så att det framgår av hans åtbörder eller tal, dömes för fylleri till disciplinstraff.

Krigsman som, inom område eller utrymme som nyttjas av krigsmakten, uppträder berusad *av starka drycker*, så att det framgår av hans åtbörder eller tal, dömes för fylleri till disciplinstraff.

Till samma straff dömes, om krigsman inom område eller utrymme som i första stycket avses och på sätt där sägs uppträder berusad av annat än starka drycker.

16 §.

Krigsman som, inom område eller utrymme som nyttjas av krigsmakten, för oljud eller eljest betar sig på sätt som är ägnat att väcka allmän förargelse, dömes för förargelseväckande beteende till disciplinstraff.

Krigsman som i militär tjänstedräkt deltagar i demonstrationståg, straffas som i första stycket sägs.

Till samma straff dömes, om krigsman i militär tjänstedräkt deltagar i demonstrationståg.

17 §.

Missbrukar krigsman, som ej är underkastad ämbetsansvar, genom handling eller underlåtenhet sin ställning till förfång för krigsmakten eller eljest för det allmänna eller för någon enskild, dömes, där ej gärningen är särskilt belagd med straff, för tjänstemissbruk till fängelse eller straffarbete i högst två år. I ringa fall vare straffet disciplinstraff.

18 §.

Asidosätter krigsman, som ej är underkastad ämbetsansvar, av försumelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser, särskilda föreskrifter eller tjänstens beskaffenhet, dömes, där ej gärningen utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstefel till disciplinstraff. Är felet grovt, vare straffet fängelse.

19 §.

Försök till brott som i 12 § andra stycket sägs så ock förberedelse till brott som avses i 3 § eller 12 § andra stycket eller underlåtenhet att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

För medverkan till gärning varom i 18 § sägs må allenast den som därigenom åsidosatt tjänsteplikt dömas.

20 §.

Om ådömande av disciplinstraff då krigsman begått brott, för vilket sådant straff ej är utsatt, så ock om tillämpning av bötesstraff i stället för disciplinstraff stadgas i särskild lag.

Vad i 25 kap. 7 § är stadgat för det fall att någon på grund av brott som där avses förskyller böter skall äga tillämpning även beträffande den som för sådant brott förskyller disciplinstraff.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

Har någon som ej är krigsman gjort sig förfallen till ansvar för medverkan till brott, för vilket disciplinstraff är utsatt, dömes, där han ej förskyllt svårare straff, i stället till böter.

21 §.

Krigsmän äro enligt denna lag de vilka såsom officerare, underofficerare eller manskap äro anställda vid krigsmakten, värnpliktiga samt hemvärnsmän och hemvärnsrekryter, samtliga under den tid de i sådan egenskap äro tjänstgöringsskyldiga. Krigsmän äro ock, i den mån Konungen med hänsyn till behovet av befälsföring och övriga tjänstgöringsförhållanden så förordnar, de som eljest äro anställda vid krigsmakten eller förbundet sig att såsom frivilliga fullgöra krigstjänst, då de i sådan egenskap äro tjänstgöringsskyldiga. Åtnjuter någon ledighet som ej är begränsad till kortare tid än två månader, anses han icke tjänstgöringsskyldig. Närmare bestämmelser om vad som avses med krigsmakten meddelas av Konungen.

De som avses i första stycket skola, förutom under tid då tjänstgöringsskyldighet föreligger, anses såsom krigsmän då de i anslutning till sådan tid vårdas å militärsjukhus, då de äro intagna i militärhåkte samt då de inom område eller utrymme som nyttjas av krigsmakten eller eljest offentligen uppträda i militär tjänstedräft ävensom såvitt angår fullgörandet av dem åliggande anmälningsskyldighet eller annan särskild tjänsteplikt.

Krigsman som har befälsrätt över annan krigsman är dennes förman. Krigsman, över vilken annan krigsman har befälsrätt, är underlydande i förhållande till denne.

22 §.

Av den personal som i 21 § första stycket avses skola officerare, underofficerare och annat befäl av lägst furirs grad samt de som innehava motsvarande tjänsteställning vara underkastade ämbetsansvar, evad de äro tjänstgöringsskyldiga eller icke.

23 §.

Brott, varom annorstädes än i detta kapitel förmäles och varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt, hör, utan hinder av vad eljest må vara stadgat, under allmänt åtal.

27 KAP.

Särskilda bestämmelser för krig, beredskapstillstånd m. m.

1 §.

Den som, då riket är i krig, hindrar, missleder eller förräder rikets krigsmakt eller del därav, förleder därtill hörande krigsfolk till modlöshet eller myteri, fördärvar eller förräder försvarsverk eller ock fabrik, bro, fartyg eller annat som har avsevärd betydelse för försvaret, genom osann framställning sprider sådan misströstan bland allmänheten att försvaret kan avsevärt försvåras, begår annan dylik förrädisk gärning som är till avsevärt men för försvaret eller för motståndsverksamhet inom ockuperad del av riket eller ock till avsevärt men för riket åt främmande makt anskaffar krigsfolk, tjänstbarheter, förnödenheter eller understöd eller eljest gör tjänst åt sådan makt, dömes för krigsförräderi till straffarbete på livstid; kom av brottet endast ringa fara för rikets säkerhet, skall till straffarbete från och med fyra till och med tio år dömas.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Samma lag vare, där svensk medborgare, då riket är i krig, eljest bär vapen mot riket eller annorledes gör tjänst åt fienden i verksamhet eller uppgift av avsevärd betydelse för fiendens krigsföring.

Lämnar någon, då riket är i krig, i annat fall än i andra stycket avses fiendens bistånd på sätt i första stycket sägs men i mindre mån, dömes till straffarbete i högst sex år eller fängelse. Bestod gärningen i anskaffande av tjänstbarheter eller förnödenheter eller annan tjänst åt fienden inom område, som var ockuperat av denne, och kunde gärningen särskilt med hänsyn till befolkningens behov eller gärningsmannens försörjning ej anses otillbörlig, skall ej till straff dömas.

2 §.

Förövas gärning som i 1 § första eller andra stycket sägs av oaktsamhet, straffes med fängelse eller, om brottet är grovt, med straffarbete i högst fyra år. Begår någon av oaktsamhet gärning som avses i 1 § tredje stycket och föreligger ej fall varom i andra punkten av samma stycke sägs, dömes högst till straffarbete i två år.

3 §.

Krigsman som, då riket är i krig, går över till fienden eller eljest frivilligt överlämnar sig åt denne, dömes för överlöpande till fienden till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

4 §.

Krigsman som, då riket är i krig, obehörigen avsänder meddelande till eller eljest träder i förbindelse med någon, som tillhör fiendens krigsmakt eller vistas på fiendens område, dömes för samröre med fienden högst till straffarbete i två år.

5 §.

Därest, då riket är i krig, krigsman under strid eller eljest vid tillfälle då brott mot krigslydnaden medför särskild fara råder krigsmän att giva sig åt fienden eller annorledes i krigsmäns närvaro obehörigen företager något som är ägnat att framkalla trolöshet eller modlöshet, dömes för undergrävande av stridsviljan till straffarbete på livstid eller från och med fyra till och med tio år. Var faran ringa, vare straffet straffarbete i högst sex år eller fängelse.

6 §.

Krigsman som, då riket är i krig, bland krigsmän sprider falskt rykte eller annat osant påstående, ägnat att framkalla trolöshet eller modlöshet, dömes för försvarsskadlig ryktesspridning högst till straffarbete i två år.

7 §.

Hålla krigsmän, under beredskapstillstånd eller då riket är i krig, obehörigen sammankomst rörande ämne genom vars avhandlande lydnadsbrott eller rymning lätt kan föranledas eller fruktan eller misströstan kan utbredas hos krigsmännen, dömes deltagare för olovlig sammankomst högst till straffarbete i två år. Den som deltagit på tillskyndan eller med tillstånd av förman, vare fri från straff.

8 §.

Underlåter krigsman, under beredskapstillstånd eller då riket är i krig, uppsåtligen eller av försummelse att i vad på honom ankommer sätta för-

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

svarsanstalt i stridsberedskap, bringa avdelning i stridbart skick, anskaffa förnödenheter eller eljest förbereda krigsföretag, dömes för bristfällig krigsförberedelse till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

Är uppsåtligen begånget brott som nu sagts med hänsyn till att därigenom framgången av krigsföretag satts i fara eller eljest att anse som grovt, vare straffet straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid.

9 §.

Därest, då riket är i krig, krigsman vilken tjänstgör såsom chef för avdelning av krigsmakten, utan att tillgängliga medel och utvägar till försvar utnyttjats, föreskrivna förstörelseåtgärder vidtagits eller särskilt anbefallt motstånd utförts, till fienden överlämnar stridsställning, krigsmateriel eller annat som har avsevärd betydelse för krigföringen eller giver sig och sin avdelning åt fienden, dömes för dagtingan till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

10 §.

Underlåter krigsman, då riket är i krig, uppsåtligen eller av försummelse under eller i anslutning till strid att till det yttersta uppfylla sin plikt att främja krigföringen, dömes för stridsförsumlighet till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

Är uppsåtligen begånget brott som nu sagts med hänsyn till att därigenom framgången av krigsföretag satts i fara eller att gärningsmannen innehade ansvarsfull ställning eller ock eljest att anse som grovt, vare straffet straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på livstid.

11 §.

Den som, då riket är i krig, vid krigföringen använder stridsmedel som Konungen förbjudit eller missbrukar tecken, som avser att lämna skydd åt sårade eller sjuka, eller ock eljest vid krigföringen, mot befolkningen å ockuperat område eller i fråga om behandlingen av krigsfångar förfar på sätt som står i strid mot föreskrifter vilka Konungen på grund av avtal med främmande makt meddelat eller mot allmänt erkända folkrättsliga grundsatser, dömes för folkrättsbrott högst till straffarbete i fyra år.

Är brottet grovt, vare straffet straffarbete från och med två till och med tio år eller på livstid. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om därigenom eljest många människor dödats eller skadats eller omfattande egendomsförlust uppkommit.

Å den som tillhör fiendens krigsmakt skall vad här stadgas ej äga tillämpning med mindre gärningen står i strid mot ömsesidigt gällande avtal eller allmänt erkända folkrättsliga grundsatser.

12 §.

Försök eller förberedelse till brott som i 1 eller 3 § sägs så ock underlåtenhet att avslöja sådant brott straffes efter ty i 3 kap. stadgas; dock må för försök dömas till straffarbete på livstid, där sådant straff kunnat följa på det fullbordade brottet. Såsom förberedelse anses ock stämpling.

Där någon, som bort inse att brott mot 1 eller 3 § är å färde, underlåter att avslöja vad som är honom kunnigt, när det kan ske utan fara för honom själv eller någon av hans närmaste, straffes högst med straffarbete i två år.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

13 §.

Har, då riket är i krig, straffbar gärning förövat av någon som därvid icke saknat anledning antaga att densamma enligt krigsbruk var tillåten, må straffet efter omständigheterna nedsättas under vad eljest bort följa å gärningen. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, vare han fri från straff.

14 §.

Under beredskapstillstånd och då riket är i krig skall såsom krigsman anses, förutom den som på grund av 26 kap. 21 § eller med stöd därav givna bestämmelser är krigsman, jämväl envar annan som är tjänstgöringsskyldig vid krigsmakten, i den mån ej Konungen annorlunda förordnar. Vad som sägs om krigsman skall, då riket är i krig, äga motsvarande tillämpning å polisman vilken, utan att vara tjänstgöringsskyldig vid krigsmakten, är skyldig att deltaga i rikets försvar ävensom å den som har att fullgöra för bevakning av viss egendom erforderlig polisverksamhet och därvid enligt Konungens förordnande tillhör krigsmakten.

Den som eljest under beredskapstillstånd eller då riket är i krig vistas vid avdelning av krigsmakten, som är i fält eller tjänstgör under liknande förhållanden, skall ock anses såsom krigsman.

Beträffande krigsfånge samt utländsk man som här i riket internerats vid krig mellan främmande makter, under vilket riket är neutralt, skall i tillämpliga delar gälla vad för krigsman är stadgat, med iakttagande av vad som bestämts i ömsesidigt gällande avtal med främmande makt eller följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser.

15 §.

Därest, då riket är i krig, gärning som avses i 26 kap. eller i detta kapitel förövas mot stat, vilken är förbunden med riket, mot sådan stats krigsmakt eller mot någon som tillhör denna, skall vad som är stadgat om enahanda gärning mot riket, dess krigsmakt eller krigsman äga motsvarande tillämpning.

16 §.

Beredskapstillstånd föreligger sedan Konungen meddelat förordnande om värnpliktigas inkallande till tjänstgöring för rikets försvar eller säkerhet och varar intill dess enligt Konungens förordnande sådana inkallelser icke vidare skola äga rum.

I den mån det med hänsyn till krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra av krig föranledda utomordentliga förhållanden finnes påkallat, äger Konungen förordna, att vad i 8 och 26 kap. samt ovan i detta kapitel stadgas för det fall att riket är i krig jämväl skall i tillämpliga delar gälla beträffande brott som förövas under annan tid.

17 §.

Om tillämpning av dödsstraff i vissa fall då riket är i krig stadgas i särskild lag.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

2) Lag om disciplinstraff för krigsmän.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Disciplinstraff för krigsmän äro arrest och disciplinbot.

2 §.

Disciplinstraff ådömes, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, jämväl i stället för böter såsom straff för brott av krigsman mot 25—27 kap. strafflagen samt för annat av krigsman förövat brott av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål.

Där någon som icke fullgör tjänstgöring vid krigsmakten eller vilkens tjänstgöring är av tillfällig art finnes förskylla arrest, dömes dock i stället till böter, om ej särskilda skäl föranleda till annat. Böter må ock eljest ådömas, om med hänsyn till den brottsliges tjänstgöringsförhållanden och brottets art bötesstraff finnes vara lämpligare än disciplinstraff. I fall då disciplinstraff är utsatt ådömas böterna i dagsböter; såvitt fråga är om brott mot 26 kap. 15 eller 16 § ådömas dock böterna, utan hinder av vad i lag eljest finnes stadgat, omedelbart i penningar, högst femhundra kronor.

3 §.

I fråga om annat än i 2 § avsett, av krigsman begånget brott av beskaffenhet att mål därom skall handläggas såsom militärt mål må i stället för böter ådömas disciplinstraff, därest sådant straff finnes lämpligare med hänsyn till den brottsliges tjänstgöringsförhållanden och brottets art.

4 §.

Arrest ådömes i minst tre och högst trettio dagar, varje dag räknad till tjugufyra timmar.

Straffet verkställs i militärhäkte. Arrestant deltagar i tjänstgöring i den mån strafftiden överstiger tio dagar. I övrigt verkställs arrest utan tjänstgöring, där ej i straffbeslutet på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl annorlunda förordnats. Finnes arrest utan tjänstgöring medföra fara för arrestantens hälsa, skall han under hela strafftiden eller vad därav återstår deltaga i tjänstgöring.

Under strafftiden skall den som åtnjuter avlöning från krigsmakten vidkännas löneavdrag med belopp, som är angivet i gällande avlöningsföreskrifter.

5 §.

Den som undergår arrest må ej åtnjuta annan kost eller bekvämlighet än som består vid häktet. Arrestant som ej deltagar i tjänstgöring skall beredas tillfälle att dagligen vistas utomhus minst en timme samt må i häktet utföra lämpligt arbete som anvisas honom. Arrestant äger rätt till läsning och brevskrivning i den utsträckning Konungen bestämmer. Han äger mot-taga besök endast då det i särskilt fall medgives.

Avbrott i eller uppskov med verkställigheten av arrest må äga rum i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller den arresterades hälsa eller då synnerliga skäl därtill eljest föreligga.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

6 §.

Disciplinbot ådömes för minst en och högst tjugu dagar. Straffet utgöres av löneavdrag, vilket bestämes för dag till belopp som i 4 § sägs. Är löneavdrag ej tillämpligt, skall den brottslige förpliktas att för varje dag gälda ett belopp i penningar, vilket fastställes efter ty prövas skäligt med hänsyn till löneavdraget för löntagare i motsvarande ställning.

Verkställighet av löneavdrag må fördelas på flera avlöningstillfällen.

Kan disciplinbot som ålagts i form av löneavdrag ej verkställas, skall i stället motsvarande belopp gäldas. Sådant belopp ävensom disciplinbot som ådömes i penningar tillfaller kronan. Förvandling av oguldet belopp till frihetsstraff skall ej äga rum. I övrigt skall i nu avsedda fall rörande verkställigheten gälla vad som är stadgat beträffande bötesstraff.

7 §.

Disciplinstraff såsom gemensamt straff för flera brott ådömes med tillämpning av de högsta och lägsta mått som angivas i 4 och 6 §§.

8 §.

Såsom gemensamt straff för brott som finnes förskylla disciplinstraff och brott som finnes förskylla böter skall, där ej straffet bestämes i svårare straffart, bötesstraff eller, om särskilda skäl äro därtill, disciplinstraff ådömas. Högsta och lägsta gemensamma straff i allmän straffart, då disciplinstraff är utsatt för något av flera sammanträffande brott, beräknas såsom om bötesstraff, som i 2 § sägs, vore utsatt i stället för disciplinstraffet.

För brott som finnes förskylla disciplinstraff må, då flera brott sammanträffa, disciplinstraffet ådömas jämte straff i allmän straffart för övriga brott, om särskilda skäl föranleda därtill.

Har någon för skilda brott förskyllt avsättning eller suspension och disciplinstraff, varde straffen ådömda jämte varandra; dock må ej jämlikt 25 kap. 1—4 §§ strafflagen dömas till disciplinstraff, där den brottslige för annat brott förskyllt avsättning eller suspension och sådant straff prövas vara tillfyllest.

9 §.

Förekomma på en gång till verkställighet flera domar eller beslut varigenom någon blivit fälld till särskilda arreststraff, sammanläggas straffen med varandra. Sammanlagda strafftiden må icke överstiga fyrtio dagar.

Skola på en gång verkställas dels dom eller beslut varigenom någon fällts till arrest, dels ock dom eller beslut varigenom han dömts till fängelse, vare sig det omedelbart ådömts eller utgör förvandlingsstraff för böter, eller till straffarbete på viss tid, skall arreststraffet övergå till sådant frihetsstraff. Därvid skall varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse.

10 §.

Dom eller beslut varigenom disciplinstraff ålagts skall befordras till verkställighet, där den dömde tjänstgör vid viss avdelning, av befattningshavare som har bestraffningsrätt i disciplinmål vid avdelningen och eljest av bestraffningsberättigad befattningshavare som med hänsyn till den dömdes vistelseort är närmast därtill.

Om sammanläggning av arreststraff förordnar den som har att befordra straffbesluten till verkställighet. Förordnande om sammanläggning av arrest med fängelse eller straffarbete meddelas av fängelsestyrelsen.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

11 §.

Har arrest ålagts någon och varder han i målet slutligen dömd till arrest på längre tid eller till fängelse eller straffarbete på viss tid, skall från detta straff avräknas vad han utstått av förstnämnda straff, därvid varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse eller straffarbete. Dömes han till arrest på kortare tid, skall vad enligt 4 § innehållits för överskjutande tid utbetalas. Dömes han till disciplinbot, böter eller suspension, skall enligt 4 § innehållet belopp avräknas å vad han enligt det nya straffbeslutet har att vidkännas eller, i den mån det ej kan ske, utbetalas; och skall i övrigt det andra straffet anses verkställt genom utstående av arreststraffet i den mån domstolen funnit skäligt så förordna. Dömes han annorlunda än förut är sagt eller befrias han från ansvar i målet, skall enligt 4 § innehållet belopp utbetalas.

Därest dom eller beslut, varigenom disciplinbot ålagts någon, ändrats efter det straffet helt eller delvis verkställt, skall enligt 6 § innehållet eller erlagt belopp utbetalas i den mån det ej, om han dömes till disciplinbot eller böter, kan avräknas å vad han enligt det nya straffbeslutet har att vidkännas.

12 §.

Dom eller beslut varigenom disciplinstraff ålagts skall ej tillräknas någon till sådan förhöjning av straff för återfall i brott, varom i 4 kap. 14 § strafflagen förmåles.

13 §.

Ådömt arreststraff vare förfallet, där verkställighet ej börjat innan tre år förflutit från det straffbeslutet vann laga kraft.

Disciplinbot bortfaller i den mån straffet ej verkställts inom tid som nyss nämnts.

14 §.

För mindre förseelser av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål må, i stället för disciplinär bestraffning, såsom tillrättavisning användas

varning;

åläggande för visst antal gånger, högst fyra, eller för viss bestämd tid, högst sju dagar, att utom vanlig ordning utföra handräkningsarbete eller annan särskild uppgift (extratjänst);

förbud att under viss bestämd tid, högst sju dagar, på fritid vistas utom kasernområde, läger eller däremot svarande område eller åt viss avdelning upplåten del därav eller, såvitt avser den som icke är sålunda förlagd, utom bostaden (utgångsförbud);

förbud, ombord å fartyg, att under viss bestämd tid, högst sju dagar, eller för visst antal särskilda dagar, högst fyra, på fritid lämna fartyget (landgångsförbud).

Ej må för samma förseelse eller eljest på en gång åläggas mer än ett slag av tillrättavisning, ej heller extratjänst så användas att genom överansträngning eller av annan orsak uppkommer men för den felandes hälsa eller tjänstbarhet.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

15 §.

I fråga om användandet i visst fall av arrest, disciplinbot eller tillrättavisning skall särskilt beaktas om den felande i övrigt i tjänsten förhållit sig väl eller om han är under aderton år.

16 §.

Närmare föreskrifter rörande verkställighet av disciplinstraff och tillrättavisning meddelas av Konungen.

3) L a g

om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som, då riket är i krig, gör sig skyldig till uppror eller försök därtill eller begår brott, varom förmåles i 8, 26 eller 27 kap. strafflagen, må, därest straffarbete på livstid kan följa å brottet, dömas till dödsstraff.

Har riket kommit i krig och har någon genom gärning som i första stycket sägs väsentligen bidragit till framkallande av kriget eller genom sådan gärning, begången då uppenbar fara för kriget hotade, åstadkommit väsentligt men för rikets försvar eller väsentligen underlättat fiendens krigföring, vare lag som i första stycket stadgas.

2 §.

Dömes någon av underrätt till dödsstraff, skall målet, i vad det rör honom, underställas hovrättens prövning; och skall därvid underrätten giva tillkänna vad part har att iakttaga, där han vill yttra sig i hovrätten.

När dom i nu nämnt mål meddelats, skall akten i målet av underrätten utan dröjsmål insändas till hovrätten. Part äger att inom tre veckor från den dag, då domen gavs eller, om domen skall delgivas parten, då han fick del av densamma, till hovrätten eller underrätten eller, i fråga om krigsman, till hovrätten, underrätten eller bestraffningsberättigad befattningshavare vid krigsmakten inkomma med de påminnelser han aktar nödiga; och skola till underrätten eller nyssnämnd befattningshavare inkomna påminnelser utan dröjsmål insändas till hovrätten. I hovrätten skall huvudförhandling äga rum inom två veckor efter utgången av den tid, inom vilken den dömde haft att inkomma med påminnelser, såvitt ej längre uppskov är nödvändigt till följd av åtgärd, som i 51 kap. 11 § rättegångsbalken omförmåles, eller av annan anledning.

Vid huvudförhandling i överrätt i mål, däri någon dömts till dödsstraff eller anledning förekommer till ådömande av sådant straff, skall den miss-tänkte infinna sig personligen.

3 §.

Dödsstraff må icke verkställas utan att Konungen meddelat tillstånd därtill. Meddelas icke tillstånd till verkställighet av dödsstraff, skall den dömde i stället undergå straffarbete på livstid.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

4 §.

Dömes någon, som är underkastad ämbetsansvar, till dödsstraff, skall han därigenom anses avsatt. I övrigt förfaller straff som någon, vilken blivit dömd till dödsstraff, tillika förskyllt.

5 §.

Närmare bestämmelser rörande verkställighet av dödsstraff meddelas av Konungen.

4) Lag

(Proposition nr 144.)

angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m.

Härigenom förordnas som följer.

(Proposition nr 144.)

1 §.

Den nu antagna lagen om ändring i strafflagen skall jämte lagen om disciplinstraff för krigsmän och lagen om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig ävensom vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1949.

(Proposition nr 80.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949; och skall med avseende därå iakttagas följande.

(Proposition nr 144.)

2 §.

Genom de nya lagarna upphävas

strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324) med undantag av 184—204, 206 och 207 §§, 208 § andra stycket samt 209 och 209 a §§; lagen den 16 juni 1906 (nr 42 s. 3) om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster;

1 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomsto-

1 §.

Den nu antagna lagen om ändring i strafflagen skall jämte lagen om disciplinstraff för krigsmän och lagen om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig ävensom vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1949; dock skall förstnämnda lag, i vad den avser att orden »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» i 14 kap. 26 och 45 §§, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 § strafflagen skola ersättas med ordet »statsåklagaren», äga tillämpning från och med den 1 juli 1948.

2 §.

Genom de nya lagarna upphävas lagen den 9 juni 1927 (nr 198) inefattande förbud att sprida efterbildning av penningssedel;

lagen den 15 juni 1934 (nr 271) om förbud mot vissa sammanslutningar;

strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324) med undantag av 184—204, 206 och 207 §§, 208 § andra stycket samt 209 och 209 a §§; lagen den 16 juni 1906 (nr 42 s.

3) om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster;

1 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar

(Kungl. Maj:ts förslag:)

lar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet;

8 § lagen den 26 mars 1943 (nr 121) om vapenfria värnpliktiga;

lagen den 26 mars 1943 (nr 126) om straff för förbrytelser i tjänsten av vissa vapenfria värnpliktiga;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning eller i reglementen, instruktioner eller andra särskilda föreskrifter stridande mot bestämmelserna i de nya lagarna.

(Proposition nr 80.)

1. Genom denna lag upphävas lagen den 9 juni 1927 (nr 198) innefattande förbud att sprida efterbildning av penningssedel och lagen den 15 juni 1934 (nr 271) om förbud mot vissa sammanslutningar.

(Proposition nr 80.)

2. Vad i § 3 mom. 9 tryckfrihetsförordningen stadgas om att förbrytelse som där sägs skall anses enligt 8 kap. 4 § strafflagen blir i stället hänförligt till 8 kap. 8 § nya lagen.

Där i lag eller författning eljest förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall ock denna i stället tillämpas.

(Proposition nr 144.)

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som enligt 2 § upphävts, skall hänvisningen anses avse bestämmelse som trätt i dess ställe.

(Proposition nr 80.)

3. I stället för äldre bestämmelser i 10 kap. strafflagen angående upprors och upplopps stillande samt församlingsfrihet stadgas som följer:

a) Till upplopps stillande må krigsmanskap användas; dock äge det ej å deltagare i upplopp bruka vapen förr än på stället varande civilmyndighet högt och tydligt befallt dem att genast åtskiljas, vid äventyr att vapenmakt eljest användes. Övergå deltagare i upplopp så hastigt till våld, att civilmyndigheten ej kan så förfara som nu är sagt; då äge myndigheten förordna, att upploppet genast skall stillas med vapenmakt. Ej må dock i något

(Utskottets förslag:)

och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet;

8 § lagen den 26 mars 1943 (nr 121) om vapenfria värnpliktiga;

lagen den 26 mars 1943 (nr 126) om straff för förbrytelser i tjänsten av vissa vapenfria värnpliktiga;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning eller i reglementen, instruktioner eller andra särskilda föreskrifter stridande mot bestämmelserna i de nya lagarna.

3 §.

Vad i § 3 mom. 9 tryckfrihetsförordningen stadgas om att förbrytelse som där sägs skall anses enligt 8 kap. 4 § strafflagen blir i stället hänförligt till 8 kap. 8 § strafflagen enligt dess nya lydelse.

Där i lag eller särskild författning eljest förekommer hänvisning till lagrum som upphävts genom de nya lagarna, skall hänvisningen anses avse bestämmelse som trätt i dess ställe.

4 §.

I stället för äldre bestämmelser i 10 kap. strafflagen angående upprors och upplopps stillande samt församlingsfrihet stadgas som följer:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

fall vapen brukas längre, än civilmyndighet finner sådant vara nödigt för upploppets stillande.

Med civilmyndighet förstås här Konungens befallningshavande, landsfogde samt polischefen i orten eller den som är satt i sådan ämbets- eller tjänstemans ställe.

Är ej civilmyndighet tillstädes och kan ej dess ankomst avbidas, äge på stället varande högste militärbefälhavare så förfara som för civilmyndigheten är stadgat.

b) Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende, må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, såframt därvid ej företages något som är stridande emot lag eller eljest stör allmän ordning.

(Proposition nr 80.)

4. Genom denna lag göres ej ändring i vad hittills gällt därom att vad någon olovligen sätt eller planterat å annans jord tillfaller jordens laglige innehavare.

(Proposition nr 80.)

5. Vad i 25 kap. 12 § nya lagen är stadgat innebär icke ändring i bestämmelse i annan lag än strafflagen om inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt med avseende å sådan gärning som i 3 § samma kapitel sägs och som är särskilt belagd med straff.

(Proposition nr 144.)

4 §.

I stället för vad 33 § strafflagen för krigsmakten innehållit med avseende å befrielse från skadeståndsskyldighet stadgas följande.

Har krigsman, som under utövande av befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, för vilken han ej finnes förskylla svårare straff än disciplinstraff eller böter, vare han icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan eller annan.

(Proposition nr 144.)

5 §.

I stället för vad i 72 § strafflagen för krigsmakten varit stadgat skall gälla följande.

Där krigsman, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt § 4 mom. 12 eller 13 tryckfrihetsförordningen eller lagen angående indragning av vissa skrifter är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, straffes med disciplinstraff eller fängelse i högst ett år.

(Proposition nr 144.)

6 §.

Vad i lagen om disciplinstraff för krigsmän stadgas skall, med undan-

5 §.

Genom lagen om ändring i strafflagen göres ej ändring i vad hittills gällt därom att vad någon olovligen sätt eller planterat å annans jord tillfaller jordens laglige innehavare.

6 §.

Vad som är stadgat i 25 kap. 12 § strafflagen, sådant detta kapitel lyder enligt lagen om ändring i strafflagen, innebär icke ändring i bestämmelse i annan lag än strafflagen om inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt med avseende å sådan gärning som i 3 § samma kapitel sägs och som är särskilt belagd med straff.

7 §.

8 §.

9 §.

Vad i lagen om disciplinstraff för krigsmän stadgas skall, med undan-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

tag för fall som avses i 7 § här nedan, äga tillämpning jämväl då fråga är om brott som i övrigt bedömes enligt äldre lag. Därest på grund härav bötesstraff användes i fall då disciplinstraff är utsatt, ådömas böterna i dagsböter; såvitt fråga är om brott mot 96 eller 96 a § strafflagen för krigsmakten ådömas dock böterna, utan hinder av vad i lag eljest finnes stadgat, omedelbart i penningar, högst femhundra kronor.

(Proposition nr 144.)

7 §.

Har, innan lagen om disciplinstraff för krigsmän trätt i kraft, disciplinstraff ålagts av befälhavare eller domstol, skola äldre bestämmelser om sådant straff äga tillämpning även då högre rätt efter nya lagens ikraftträdande dömer till ansvar i målet.

Med avseende å verkställighet efter nya lagens ikraftträdande av disciplinstraff eller tillrättavisning som ålagts enligt äldre lag skola dittills gällande bestämmelser äga tillämpning, dock gälle dels att sträng arrest, skärpt arrest eller vad av sådant straff återstår att verkställa skall övergå till vaktarrest, därvid föreskrifterna i äldre lag om jämförelse mellan olika slag av arreststraff och om längsta tid för vaktarrest iakttagas, dels ock att bestämmelserna i 5 § nya lagen skola tillämpas i fråga om vaktarrest.

Förekomma till verkställighet på en gång dels beslut varigenom ålagts disciplinstraff enligt äldre lag, dels ock dom eller beslut varigenom ålagts arrest enligt nya lagen, skola straffen sammanläggas till ett arreststraff av sistnämnda slag. Därvid tillämpas föreskrifterna i äldre lag om jämförelse mellan olika slag av arreststraff samt iakttages tillika att en dags vaktarrest enligt äldre lag anses svara mot en dags arrest enligt nya lagen och att sammanlagda strafftiden ej må överstiga fyrtio dagar.

(Proposition nr 144.)

5) L a g

om ändring i lagen den 4 juni 1913 (nr 68) angående utlämning av förbrytare.

(Proposition nr 80.)

L a g

om ändrad lydelse av 3 § lagen den 4 juni 1913 (nr 68) angående utlämning av förbrytare.

(Proposition nr 144.)

Härigenom förordnas, dels att 6 § lagen den 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare skall upphöra att gälla, dels ock att 4 och 11 §§ sam-

(Utskottets förslag:)

tag för fall som avses i 10 § här nedan, äga tillämpning jämväl då fråga är om brott som i övrigt bedömes enligt äldre lag. Därest på grund härav bötesstraff användes i fall då disciplinstraff är utsatt, ådömas böterna i dagsböter; såvitt fråga är om brott mot 96 eller 96 a § strafflagen för krigsmakten ådömas dock böterna, utan hinder av vad i lag eljest finnes stadgat, omedelbart i penningar, högst femhundra kronor.

10 §.

Härigenom förordnas, dels att 6 § lagen den 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare skall upphöra att gälla, dels ock att 3, 4 och 11 §§

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

ma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Proposition nr 80.)

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare skall erhålla följande ändrade lydelse.

3 §.

Utlämning må ej ske för brott, som förövats inom Sverige eller å svenskt fartyg utom riket. Begäres någons utlämnande för medverkan till brott, vilket förövats utomlands, må dock i särskilt fall utlämning medgivas.

4 §.

Utlämning må — — — än fängelse.

För gärning, varom förmåles i 10 kap. strafflagen eller sådan bestämmelse i 26 eller 27 kap. samma lag som avser brott av krigsman, må ej utlämning medgivas, där ej gärningen, bedömd enligt strafflagen i övrigt eller sjölagen, skulle vara att anse såsom brott, varför utlämning jämlikt bestämmelserna i denna § må ske.

11 §.

Vid beviljande — — — sådan beskaffenhet.

Då utlämning medgives i fall, varom i 4 § andra stycket sägs, varde dessutom sådana betingelser satta, att den utlämnade icke må kunna straffas för den gärning, varom fråga är, i vidare mån än den varit av beskaffenhet att föranleda utlämning. Beviljas utlämning jämlikt 7 § för gärning, vilken övervägande äger karaktären av ett icke politiskt brott, skall den betingelse göras, att den utlämnade icke må för gärningen straffas såsom för politiskt brott.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

B) att riksdagen måtte antaga följande genom propositionerna nr 80 och nr 144 framlagda förslag till

1) L a g

om ändring i rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 19 kap. 1, 3 och 4 §§, 20 kap. 8 §, 31 kap. 6 § och 47 kap. 1 § rättegångsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

19 KAP.

1 §.

1 §.

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet förövades. Brotts anses förövat å den ort, där den brottsliga handlingen företogs, och,

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet förövades. Brotts anses förövat å den ort, där den brottsliga handlingen företogs, och,

(Gällande lydelse:)

om brottet fullbordades å annan ort, även å den orten. Förövades brottet å orter under skilda domstolar, åge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget först ankommer eller där han gripits eller eljest uppehåller sig, behörig.

Är, då — — — — — uppehåller sig.
Åtal för — — — — — det lämpligt.

3 §.

Åtal mot flera *gärningsmän för samma brott* må, om det sker samtidigt, väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara. Väckas åtalen å olika tider, må vid den rätt, som upptagit åtal mot någon av *gärningsmännen*, åtal väckas även mot den eller de övriga.

Åtal för *delaktighet i brott må väckas vid den rätt, som upptagit åtal mot gärningsmannen.*

4 §.

Talan om ansvar för falskt åtal eller falsk angivelse, varå åtal följt, må väckas vid den rätt, där brottet åtalats.

(Föreslagen lydelse:)

om brottet fullbordades *eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats* å annan ort, även å den orten. Förövades brottet å orter under skilda domstolar, åge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget först ankommer eller där han gripits eller eljest uppehåller sig, behörig.

3 §.

Åtal mot flera *för medverkan till brott* må, om det sker samtidigt, väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara. Väckas åtalen å olika tider, må vid den rätt, som upptagit åtal mot någon av *dem*, åtal väckas även mot den eller de övriga.

Vad nu sagts skall ock gälla angående åtal i andra fall mot flera för brott, som äga samband med varandra, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner lämpligt, att åtalen upptagas av samma domstol.

4 §.

Talan om ansvar för falskt *eller obefogat* åtal eller för falsk angivelse *eller annan osann tillvitelse*, varå åtal följt, må väckas vid den rätt, där brottet åtalats.

20 KAP.

8 §.

Målsäganden må — — — — — äga rum.

Har åklagare — — — — — fullfölja talan.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må *den som angivits eller åtalats för brott* väcka talan om ansvar för *falsk angivelse eller falskt åtal.*

Utan hinder av vad i första stycket sägs må *målsägande* väcka talan om ansvar för *falskt eller obefogat åtal, falsk angivelse eller annan osann tillvitelse angående brott.*

31 KAP.

6 §.

Dömas *för samma brott flera såsom gärningsmän eller delaktiga* eller skola flera målsägande eller åklaga-

6 §.

Dömas *flera för medverkan till samma brott eller för brott, som äga samband med varandra*, eller skola

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

ren och målsäganden ersätta rättegångskostnad, svare de för kostnaden en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av dem, eller ock någon orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 4 §, skall dock denna kostnad gäldas av honom ensam.

flera målsägande eller åklagaren och målsäganden ersätta rättegångskostnad, svare de för kostnaden en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av dem, eller ock någon orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 4 §, skall dock denna kostnad gäldas av honom ensam.

Är någon — — — — — för en.

47 KAP.

1 §.

Vill målsägande — — — — — till rätten.

Vill den tilltalade i samma mål mot målsäganden eller åklagaren väcka talan om ansvar för *falsk angivelse eller falskt åtal*, må det ske utan stämning muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den, mot vilken talan väckes, skall erhålla del därav.

Vill den tilltalade i samma mål mot målsäganden eller åklagaren väcka talan om ansvar för *falskt eller obefogat åtal, falsk angivelse eller annan osann tillvitelse angående brott*, må det ske utan stämning muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den, mot vilken talan väckes, skall erhålla del därav.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

2) L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 17 oktober 1900 om straffregister¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

1 §.

Hos fångvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 20, 21, 22 eller 23 kap.

Hos fångvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 12, 20, 21, 22 eller 23

¹ Senaste lydelse, se SFS 1944:294 och 1945:468.

7 Bihang till riksdagens protokoll 1948. 9 saml. 1 avd. Nr 39.

(Gällande lydelse:)

strafflagen till dagsböter ej under sextio eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller

2. erhållit villkorlig dom, eller
3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller

4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, eller

5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

6. blivit dömda till tvångsarbete.

(Föreslagen lydelse:)

kap. strafflagen till dagsböter ej under sextio eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller

2. erhållit villkorlig dom, eller
3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller

4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, eller

5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

6. blivit dömda till tvångsarbete.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

3) **L a g**

angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse.

Härigenom förordnas, att 27 § lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

27 §.

Vad i denna lag finnes stadgat där- om att ungdomsfängelse må användas i stället för annat straff eller träda i stället för annat straff gäller icke *förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning* och ej heller påföljd som *avses i 2 kap. 20 § strafflagen eller liknande påföljd* som finnes stadgad i *annan lag* eller författning.

(Föreslagen lydelse:)

27 §.

Vad i denna lag finnes stadgat där- om att ungdomsfängelse må användas i stället för annat straff eller träda i stället för annat straff gäller icke *avsättning eller suspension* och ej heller *särskild påföljd för brott*, som finnes stadgad i lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1939:322 och 1943:730.

4) L a g

angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt.

Härigenom förordnas, att 20 § lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

20 §.

Vad i denna lag finnes stadgat där- om att förvaring eller internering må användas i stället för straff eller trä- da i stället för straff gäller icke *för- lust av ämbete, tjänst eller annan all- män befattning* och ej heller påföljd som avses i 2 kap. 20 § strafflagen eller liknande påföljd som finnes stadgad i annan lag eller författning.

(Föreslagen lydelse:)

20 §.

Vad i denna lag finnes stadgat där- om att förvaring eller internering må användas i stället för straff eller trä- da i stället för straff gäller icke *av- sättning eller suspension* och ej hel- ler *särskild påföljd för brott*, som finnes stadgad i lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den 1 ja- nuari 1949.

5) L a g

om ändrad lydelse av 28 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Härigenom förordnas, att 28 § epidemilagen den 19 juni 1919 skall er- hålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

28 §.

Underlåter hushållsföreståndare att fullgöra vad honom enligt 2 § 1 mom. åligger eller tredskas någon att hör- samma hälsovårdsnämnds beslut jäm- likt 3 § angående någons intagande å sjukvårdsinrättning eller isolering el- ler ställande under observation eller bryter någon mot föreskriften i 5 § 2 mom. eller mot bestämmelserna i 7 §, straffes med böter från och med fem till och med ettusen kronor, där ej å förseelsen strängare straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Lag samma — — — — — 2 mom. åligger.

(Föreslagen lydelse:)

28 §.

Underlåter hushållsföreståndare att fullgöra vad honom enligt 2 § 1 mom. åligger eller tredskas någon att hör- samma hälsovårdsnämnds beslut jäm- likt 3 § angående någons intagande å sjukvårdsinrättning eller isolering eller ställande under observation el- ler bryter någon mot föreskriften i 5 § 2 mom. eller mot bestämmelserna i 7 §, straffes med dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 ja- nuari 1949.

6) Lag

angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag).

Härigenom förordnas, att 12 § epizootilagen den 12 april 1935¹ skall er-hålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

12 §.

Förseelse mot denna lag eller en-
ligt densamma meddelade bestämmel-
ser straffes *enligt allmän strafflag*.

Dömes någon ————— vara förverkad.
Innefattar förseelsen ————— tillfaller kronan.
Avskrift av ————— till medicinalstyrelsen.

(Föreslagen lydelse:)

12 §.

Förseelse mot denna lag eller en-
ligt densamma meddelade bestämmel-
ser straffes *med dagsböter*.

—————
—————
————— till medicinalstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 ja-
nuari 1949.

7) Lag

angående ändring i lagen den 27 juni 1896 (nr 42 s. 1) om rätt till fiske.

Härigenom förordnas, att i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske skall införas en ny paragraf, betecknad 17 a §, av följande lydelse.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

17 a §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiske-redskap i vatten, där fiskerätt till-kommer varje svensk undersäte, eller genom grävning eller annorledes dra-ger till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap avhåller fisk från annans fiskevatten, dömes för olovligt fiske till dagsböter eller, där brottet är grovt, till fängelse i högst sex månader. Missbrukar del-ägare sin rätt i samfällt fiske, straff-es med dagsböter.

Brott varom i denna paragraf sägs må ej, där det endast förnärmar en-skilds rätt, åtalas av allmän åklagare med mindre det av målsägande an-gives till sådant åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 ja-
nuari 1949.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1941 : 341.

8) Lag

angående ändrad lydelse av 37 § lagen den 30 juni 1913 (nr 97) om gemensamhetsfiske.

Härigenom förordnas, att 37 § lagen den 30 juni 1913 om gemensamhetsfiske skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

37 §.

Den, som i följd av gemensamhetsfiskes inrättande allenast äger rätt till visst slag av fiske i honom tillkommande vatten men likväl där idkar annat slag av fiske, så ock den, som fiskar i strid mot fastställd plan, dömes, om ej gärningen är belagd med straff i *allmänna strafflagen*, till böter från och med fem till och med etthundra kronor.

Förseelse, varom — — — — — av fisket.

(Föreslagen lydelse:)

37 §.

Den, som i följd av gemensamhetsfiskes inrättande allenast äger rätt till visst slag av fiske i honom tillkommande vatten men likväl där idkar annat slag av fiske, så ock den, som fiskar i strid mot fastställd plan, dömes, om ej gärningen är belagd med straff i *lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske*, till böter från och med fem till och med etthundra kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

9) Lag

angående ändrad lydelse av 29 § 2 mom. lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt.

Härigenom förordnas, att 29 § 2 mom. lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

29 §.

2 mom. Utövar delägare i allmänning eller annan samfällighet, varom sägs i 4 §, å området jakt, som strider mot vad enligt första stycket av nämnda paragraf är tillåtet eller mot beslut som avses i andra stycket första punkten av samma paragraf, *vare ansedd som hade han, såsom avses i 24 kap. 6 § strafflagen, missbrukat sin rätt i samfälligheten.*

Överträder ägare — — — — — med dagsböter.

(Föreslagen lydelse:)

29 §.

2 mom. Utövar delägare i allmänning eller annan samfällighet, varom sägs i 4 §, å området jakt, som strider mot vad enligt första stycket av nämnda paragraf är tillåtet eller mot beslut som avses i andra stycket första punkten av samma paragraf, *straffes med dagsböter.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

10) L a g

angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 13 juni 1921 (nr 299) om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter.

Härigenom förordnas, att 15 § lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

15 §.

Företager, sedan angående ägas användning bestämmelse enligt denna lag träffats, delägare i strid därmed avverkning eller tager grus, torv, ler, sand eller dylikt eller överträder han eljest genom brukande av ägan vad sålunda blivit bestämt,

eller nyttjar delägare, utan att därtill hava erhållit medgivande, äga, som är ställd under förvaltning av god man,

eller bryter delägare mot förbud, som meddelats jämlikt 9 § andra stycket,

varde han ansedd som hade han, såsom i 24 kap. 6 § strafflagen avses, missbrukat sin rätt i samfälligheten, dock att överträdelse av meddelat förbud, som nyss sagts, skall höra under allmänt åtal, samt att annan förseelse, som här åsyftas, må åtalas av allmän åklagare efter angivning av delägare.

(Föreslagen lydelse:)

15 §.

Företager, sedan angående ägas användning bestämmelse enligt denna lag träffats, delägare i strid därmed avverkning eller tager grus, torv, ler, sand eller dylikt eller överträder han eljest genom brukande av ägan vad sålunda blivit bestämt,

eller nyttjar delägare, utan att därtill hava erhållit medgivande, äga, som är ställd under förvaltning av god man,

eller bryter delägare mot förbud, som meddelats jämlikt 9 § andra stycket,

gälle vad i 20 och 24 kap. strafflagen stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

11) L a g

angående ändrad lydelse av 59 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred.

Härigenom förordnas, att 59 § lagen den 2 juni 1933 om ägofred skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

59 §.

Bryter någon — — — — — med dagsböter.
Lag samma — — — — — omkring marken.

(Föreslagen lydelse:)

(Gällande lydelse:)

Begår någon förseelse, som i första eller andra stycket sägs, av oaktsamhet, vare straffet böter från och med fem till och med femtio kronor.

Innefattar förseelse, som i denna paragraf avses, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kap. 1 § strafflagen är för likartat fall stadgat.

(Föreslagen lydelse:)

Begår någon förseelse, som i första eller andra stycket sägs, av oaktsamhet eller vållar någon genom försummelse i den vård om egna eller andras kreatur honom åligger eller på annat sätt, att kreatur olovligen inkommer på annans ägor, vare straffet böter från och med fem till och med femtio kronor.

Innefattar förseelse, som i denna paragraf avses, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kap. strafflagen är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

12) Lag

angående ändring i lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg.

Härigenom förordnas, dels att i lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg skall införas en ny paragraf, betecknad 19 a §, av nedan angiven lydelse, dels ock att 29 § samma lag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

19 a §.

Har domstol, vid meddelande av förklaring att fartyg jämlikt 2 kap. 17 § strafflagen skall vara förverkat till kronan, tillika beträffande inteckning i fartyget förklarat, att panträtten i fartyget skall upphöra, må, sedan utslaget vunnit laga kraft, inteckningen dödas på ansökan utav ny ägare av fartyget eller lott däri, ändå att inteckningshandlingen i huvudskrift ej företes.

29 §.

Då utmätning — — — — — boken antecknat.

Har vid — — — — — laga kraft.

Har domstol beträffande inteckning i fartyg meddelat förklaring som i

¹ Senaste lydelse beträffande 29 §, se SFS 1936:226.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

19 a § sägs, åligger det domstolen att därom översända bevis till inskrivningsdomaren. Inkommer sådant bevis till denne, skall å nästa inskrivningsdag göras anteckning om förhållandet i inteckningsboken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

13) Lag

angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 22 juni 1939 (nr 314) om villkorlig dom.

Härigenom förordnas, att 1 och 26 §§ lagen den 22 juni 1939 om villkorlig dom skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Övertygas någon — — — straffets ådömande.

Finnes förordnande — — — i domen.

Villkorlig dom som här sägs må ej meddelas, där det av hänsyn till den allmänna laglydnaden är påkallat, att den brottslige undergår straff.

1 §.

Övertygas någon — — — straffets ådömande.

Finnes förordnande — — — i domen.

Villkorlig dom som här sägs må ej meddelas, där det av hänsyn till den allmänna laglydnaden är påkallat, att den brottslige undergår straff. *Ej heller må i fråga om brott av krigsman villkorlig dom brukas med mindre det finnes kunna ske utan fara för krigslydnaden och ordningen inom krigsmakten.*

26 §.

Villkorlig dom enligt denna lag må ej meddelas i fråga om brott mot tryckfrihetsförordningen eller brott, för vilket straff är utsatt i strafflagen för krigsmakten; dock må villkorlig dom beviljas beträffande brott mot 8 kap. sistnämnda lag, där den tilltalade förskyller fängelse eller straffarbete. Ej heller må villkorlig dom brukas i fråga om förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning eller i fråga om påföljd, som

26 §.

Villkorlig dom enligt denna lag må ej meddelas i fråga om brott mot tryckfrihetsförordningen. Ej heller må villkorlig dom brukas i fråga om avsättning, suspension eller disciplinstraff eller i fråga om särskild påföljd för brott, som finnes stadgad i lag eller författning.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

avses i 2 kap. 20 § strafflagen, eller liknande påföljd, som finnes stadgad i annan lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949 men skall ej äga tillämpning i mål som blivit av första domstol avdömt före ikraftträdandet.

14) L a g

angående ändrad lydelse av 2 § första stycket lagen den 22 juni 1939 (nr 315) om särskild förundersökning i brottmål.

Härigenom förordnas, att 2 § första stycket lagen den 22 juni 1939 om särskild förundersökning i brottmål skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

2 §.

Har någon som ej fyllt tjuguet år häktats för brott, skall särskild förundersökning äga rum, där ej anledning är att antaga, att utredning som i 1 § sägs, kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig. Vad nu sagts gälle ock, då någon som fyllt tjuguet år häktats, såframt ej laga hinder mot villkorlig dom föreligger eller sådant fall är för handen som avses i 3 § lagen om villkorlig dom.

Har någon som ej fyllt tjuguet år häktats för brott, skall särskild förundersökning äga rum, där ej anledning är att antaga, att utredning som i 1 § sägs kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig. Vad nu sagts gälle ock, då någon som fyllt tjuguet år häktats, såframt ej laga hinder mot villkorlig dom föreligger eller sådant fall är för handen som avses i 3 § lagen om villkorlig dom eller fråga är om brott av krigsman mot 25—27 kap. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

15) L a g

angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 13 april 1945 (nr 118) om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 13 april 1945 om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl. skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse:)

3 §.

Vad ovan stadgats äge motsvarande tillämpning, bestämmelserna i 1 § beträffande den som utan att domen mot honom vunnit laga kraft varit intagen i anstalt för undergående av tvångsuppfostran eller ungdomsfängelse och bestämmelserna i 2 § beträffande den som på grund av lagakraftgående dom varit intagen i sådan anstalt eller som varit underkastad förvaring eller internering.

(Föreslagen lydelse:)

3 §.

Vad ovan stadgats äge motsvarande tillämpning, bestämmelserna i 1 § beträffande den som utan att domen mot honom vunnit laga kraft varit intagen i anstalt för undergående av tvångsuppfostran eller ungdomsfängelse eller *avtjänat arrest* och bestämmelserna i 2 § beträffande den som på grund av lagakraftgående dom varit intagen i sådan anstalt eller *avtjänat arrest* eller som varit underkastad förvaring eller internering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949 men skall ej äga tillämpning i fråga om den som frigivits före nya lagens ikraftträdande.

---

16) Lag

angående ändrad lydelse av 8, 10 och 13 §§ lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Härigenom förordnas, att 8, 10 och 13 §§ lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

8 §.

Nöjdförklaring av häktad avgives i vittnes närvaro inför styresmannen vid den fängvårdsanstalt eller föreståndaren för det häkte där han förvaras eller, om han hålles i militärhäkte, inför den *befälhavare* som har uppsikt över häktet. Är den som sålunda äger mottaga nöjdförklaring ej tillstades, må förklaringen avgivas inför den som är i hans ställe. Ej må förklaringen gälla utan att domen eller rättens eller domarens bevis om målets utgång, såvitt den dömde rör, finnes att tillgå för den som mottager förklaringen samt den dömde haft betänketid till andra dagen efter den då domen vid rätten avkunnades

(Föreslagen lydelse:)

8 §.

Nöjdförklaring av häktad avgives i vittnes närvaro inför styresmannen vid den fängvårdsanstalt eller föreståndaren för det häkte där han förvaras eller, om han hålles i militärhäkte, inför den *befattningshavare* som har uppsikt över häktet. Är den som sålunda äger mottaga nöjdförklaring ej tillstades, må förklaringen avgivas inför den som är i hans ställe. Ej må förklaringen gälla utan att domen eller rättens eller domarens bevis om målets utgång, såvitt den dömde rör, finnes att tillgå för den som mottager förklaringen samt den dömde haft betänketid till andra dagen efter den då domen vid rätten av-

(Gällande lydelse:)

för honom eller blev honom annorledes delgiven. Tillfälle skall såvitt möjligt beredas den dömda att under betänketiden samråda med sin försvarare.

Myndighet som — — — sådan förklaring.

10 §.

Den som icke är häktad eller intagen i fångvårdsanstalt må, med avlämnande av domen eller sådant bevis som sägs i 8 §, avgiva nöjdförklaring, om domen skall av militär befälhavare befordras till verkställighet, i vittnes närvaro inför denne och eljest inför länsstyrelse eller i vittnes närvaro inför styresman vid fångvårdsanstalt eller den som är i hans ställe, landsfogde, polismästare eller annan polischef.

13 §.

Är den, som skall undergå straff eller skyddsåtgärd som avses i denna lag, häktad i målet, när domen, såvitt angår honom ådömt ansvar, må verkställas, skall styresmannen vid den fångvårdsanstalt eller föreståndaren för det häkte där han förvaras omedelbart befordra domen till verkställighet. Den som hålles häktad annorstädes än i fångvårdsanstalt skall enligt bestämmelser som meddelas av fångvårdsstyrelsen förpassas till lämplig fångvårdsanstalt. Om överflyttning från en fångvårdsanstalt till annan stadgas i 26 §.

Är den — — — till verkställighet.

För vissa fall är om befördran till verkställighet särskilt stadgat i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

(Föreslagen lydelse:)

kunnades för honom eller blev honom annorledes delgiven. Tillfälle skall såvitt möjligt beredas den dömda att under betänketiden samråda med sin försvarare.

Myndighet som — — — sådan förklaring.

10 §.

Den som icke är häktad eller intagen i fångvårdsanstalt må, med avlämnande av domen eller sådant bevis som sägs i 8 §, avgiva nöjdförklaring inför länsstyrelse eller i vittnes närvaro inför styresman vid fångvårdsanstalt eller den som är i hans ställe, landsfogde, polismästare eller annan polischef. Den som fullgör militärtjänstgöring må ock avgiva förklaringen i vittnes närvaro inför befattningshavare vid krigsmakten, som över honom har bestraffningsrätt i disciplinmål.

13 §.

Är den, som skall undergå straff eller skyddsåtgärd som avses i denna lag, häktad i målet, när domen, såvitt angår honom ådömt ansvar, må verkställas, skall styresmannen vid den fångvårdsanstalt eller föreståndaren för det häkte där han förvaras eller, om han hålles i militärhäkte, den befattningshavare som har uppsikt över häktet omedelbart befordra domen till verkställighet. Den som hålles häktad annorstädes än i fångvårdsanstalt skall enligt bestämmelser som meddelas av fångvårdsstyrelsen förpassas till lämplig fångvårdsanstalt. Om överflyttning från en fångvårdsanstalt till annan stadgas i 26 §.

Är den — — — till verkställighet.

Beträffande häktad som hålles i militärhäkte samt den som avgivit nöjdförklaring inför befattningshavare vid krigsmakten ankomme det på länsstyrelsen eller polischefen i orten att, efter anmälan av vederbörande befattningshavare, låta verkställa förpassning eller meddela fö-

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

reläggande som i denna paragraf avses.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

17) Lag

angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 17 december 1943 (nr 881) om polisens ställning under krig.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 17 december 1943 om polisens ställning under krig skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

2 §.

Polisman, som — — — krig krigsmakten.

Polisman, som — — — krig krigsmakten.

Vad i strafflagen för krigsmakten är stadgat om hemvärnspersonal skall äga motsvarande tillämpning på polisman som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

18) Lag

angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypmpning.

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppypmpning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

22 §.

22 §.

Underlåter någon att fullgöra ympningsplikt, som på grund av 4 § ålagts, eller att till undergående av sålunda ålagd ympning befordra annan, för vars befordrande till ympning han enligt 10 § ansvarar,

eller underlåter ympningspliktig, som i 3 § a), b) eller d) omförmäles, att fullgöra sin ympningsplikt,

Underlåter någon att fullgöra ympningsplikt, som på grund av 4 § ålagts, eller att till undergående av sålunda ålagd ympning befordra annan, för vars befordrande till ympning han enligt 10 § ansvarar,

eller underlåter ympningspliktig, som i 3 § a), b), c) eller d) omförmäles, att fullgöra sin ympningsplikt,

*(Gällande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

Lag samma — — — där omförmäles.

Lag samma — — — där omförmäles.

Ej må straff enligt denna § tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

Att den, som är i tjänstgöring vid mobiliserad avdelning av krigsmakten eller eljest inkallats till tjänstgöring för rikets försvar, för underlåtenhet att fullgöra honom åliggande ympningsplikt är underkastad straff efter strafflagen för krigsmakten, där om är i nämnda lag stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

19) L a g

angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 18 juli 1942 (nr 723) om skyddsympning inom försvarsväsendet.

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 18 juli 1942 om skyddsympning inom försvarsväsendet skall erhålla följande ändrade lydelse.

*(Gällande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

4 §.

4 §.

Den som underlåter att fullgöra ympningsplikt enligt denna lag *skall, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, straffas efter sistnämnda lag men eljest* med böter från och med fem till och med femtio kronor; och äge domstolen att vid vite förelägga *den som ådömes böter* att fullgöra sin ympningsplikt.

Den som underlåter att fullgöra ympningsplikt enligt denna lag, *straffes* med böter från och med fem till och med femtio kronor; och äge domstolen att vid vite förelägga *honom* att fullgöra sin ympningsplikt.

Böter och viten tillfalla kronan.

Böter och viten tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

C) att motionerna I: 280, II: 432 och 457 samt I: 311, i den mån de icke kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A) här ovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 juni 1948.

På första lagutskottets vägnar:

AXEL LINDQVIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit,

såvitt angår *propositionen nr 80* jämte i ämnet väckta motioner,
från första kammaren: herrar Schlyter, Branting, Ahlkvist, Lodenius, Ekströmer, Löthner, Göransson och John Wiktor Jonsson;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Rylander, Gezelius, Hedlund i Östersund, Werner, Olsson i Mellerud, Lindberg och fru Gustafson;

såvitt angår *propositionen nr 144* jämte i ämnet väckt motion,
från första kammaren: herrar Krügel, Ekströmer, Olofsson, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Löthner, Lindgren*, Göransson och Ivar Nilzon;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Rylander, Gezelius, Hedlund i Östersund, Werner, Olsson i Mellerud, Berg och Andersson i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

A. Beträffande proposition nr 80 jämte motioner i ämnet

av herr *Branting*, som anfört:

Med Kungl. Maj:ts proposition nr 80 har fortsättning följt på den genomgripande revision av 1864 års strafflag, som påbörjades 1942 med den nya lagstiftningen om förmögenhetsbrotten. Även i så måtto är det nu framlagda lagverket en fortsättning på det föregående, att det i allmänhet kommer att medföra en utvidgning av det straffbara området. Beaktansvärda undantag finnas, sålunda exempelvis i Kungl. Maj:ts förslag till nya strafflagsbestämmelser om s. k. olovlig underrättelseverksamhet, men det synes eljest uppenbart, att i varje fall straffrättskommittén också under denna etapp varit ivrig att tillse, icke blott att alla tänkbara luckor och kryphål i gällande lag bliva täckta utan också att åtskilliga nya, hittills oberörda

fält för mänskligt handlande bliva strafflagsreglerade. Man har i kommittén med stor skarpsinnighet tagit i betraktande olika möjligheter till ett handlande, som hittills icke varit straffbelagt men dock enligt kommittén bör bestraffas — antingen för konsekvensens och likformighetens skull eller med hänsyn till den allmänna samhällsnyttan eller samhällstrevnaden, sådan man föreställer sig densamma (jfr exempelvis den företagna, icke oväsentliga utvidgningen i fråga om brottet »förargelseväckande beteende»). Man har alltså föranstaltat, att vederbörande paragrafer få en sådan lydelse, att de straffbelägga alla dessa framtänkta handlingstyper. Så har man sökt närma sig idealet: den perfekta strafflagen.

Det har icke lyckats. Kommittéförslaget har under remisserna utsatts för skarp kritik icke blott i detaljerna utan också på grund av sin allmänna beskaffenhet. Sålunda må exempelvis hänvisas till yttrandet av Föreningen Sveriges häradshövdingar, refererat å s. 115 i propositionen, där en viss bestämmelse — den föreslagna 8 kap. 4 § strafflagen — anförts »som ett typiskt exempel på tänjbara brottsbeskrivningar av det slag varemot föreningen funnit anledning rikta kritik». Samma kritik har föreningen riktat mot följande och andra paragrafer. Beträffande 6 § i samma kapitel har justitiekanslersämbetet anført denna såsom exempel på att kommittébetänkandets brottsbeskrivningar »understundom i jämförelse med de nu vanliga vore mera vaga och till följd därav också mera tänjbara» (se prop. s. 121, jfr yttranden s. 125—129 m. fl.).

Vid den efter remissyttrandena inom justitiedepartementet företagna överarbetningen av lagförslaget har detsamma otvivelaktigt i många punkter förbättrats. Men givetvis har det varit praktiskt taget omöjligt att vid en sådan överarbetning komma ifrån de allmänna principer, som varit för kommittén vägledande och över hela linjen gestaltat lagverket. Trots justeringarna i justitiedepartementet står kommittéförslaget som helhet kvar och likaså som regel de obestämda, flytande eller abstrakta brottsbeskrivningarna.

Det är rätt klart att denna konstruktion av lagbestämmelser måste leda därhän, att brottsbeskrivningarnas subtila fångstarmar understundom också kunna gripa sådana gärningar, vars bestraffande skulle strida mot det allmänna rättsmedvetandet. Man har även inom utskottet varit medveten härom men för sådana tänkbarheter velat förlita sig på den svenska domarkårens förståndighet. Utan tvivel är också denna garanti i viss utsträckning tillfinnandes. Men tydligen känner sig likväl Föreningen Sveriges häradshövdingar osäker om domarens förmåga att komma till rätta med denna nya strafflag.

I konsekvens med principerna för 1942 års strafflagstiftning om förmögenhetsbrotten har nu också området för de straffbara *försöksbrotten* ytterligare utvidgats. Beträffande denna sak vill jag inskränka mig till att hänvisa till de principiella och praktiska synpunkter, som av mig reservationsvis utvecklats i sammanhang med utskottets behandling av denna lagstiftning 1942.

Jämväl utgör det nu föreliggande lagverket en fortsättning på det föregående i det avseendet, att man — enligt min mening under omedvetet bakåtsträvande — velat förse så många brott som möjligt med ålderdomliga, för moderna öron besynnerligt klingande namn.

I det följande skall dessa observationer något verifieras genom exempel, nämligen i form av särskilda reservationer på olika punkter. Dessförinnan är blott ytterligare att anmärka, att utskottet i ett visst fall — nämligen beträffande den nya bestämmelsen om uppror, ingående bland »högmålsbrott» (den föreslagna 9 kap. 1 § strafflagen) — har förenat sig om en motivering, som enligt min läsart i sig själv innebär en kraftig reservation mot propositionen. Utskottet har här ansett önskvärt, att en ny utredning kommer till stånd. Paragrafen bör, enligt utskottet, erhålla en »mera detaljerad» avfattning; en »mera genomförd kartläggning» av ifrågavarande område bör komma till stånd, möjliggörande att för de allvarigare fallen straffbelägga även uppsåtet att utöva tvång mot de högsta statsorganen annorledes än genom våldsamma medel. Jag har för min del så mycket hellre anslutit mig till dessa önskemål som härigenom även kommer till uttryck kravet på större klarhet och konkretisering i brottsbeskrivningen.

Jag ber härefter att få reservera mig mot utskottets förslag, respektive Kungl. Maj:ts proposition på följande punkter.

Förslaget till lag om ändring i strafflagen.

8 KAP.

7 §.

I strafflagens 8 kap. 7 § har nu framlagts förslag till ny lag beträffande den omstridda s. k. olovliga underrättelseverksamheten. Jag ansluter mig här till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet har emellertid i denna viktiga punkt företagit sig en vidlyftig omarbetning av propositionens förslag, innebärande i åtskilliga avseenden en återgång till den allmänt och med rätta kritiserade kristidslagstiftningen.

Utskottets nya, hemmagjorda förslag innebär en väsentlig skärpning och utvidgning av det lagstadgande, som Kungl. Maj:t efter ingående överväganden kommit fram till och som av lagrådet godtagits. Sålunda märkes:

a) För att brott i detta fall skall anses föreligga, erfordras enligt Kungl. Maj:ts förslag, att den ifrågavarande straffbara underrättelseverksamheten till förmån för främmande makt har bedrivits »efter åtagande eller mot ersättning». Utskottet har strukit denna bestämmelse, under förmenande att man även måste kunna bestraffa en underrättelseverksamhet till förmån för främmande makt, som varken bedrivits efter åtagande eller mot ersättning utan av ideella motiv.

Vad utskottet i denna del anfört därom, att den som bedrivit en sådan verksamhet av ideella motiv snart nog torde komma i sådant förhållande till mottagaren av upplysningarna, att ett »åtagande» får anses föreligga, gillar jag. Men det gjorda påpekandet synes mig icke vara en motivering för att stryka den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen utan motiverar tvärtom dess bibehållande. Erfarenheterna från krigstiden giva vid handen, att dom-

stolarna voro benägna att släppa efter på kravet att en veritabel verksamhet skulle föreligga för att straffbarhet skulle inträda. Om nu någon i framtiden, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, av ideella motiv har börjat anskaffa vissa uppgifter om annan främmande makt, måste just frågan, huruvida upplysningarna insamlats efter åtagande eller icke, inrikta domstolens uppmärksamhet på omfattningen av det ifrågavarande uppgiftsinsamlandet. Med andra ord, det krav varom lagstiftarna äro ense — nämligen att för straffbarhet skall föreligga en verksamhet i ordets egentliga mening — framhäves särskilt i de fall, där uppgifterna insamlats av ideella motiv. Ty i dessa fall måste man alltså se till, huruvida icke likväl den anklagades förhållande till mottagaren av upplysningarna utvecklats till sådan omfattning, att ett åtagande kan anses föreligga.

b) Enligt Kungl. Maj:ts förslag innebär den olovliga upplysningsverksamheten, att någon med uppsåt att gå främmande makt till handa anskaffar uppgifter, som röra annan främmande makts militära förhållanden av hemlig natur. Utskottet har helt och hållet förkastat denna i alla fall relativt klara och begränsade beskrivning av den olovliga underrättelseverksamhetens föremål. I stället för att kriminalisera, om någon, med det angivna uppsåtet, anskaffar uppgifter om främmande makts hemliga militära förhållanden, har utskottet föreslagit riksdagen, att man skall kriminalisera, om någon anskaffar uppgifter om främmande makt, vilka som helst, som kunna medföra men för *den främmande maktens* säkerhet. Svensk domstol skall alltså avgöra, vilka uppgifter om en främmande makt som äro så beskaffade, att deras överlämnande till annan främmande makt kan innebära men för den förstnämnda främmande maktens säkerhet! Är man icke härmed återigen mitt inne i kristidslagstiftningens besynnerligheter? Det må till nöds kunna antagas, att svenska domstolar äro kompetenta att bedöma, huruvida en viss handling, verksamhet eller upplysning kan anses vara till men för *Sveriges* säkerhet eller icke. Men skola våra domstolar också prestera ett omdöme om vilka upplysningar, t. ex. från Amerika till Ryssland eller vice versa, som kunna vara till men för Förenta staternas, respektive för Sovjetunionens säkerhet? Skola för sådana fall främmande experter inkallas, eller skall domstolen avgöra den intrikata frågan på egen hand, eller hur skall det eljest gå till att utan godtycke komma fram till dom i sådana mål?

c) Utskottet har ytterligare på ett högst anmärkningsvärt sätt utvidgat brottsbegreppet. Utskottet avser att vända sig emot »underrättelseverksamhet i politiskt syfte» eller »politisk underrättelseverksamhet», som här i riket bedrivs »hemligen eller med användande av svikliga medel». I dessa fall erfordras alltså icke för straffbarhet, att upplysningarnas uppenbarande för en främmande makt skall vara av beskaffenhet att kunna medföra men för en annan främmande makts säkerhet. Vad utskottet närmast åsyftat med sin föreslagna bestämmelse är att man skall kunna skydda statslösa flyktingar i Sverige för politiskt spionage från främmande makts sida eller skydda svenska medborgare mot ett utländskt spionage, som går ut på att registrera dem efter rastillhörighet eller politisk åskådning. Det angivna syftet är ju

all aktning värt. Men som nu paragrafen av utskottet har utformats, har den fått en helt allmän innebörd av ytterst obestämd räckvidd. I sin föreslagna lydelse synes den drabba varje hemlig politisk underrättelseverksamhet här i riket. Vad som skall förstås med politisk underrättelseverksamhet är mycket oklart; närmast synes utskottsformuleringen tyda på att man vill kunna komma åt främmande observatörer av de politiska förhållandena i Sverige. Med ordet »hemligen» har utskottet emellertid avsett att skydda t. ex. »öppet arbetande medarbetare i en utländsk tidning». Skulle återigen någon icke-tidningsman, exempelvis en semestrande utländsk parlamentariker med goda förbindelser till sitt lands regering, finna intresse i att här samtalsvis och under hand förhöra sig om de politiska förhållandena eller skulle han rentav insamla material härom till närmare studium utan att avse att offentliggöra sina iakttagelser och upplysningar — kanske tvärtom i tanke att tala därom med någon av sina vänner i regeringen — då förefaller det som om han skulle kunna dömas och straffas för att han »hemligen bedrivit politisk underrättelseverksamhet här i riket», enligt utskottets hårda lag. Det faller för övrigt i ögonen, hur kristidsmentaliteten alltjämt präglar sinena. Den föreställningen synes ha varit utskottet alldeles främmande att det kan vara *mycket bra*, om man i utlandet — »hemligen» eller på vad sätt som helst — får reda på våra politiska förhållanden. Vad ha vi som skall förhelligas? Vår politik är eller bör vara helt öppen för insyn. Vårt politiska liv utspelas inför öppen ridå.

Utskottets förslag i denna punkt synes mig utgöra ett exempel på faran av att formulera strafflagsparagrafer på ett helt allmänt sätt, så att de skola täcka allehanda olika fall, som lagstiftarna haft i tankarna, utan att likväl dessa fall blivit i lagen tydligen angivna. Följden blir att också andra fall, som naturligtvis alls icke åsyftats, komma in under lagen. I sådana fall skall då stunden vara kommen för de förståndiga domarena att ömsom fria, ömsom fälla, oavsett paragrafernas ordalag. En sådan lagskrivning finner jag icke tillräddig.

Beträffande förevarande paragraf yrkas alltså bifall till det genom proposition nr 80 framlagda förslaget.

9 KAP.

8 §.

I strafflagens 9 kap. 8 § ha sammanförts två så skilda ting som om någon genom stympning gör sig själv oduglig till krigstjänst och om någon genom att föregiva sjukdom undandrar sig militär tjänstgöring. I bägge fallen skall vederbörande dömas för »svikande av försvarsplikt» — straffrättskommittén hade velat kalla brottet »krigstjänstsvik» — högst till straffarbete i två år eller vid krigsfall strängare. Jämväl försök till brott enligt 8 § är straffbart.

Det är bekant — och naturligtvis mycket beklagligt — att värnpliktiga ibland bruka simulera sjukdom t. ex. för att slippa ifrån en ansträngande marsch. Men jag har icke kunnat bliva övertygad om det riktiga i sammanställningen mellan å ena sidan det allvarliga, lyckligtvis sällsynta självstymp-

ningsbrottet och å andra sidan den vanliga, mer eller mindre misslyckade, mer eller mindre berättigade, mer eller mindre tanklösa eller dumma simulation, som äger rum när en värnpliktig föreger eller överdriver en huvudvärk eller magplåga. Enligt min mening hör icke simulationen eller simulationsförsöket hemma under »högmålsbrotten». Icke heller synes det mig höra till högmålsbrotten, om en tillfälligt tjänstledig värnpliktig söker mera ut sin ledighet med någon dag genom en föregiven sjukdom; hur klandervärt ett dylikt beteende än är kan jag väl tänka mig, att en förseelse av denna karaktär skulle kunna mötas med ett lämpligt disciplinstraff. Diskutabelt synes mig vara, om straffbestämmelserna mot förseelser av denna natur höra hemma i allmänna strafflagen.

Såsom av propositionen framgår (s. 151) har såväl Föreningen Sveriges häradshövdingar som Sveriges advokatsamfund reagerat mot denna paragraf i fråga om straffbestämmelserna och sammanställningen av de två artskilda brotten. Jag yrkar, såsom en provisorisk förbättring, att orden »eller ock genom att föregiva sjukdom eller medelst annat vilseledande» måtte utgå ur bestämmelsen och att paragrafen sålunda måtte erhålla följande lydelse:

»Där någon genom stympning eller annorledes gör sig oduglig, för längre eller kortare tid, till tjänstgöring som han skolat fullgöra vid krigsmakten eller eljest för rikets försvar undandraget sig sådan tjänstgöringsskyldighet, dömes för svikande av försvarsplikt högst till straffarbete i två år eller, om riket var i krig, högst till straffarbete i fyra år.»

12 KAP.

11 §.

Strafflagens 12 kap. 11 § handlar om s. k. frivilligt tillbakaträdande vid vissa förfalskningsbrott. I likhet med Sveriges advokatsamfund (vars yttrande refererats i propositionen s. 253) anser jag, att strafffrihet skall kunna inträda då någon, som gjorts sig skyldig till brott enligt 12 kap., innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt avvärjt den fara i bevishänseende som gärningen innebär. Enligt propositionen skall i sådana fall straff likväl utmätas utom i de fall, när faran var ringa och brottet ej belagt med svårare straff än fängelse.

Genom att ett frivilligt tillbakaträdande vid grövre förfalskningsbrott icke kan föranleda strafffrihet, avskräckes uppenbarligen förfalskaren från att genom frivilligt tillbakaträdande själv omintetgöra följderna av sin förfalskning. Härav kunna stora skador följa. Satsen »hellre fälla än fria» bör i varje fall ej drivas därhän, att fara framkallas för helt ovidkommande personer. Som nu paragrafen kommit att lyda finge man, såsom advokatsamfundet anfört, anledning antaga, att om verkan av farans avvärjande för den brottslige icke bleve annan än en måhända minimal straffnedsättning, den brottslige mången gång skulle föredraga att *icke* avvärja faran, i förhoppning att hans brott skulle förbliva oupptäckt.

Jag får i denna punkt yrka, att den i propositionen föreslagna 11 § i 12 ka-

pitlet måtte utgå samt att den föreslagna 12 § i samma kapitel i stället be-tecknas 11 §. Någon större olägenhet synes icke förorsakas av ett bifall till detta yrkande; strafflagsregleringen för det ifrågavarande fallet kan gott anstå till dess nytt förslag framlägges för riksdagen.

19 KAP.

7 §.

I strafflagen 19 kap. 7 § har, i enlighet med kommittéförslaget, införts en ny straffbestämmelse, nämligen för att möta det fallet, att någon medelst gift eller annorledes framkallar allmän fara för djur och växter. I sak skall härom ingenting invändas; det är möjligt att ett behov omsider uppstått av denna bestämmelse. Emellertid har föreslagits, att detta speciella nya brott skall i lagen kallas »förgöring». Den som begått brottet skall enligt paragrafen straffas för »förgöring». Jag finner benämningen misslyckad; den för medeltid och trolldom i tankarna. Något speciellt namn för det ifrågavarande brottet är icke av behovet påkallat. Det yrkas, att i paragrafens första stycke orden »för förgöring» samt i andra stycket orden »för grov förgöring» måtte utgå samt att paragrafen sålunda måtte erhålla följande lydelse:

»Framkallar någon allmän fara för djur eller växter medelst gift eller genom att överföra eller sprida elakartad sjukdom eller genom att sprida skadedjur eller ogräs eller på annat dylikt sätt, straffes högst med straffarbete i två år.

Är brottet grovt, dömes till straffarbete i högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det skett med uppsåt att skada eller om egendom av betydande värde utsatts för fara.»

Förslaget till lag angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m.

4 §.

I 4 § lagen angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m. ha nu intagits de stadganden, som förut hade sin plats i 10 kap. 12 och 15 §§ strafflagen angående *dels* i vilka fall krigsmanskap må användas till upprors eller upplopps stillande, *dels* angående församlingsfrihet. Straffrättskommittén och Kungl. Maj:t ha till övergångsbestämmelserna förvisat dessa väsentliga lagbestämmelser såsom varande av icke straffrättslig natur. Mig har det syntts mindre lyckligt, att bestämmelser av denna vikt på detta sätt utmönstrats ur den egentliga lagen.

I sak har den ändringen företagits att, enligt förslaget, vapenmakt skall kunna användas till upplopps stillande, dock »ej förr än på stället varande civilmyndighet högt och tydligt befallt deltagarna i upploppet att genast åtskiljas, vid äventyr att vapenmakt eljest användes». Nu har alltså utmönstrats den gällande bestämmelsen, att vapenmakt ej må användas förr än upprors- eller upploppsmännen ljudeligen tre gånger i Konungens namn

blivit befallda att genast åtskiljas, vid äventyr att eljest vapenmakt användes.

Lyckligtvis har det i praktiken sällan förekommit, att denna bestämmelse behövt komma till användning. Dock minnes man Ådalen än! Det synes mig vara en reform av tveivelaktigt värde att, såsom nu skett, rationalisera bort den nuvarande, låt vara något ålderdomliga bestämmelsen. Innan man låter soldater med moderna gevär giva eld på en folkmassa, kan den gamla, trefaldiga och högtidliga skingringsuppmanningen alltjämt vara till nytta. Därigenom ökas utsikterna för att uppmanningen blir hörd och uppfattad; därigenom gives också någon tidsfrist för dem i folkhopen, som önska avlägsna sig men måhända icke omedelbart kunna detta på grund av trängseln. Jag yrkar således i denna punkt, att paragrafen måtte i överensstämmelse med vad nu stadgas i 10 kap. 12 § strafflagen givas följande lydelse:

»I stället för äldre bestämmelser i 10 kap. strafflagen angående upprors och upplopps stillande samt församlingsfrihet stadgas som följer:

a) Till upplopps stillande må krigsmenskap användas; dock äge det ej å deltagare i upplopp bruka vapen förr än på stället varande civilmyndighet tre gånger ljudeligen i Konungens namn befallt dem att genast åtskiljas vid äventyr att vapenmakt eljest användes. Övergå deltagare i upplopp så hastigt till våld, att civilmyndigheten ej kan så förfara som nu är sagt; då äge myndigheten förordna, att upploppet genast skall stillas med vapenmakt. Ej må dock i något fall vapen brukas längre, än civilmyndighet finner sådant vara nödigt för upploppets stillande.

Med civilmyndighet — — — (= utskottets förslag) — — — ämbets- eller tjänstemans ställe.

Är ej — — — (= utskottets förslag) — — — är stadgat.

b) Sammankommer menighet — — — (= utskottets förslag) — — — allmän ordning.»

B. Beträffande proposition nr 144 jämte motion i ämnet

vid 26 kap. 10 §

1) av herr *Krügel*; samt

2) av herrar *Lindqvist*, *Olofsson*, fru *Sjöström-Bengtsson*, herrar *Lindgren*, *Olsson* i Mellerud, *Berg* och *Andersson* i Mölndal, vilka anfört:

I 73 § strafflagen för krigsmakten stadgas straff för deltagare i sammankomst av krigsfolk för rådplägning i ämnen, genom vilkas avhandlande fruktan eller misströstan kan utbredas hos krigsfolket eller brott mot krigslydnaden lätt föranledas. I paragrafen givas vidare exempel på dylika förbjudna diskussionsämnen.

Utredningen angående revision av strafflagen för krigsmakten erinrade i sitt betänkande om att församlingsfriheten för vanliga medborgare vore reglerad genom bestämmelser i strafflagen ävensom vissa föreskrifter i andra författningar, däribland ordningsstadgan för rikets städer. Stadgan-

det i nyssnämnda paragraf innebure en särskild inskränkning i församlingsfriheten för krigsfolk. Enligt utredningens mening kunde vad förhållandena under fred anginge vägande invändningar göras mot ifrågavarande bestämmelse. Det låge i sakens natur, att särskilt starka skäl måste föreligga för att fullgörandet av en medborgerlig skyldighet sådan som värnplikten skulle åtföljas av en inskränkning av ifrågavarande slag i en allmän medborgerlig rättighet. De farhågor med avseende å disciplinen, som kunde åberopas till stöd för förbudets bibehållande under fredstid, utgjorde enligt utredningens mening icke ett skäl av sådan styrka. Utredningen föreslog därför, att någon motsvarighet till 73 § strafflagen för krigsmakten icke för fredstid skulle upptagas i ny lagstiftning.

I likhet med utredningen och departementschefen anse vi, att tillräckligt starka skäl icke föreligga för att i fredstid sätta krigsmän i sämre ställning än övriga medborgare, då det gäller den ur demokratisk synpunkt fundamentala rättighet, som församlingsfriheten utgör. De intressen, som motionen I: 311 önskar tillgodose, synas såsom departementschefen framhållit i viss utsträckning ha erhållit skydd genom det föreslagna stadgandet i 11 kap. 6 § strafflagen rörande samhällsfarlig ryktesspridning. Därest inskränkningar i församlingsfriheten göras, uppstå svårlösta spörsmål rörande huru gränsen mellan tillåtna och otillåtna sammankomster skall dragas. Den påverkan på krigsmännen, som man vill motverka genom förbud mot vissa sammankomster, torde också kunna åstadkommas på andra vägar.

Med stöd av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen med avslag å motionen I: 311 måtte antaga 26 kap. 10 § strafflagen i den av Kungl. Maj:t i proposition nr 144 föreslagna lydelsen.

Innehållsförteckning.

	Sid.
1. <i>Proposition nr 80 jämte motioner i ämnet</i>	4
Inledning	4
Huvuddragen av de föreslagna ändringarna i strafflagen	4
Utskottet	12
2. <i>Proposition nr 144 jämte motion i ämnet</i>	39
Inledning	39
Huvuddragen av den föreslagna strafflagstiftningen för krigsmakten	40
Utskottet	44
3. <i>Utskottets hemställan</i>	50
Författningsförslagen:	
A. 1) Lag om ändring i strafflagen	50
2) Lag om disciplinstraff för krigsmän	87
3) Lag om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig	90
4) Lag angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m.	91
5) Lag om ändring i lagen angående utlämning av förbrytare	94
B. 1) Lag om ändring i rättegångsbalken	95
2) Lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen om straffregister	97
3) Lag angående ändrad lydelse av 27 § lagen om ungdomsfängelse	98
4) Lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt	99
5) Lag om ändrad lydelse av 28 § epidemilagen	99
6) Lag angående ändrad lydelse av lagen om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar	100
7) Lag angående ändring i lagen om rätt till fiske	100
8) Lag angående ändrad lydelse av 37 § lagen om gemensamhetsfiske	101
9) Lag angående ändrad lydelse av 29 § 2 mom. lagen om rätt till jakt	101
10) Lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga samfällda ägor och rättigheter	102
11) Lag angående ändrad lydelse av 59 § lagen om ägofred	102
12) Lag angående ändring i lagen om inteckning i fartyg	103
13) Lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen om villkorlig dom	104
14) Lag angående ändrad lydelse av 2 § första stycket lagen om särskild förundersökning i brottmål	105

	Sid.
15) Lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.	105
16) Lag angående ändrad lydelse av 8, 10 och 13 §§ lagen om verkstäl- lighet av frihetsstraff m. m.	106
17) Lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen om polisens ställning un- der krig	108
18) Lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen om skyddskoppypning	108
19) Lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen om skyddsympning inom försvarsväsendet	109
<i>Reservationer:</i>	
A. Beträffande proposition nr 80 jämte motioner i ämnet	110
B. Beträffande proposition nr 144 jämte motion i ämnet	117
<i>Innehållsförteckning</i>	119